

A
**MAGYARORSZÁGI 1918/19. ÉVI
FORRADALMI MOZGALMAK**
ÉS A
VÖRÖS HÁRORÚ TÖRTÉNETE

A GÖDÖLLŐI FŐHADISZÁLLÁS ÉS EGYÉB MAGASABB
PARANCSNOKSÁGOK ÉS HATÓSÁGOK TÁBORI AKTÁI ALAPJÁN

ÍRTA

DOBERDÓI **BREIT JÓZSEF**
NY. ALTÁBORNAGY

II. KÖTET

A PROLETÁRDIKTATÚRA KIKIÁLTÁSÁTÓL
A ROMÁNOK TÁMADÁSÁIG

KIADJA.
A MAGY. KIR. HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR
1925.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII.. Szentkirályi-utca 28. — Igazgató: Kohl Ferenc.

A

MAGYARORSZÁGI 1918/19. ÉVI FORRADALMI MOZGALMAK ÉS A VÖRÖS HÁRORÚ TÖRTÉNETE

ÍRTA

DOBERDÓI BREIT JÓZSEF
NY. ALTÁBORNAGY.

Folyóirat- és lapvélemények az I. kötetről.

1. MAGYAR KATONAI KÖZLÖNY.

A vörös háborúról írt már a szerző hosszabb közleményt, mely a Magyar Katonai Közlönyben jelent meg, de ezenkívül a legnagyobb szorgalommal, minden részletre kiterjedő, fáradtságos adatgyűjtés után, igen alapos katonai megítélással és ragyogó stílussal megírta hazánk történetének legszomorúbb időszakát több hatalmas, vaskos kötetben is. Ezek egyike, az I. kötet fekszik most előttünk, szép kiállításban.

Breit altábornagyot és művét nem kell dicsérni. Az elsőnek neve széles körben ismeretes. Elég, ha rámutatunk arra, hogy a *Magyar Tudományos Akadémia* épen a közelmúltban jutalmazta meg őt, mint hadtörténelmi irodalmunk nesztorát, rendkívül termékeny és sokoldalú katonai író a Szendrei-féle egymillió koronás jutalommal. . . *Breit* altábornagy könyvét a könnyű áttekinthetőség jellemzi. Műve hasonlít a fényesen kicsiszolt tükörhöz; minden lapja reflektál a belefekintőre . . . Ami pedig a rendkívül sokirányú anyagghalmaznak mindenről tájékoztató és világos könyvbe összeszövését illeti, *Breit* altábornagy valóban mesteri munkát végzett.

Feszült érdeklődéssel várjuk *Breit* altábornagy kitűnő művének, mely a magyar katonai irodalom díszé, további köteteit. (Magy. Kat. Közl., 1925. évi jún.—júliusi füzet.)

2. KELET NÉPE

A Magyar Katonai Közlöny fenti ismertetése, némileg kibővítve, a Kelet Népeben *francia nyelven* jelent meg. (Kelet Népe, 1925 május—júliusi füzet.)

3. HADTÖRTÉNELMI KÖZLEMÉNYEK.

A munka beható ismertetését a következő sorokkal fejezi be: „Rendkívül értékes munkát nyújtott *Breit József* s kívánatos volna, hogy könyve minél szélesebb körben ismertté váljék, mivel sokan vagy

egyáltalában nem, vagy csak részben, vagy végül helytelen megvilágításban ismerik ennek a sötét időnek eseményeit“⁴. (Hadtört. Közi., XXVI. évf. III. füz.)

4. SZÁZADOK.

Azzal a sok céltudatos ferdítéssel ellentétben, amely ennek a siralmas, de annál tanulságosabb időszaknak történetét takargatni vagy szépítgetni akarja: *Breit József* rideg, de annál igazabb hivatalos adatokra támaszkodva írta meg könyvét, amelynek első kötete most jelent meg. A kötetet 80 oldalra terjedő okmánytár zárja be, amely többek között felsorakoztatja az oláhok hallatlan kegyetlenségéről szóló hivatalos adatokat is. Jó volna, ha ezeket a külföld is minél tüzetesebben ismerné meg, mert akkor talán másként gondolkoznék „kelet franciáiról.

De hasznos lenne, ha Breit könyvét idehaza is minél többen olvasgatnák, mert szinte minden sorával azt bizonyítja, hogy abban a pillanatban, amelyben hadseregünk felbomlott, fenekestül felfordult minden. Sajnos, a magyar nemzet nem okult ezen a szörnyű katasztrófán sem. (Századok, 1925 szept.—okt.)

5. HONVÉDELEM.

Doberdói Breit József, az ismert, kiváló hadtörténész — fenti címet viselő új, történelmi művel lép a nyilvánosság elé ... A mű a forradalmak történetének legjellegzetesebb, leghiőbb, legigazabb tükré. Egy nagy magyar historikus elme ragyogó alkotásai; egy lobogó hazafiságú, fajaért, földjéért aggódó, tüzes magyar szív vérével írott szomorú emlékeket felidéző krónika ...

Az egyes fejezetek a vezércímekben jelzett események hiteles, kimerítő, időrendbeli adatait és leírását tartalmazzák. Minden állítás történelmi valóság, melyet a „Mellékletek“-ben közölt okmányok dokumentálnak ...

Mindent összegezve, *Breit József* becses műve teljes mérvben eléri kitűzött célját. A munkából kidomborodó kép hűségesen, leplezetlenül tárja elénk a lidércnyomás emlékü csatornaforradalom eseményeit s példaadásul, tanúságul fog szolgálni minden időkre minden nemzedéknek, akik arcpirulással fogják emlegetni a szörnyű országronlást ...

A szellemes reflexiókkal fűszerezett mű, mely a kronologikus történetírásnak — forrásmunkául is alkalmas kitűnő iskolapéldája, a m. kir. Hadtörténelmi Levéltár kiadásában jelent meg. (Honvédelem. VII. évf. 7. szám.)

6. BUDAPESTI HÍRLAP.

A magyar hadtörténelmi irodalom nesztora, a volt osztrák-magyar monarchia egyik legkiválóbb katonai írója, *doberdói Breit József* altábornagy, jelentős újabb munkát végzett be: Megírta a háború után Magyarországon lezajlott forradalmak történetét. . . Ez a mű hat kisebb kötetre terjed, melyeknek elseje most jelent meg s példája annak a tárgyilagos, de az eseményeket emelkedett szempontokból bíráló hadtörténelmi iránynak, amelyet ez a jeles író és katona minden munkájában követett. Feltárja bukásunk okait, találóan foglalja össze e forradalmi mozgalmak téveszméit.

Breit hivatalos, hiteltérdemlő adatok alapján dolgozott, minden

szépítgetés és egyoldalúság elkerülésével szinte fotografikus hű képét adja az eseményeknek, amelyeket azután magyarázataival találó és éles világlátásba helyez. (Budapesti Hírlap, 1925 július 5.)

7. MAGYARSÁG.

Breit József ny. altábornagnak tiszteletreméltó katonai és hadtörténeti írói múltja van. Békében egyike volt azoknak a tárgyismerettel és szakértelemmel rendelkező historikusoknak, akik művelték a hadtörténeti irodalmat s aki testes köteteket írt az 1848/49-iki szabadságharc stratégiai eseményeiről, az 1870/71-iki német-francia háborúról és külföldi szakkörökben is méltán feltűnést keltett németnyelvű munkájával az orosz-japán háborúról. Mint vezénylő tábornok és csapatparancsnok kiválóan állotta meg helyét: ezt bizonyítja az a büszke előnév (doberdói), amelyhez a magyar hősiességnek oly dicsőséges és tragikus emlékei fűződnek. Ez az érdemes, és szorgalmas katonai író, a kényszerű visszavonulás éveit arra használta fel, hogy összegyűjtse a történelmi Magyarország feloszlásának hadtörténelmi dokumentumait s ezeknek szögéből mérlegelés tárgyává tegye Magyarország bukásának okait. . .

Az első rész keretében részletes és pontos leírását találjuk annak a szerteágazó, céltudatos és pokoli aknamunkának, amelyet az antant és a bolsevik propaganda oly sikerrel végzett a kettős monarchia véderéjének erkölcsi aláásásában és megtörésében. A tábornok-szerző szemét nem kerülte el a bomlási folyamat egyetlen eleme és részecskéje sem . . . Történetpolitikai ítéletei is általában fején találják a szegetet. . .

Rendkívül érdekesek a műnek azon fejezetei, amelyekben Magyarország megszállását s ezzel kapcsolatban az úgynevezett székely hadosztály szerepét ismerteti . . . (Magyarság, 1925. évi jún. 20. szám.)

8. PESTI HÍRLAP.

Valódi oknyomozó történelmi munka ez, amelyet a gödöllői főhadiszállás és egyéb magasabb parancsnokságok és hatóságok tábori aktái alapján állított össze illusztris szerzője. *Breit* altábornagy egyike a legtermékenyebb katonai történettudósoknak. Ő írta meg először Magyarország 1848—49. évi függetlenségi harcának katonai történetét is . . . I egutóbbi könyve írásánál is megmaradt a tárgyilagos határok között, amely csak igazi történetírók sajátsága.

Szükséges volt e munka kiadása azért, hogy végre legalább most már meglehetősen történeti távlatból tekintve a dolgokat, tisztán lássunk és hogy eléressék az igazán értékes cs maradandó munkát végzett szerzőnek azon törekvése, hogy — okuljunk. (Pesti Hírlap, 1925 július 18. száma.)

9. PESTER LLOYD.

A Pester Lloyd vezércikkben foglalkozik a munkával, amelyről többek között a következőket írja: „Das Buch ist der erste Teil eines (ieschichtswerkes und hat den Eeldmarschalleutnant d. R. *Josef Breit P. Dobcnlo* zum Verfasser, einen Militärschriftsteller, dessen Werke „Geschichte des deutsch-französischen Krieges 1870 — 1871“ (drei Bände), „Militärische Geschichte des ungarischen Unabhängigkeitskrieges 1848—49“ (drei Bände), „Skizze der allgemeinen Kriegsgeschichte“

(zwei Bände), „Der russisch-japanische Krieg 1904—05“ (zwei Bände) auch in der Fachliteratur des Auslandes vielfach Anerkennung gefunden haben. (Pester Lloyd, 12. Juli 1925.)

10. NEMZETI ÚJSÁG.

Az illusztris katonai írónak, akinek számos hadtörténeti cikken és tanulmányon kívül hét nagyobb munkája jelent már meg, nem az első kísérlete arra, hogy egy nagy forradalmi korszaknak a katonai történetét írja meg. Három kötetes munkában adta Magyarország 1848—49-i függetlenségi harcának katonai történetét és mint akkor, most is a katonai események kidomborítására helyezte a fősúlyt, úgy hogy könyve az idevágó nagy irodalomban alapvető és hézagpótló . . .

A nagy szabadságharc katonai történeti megírásánál az író a hazafias lelkesedés vezette, most pedig, mikor a nemzet életének talán legszégventeljesebb fejezeteit veszi tolla alá, a hazafias elkeseredés vezette feladatának kilüszésében. Mindazonáltal ez az elkeseredés nem viszi őt arra, hogy elhagyja az objektív szemlélő és kritikus álláspontját és megjegyzései, melyeket az eseményekhez fűz, sohasem lépik túl hangjukban azt a határt, melyet a jogos kritika megenged. Nem a politikus, nem a nemzetromboló törekvések haragosszavú elítélője nyilatkozik meg előttünk, hanem a katonai író, aki katonai eseményeket ír le és azokat megvilágítja egy szomorú korszaknak összes jelenségeivel, melyek ezeket a katonai eseményeket érthetőkké teszik.

Megbecsülhetetlen és különösen a jövő történetírója szempontjából pótolhatatlan munkát végzett *Breit* altábornagy, mikor ebbe a vállalkozásba belekezdett és fáradságot nem ismerő buzgalommal hordta össze az összes katonai levéltárakból azt az anyagot, amelyre munkájában szüksége volt. . .

Nagy érdeme a katonai vezetőségnek és a hadtörténelmi levéltáraknak, hogy támogatásukkal lehetővé tették ennek az első kötetnek a megjelenését. Most a hazafias közönségen van a sor, hogy tényleges támogatással a könyvnek magánosok és intézmények által való megszerzésével tegyék lehetővé, hogy a többi kötetek is, melyeknek anyaga már készen van, megjelenhessenek. Ezzel tartozunk nemcsak a múltnak, de tartozunk a jövőnek is, mert semmi sem nehezíti meg inkább a patkányforradalmak megismétlődését, mint az, ha a magyar közönség minél szélesebb rétegei lesznek tisztában az elmúlt szégyenletes hónapok igazi jelentőségével és objektív lefolyásával. (Nemzeti Újság, 1925 szeptember 18.)

11. PESTI NAPLÓ.

Breit József könyve egy nagyszabású történeti munka. Az altábornagy úr régi munkása a hadtörténelemnek s a porosz-francia háború, valamint a japán-orosz háború története ma már ismert és becsült kútfők . . .

Magyarországon tulajdonképen két összeomlás volt 1918—19-ben, az egyik a forradalom előtti, a másik a forradalombeli. *Breit József* munkájának tervrajzából úgy látszik, hogy főleg ennek az utóbbinak oknyomozó történetét írja meg s az első kötet alapján jogos érdeklődéssel várhatjuk a következőket (Pesti Napló, 1925 júl. 19.)

B) A proletárdiktatúra korszaka.

VII. Károlyi és a Berinkey-kormány bukása. Forradalmi kormányzótanács veszi át a hatalmat.

Míg a demarkációs vonalakon, mint fentebb láttuk, február közepétől kezdve jó időre nagyjában véve nyugalom állott be, addig Budapesten a belső forrongás úgyszólván napról-napra magasabb fokra hágott. A levegő már oly izzó, oly puszkaporos volt, hogy tényleg csak egy parányi szikra kellett a helyzet teljes lángbaborításához. Március közepe táján névleg és színleg ugyan még a nagyrészt a polgári pártokhoz tartozó miniszterekből álló Berinkey-kormány tartotta kezében a gyeplőt, a valóságban azonban már minden a túlzó szocialistáktól és a most már egészen nyíltan fellépő kommunistáktól függött; és miután ekkor már a lefegyverzett polgárság teljes szervezetlenségével szemben az egész fegyveres erő, a katonaság, a védőrség, népőrség, csendőrség és a rendőrség is kizárólag a szocialisták és a hátuk mögött a kizárólagos hatalomra leselkedő kommunisták kezén volt, a helyzet további alakulása is főképp a szocialistáktól függött. Ha náluk ebben a valóban utolsó pillanatban a józan ész és a jobb belátás kerekedett volna fölül, akkor talán még meg lehetett volna menteni* ezt a szegény agyonsanyargatott országot attól a nagy katasztrófától, amely azt március 21-én a proletárdiktatúra kikiáltásával érte, amely tény a hozzáfűződött következmények révén szerencsétlen népünket és hazánkat nemcsak a sír szélére, hanem kevés híján mindjárt magába a soha többé meg nem nyíló sötét sírba taszította.

Most már tudjuk, hogy ez a változás sem szakadt ránk oly hirtelenül, máról holnapra, ahogyan azt akkor a lakosság legnagyobb része gondolta, aktaszerűleg bebizonyított dolog ugyanis, hogy régismert gonosz és bűnös kezek készítették ezt is elő *Károlyi-* és a *Berinkey-kormány* tudtával és hallgatólagos beleegyezésével; az ő rovásukra Írandó, hogy a szocialisták oly gyorsan elhatalmaskodhattak és hogy utóbb a kommunisták fogvatartásuk dacára egy csapásra a helyzet legtetejére kerül-

hettek; Károlyi- és a Berinkey-kormány jóakaró támogatásával zúdult ránk az őszi után ez a második „tavaszi“ forradalom, mely a magas protektorok révén époly simán és talán ípég vértelenebbül folyt le, mint az októberi, „őszirózsás forradalomnak“ gúnyolt fővárosi nagy népmozgalom. A megriadt lakosság, valamint a katonaság, rendőrség és egyéb felfegyverzett egyének e „nagy napon“ úgyszólván szó és vonakodás nélkül adták át fegyverzetüket a Budapest utcáin autón végigszáguldó és időről-időre riasztólövéseket a levegőbe leadó, a szennyből és porból egy iramodással a világproletárság hőseivé avatott, nagyrészt csak az imént a fegyházból vagy egyéb börtönökből kiszabadult, illetve a fővárosi kloákákból hirtelenül felszínre került igazi sötétlelkű terrorista alakoknak.

Másrészt az sem titok többé, hogy *Károlyi Vyx* alezredesnek jegyzékét csak kapóra jött alkalmas ürügynek használta fel már rég elhatározott csinyjének végrehajtására, hogy t. i. a hatalmat végleg a szocialista-kommunista elemeknek kezére juttassa át.

Az I. rész 12. és 13. mellékleteiben közöli Vyx—Károlyi-féle jegyzékváltás után drámai gyorsasággal peregtek le a további események.

A szociáldemokraták küldöttsége nyomban kiment a gyűjtőfogházba, ahol a küldöttség tagjai és a fogvalevő kommunezerek között „megható jelenetek folytak le. Összelelkeztek, összecsókolódtak és örömujjongásuk határtalan volt a két szocialista árnyalatnak testvérisülése felett“.

Ily előzmények után március 21-én este a munkástanács „orkánszerű lelkesedéssel“ fogadta el a szociáldemokrata pártvezetőség ama javaslatát, hogy a kommunisták magyarországi pártjával a béke megkötessék és ezzel a proletáriátus diktatúrája megteremtessék.

Az ülésen *Garbai Sándor* ismertette hosszú beszédben a szocialisták és kommunisták álláspontját. E beszéd érdekesebb részleteit a 27. sz. melléklet tartalmazza.

Még aznap este lemondatták *Károlyit* is, aki kénytelen-kelletlen írta alá a 28. sz. mellékletben foglalt proklamációt.

Itt nyomban le kell szögeznünk azt a tény, miszerint *Károlyinak* az az eljárása, hogy egy sehonnai *Kun Bélának* és társainak, akik súlyos államellenes üzemek és cselekedetek miatt még nemrég az ő rendeletére kerültek a gyűjtőfogházba, adta át a hatalmat, örök átok súlyával nehezedik elsősorban az ő nevére és emlékezetére.

Amint a *Vyx-féle* jegyzékből* kitűnik, annak tartalmát a békekonferencia már február 23-án állapította meg és így azt, sajnos, négyheti késedelemmel kézbesítették a magyar kormánynak, amely ép e négy hét alatt vált meg annyira minden erkölcsi talapzatától, hogy most már azt sem átalotta, hogy a fenti jegyzékkel kapcsolatos ferdítések révén szerezzen magának lehetőleg tetszetős egérutat a menekülésre. Ez a késedelem már azért is sajnálatos, mert nincs kizárva, sőt valószínű, hogy február végén ennek a jegyzéknek egészen más hatása és következményei lennének volna.

Époly sajnálatos *Vyx* alezredesnek ama másik késedelmeskedése is, hogy csak pár nap múlva, amikor már az a tudat erősödött meg a közvéleményben, hogy jegyzékének visszautasítása Károlyi részéről hazafias kötelesség volt, cáfolta meg alábbi nyilatkozatával a jegyzék átadása alkalmával neki impuált szóbeli kiegészítő megjegyzést.

„Budapest, 1919 márc. 23-án. A magyar néphez intézett proklamációjában a köztársaság elnöke a következőket mondja: „az antant-misszió kijelentette, hogy a demarkációs vonal ezentúl *politikai, határnak tekintetik*“.

„Formálisan ki kell jelentenem, hogy ez a használt kifejezéseknek *téves értelmezése*.

„Amikor a köztársaság elnöke a fegyverszüneti szerződésben megállapított határokat szóvá tette, azt a választ kapta, hogy nincsen többé szó az említett szerződésben megállapított demarkációs vonalról, hanem az antant újabb döntéséről, melynek az a célja, hogy szigorúan elhatározott semleges zónával válassza el a magyar csapatokat a románoktól és így kiküszöbölte az összeütközés minden lehetőségét.

„*Soha nem történt említés arról, mintha itt politikai határról volna szó.*

„*Az igazság és békülékenység szándékával arra kérem a jelenlegi kormányt a szövetséges csapatok parancsnokló tábornoka nevében, hogy késedelem nélkül adja meg a legnagyobb nyilvánosságot a jelen közlésnek. Vyx s. k., alezredes. Látták: Baker s. k., alezredes, Pentimalli s. k., őrnagy, Pommerol s. k., százados.*“

Ebből világosan kitűnik, hogy *Károlyi* nem fair dolgot követett el, amidőn csak azért, hogy államcsinyjének szebb színezetet adjon, a jegyzék átnyújtásának mellékkörülményeit úgy

* Lásd a 23. sz. mellékletet.

állította be, mintha hazafias és nemzeti érzéseinek felháborodása készítette volna arra, hogy a hatalom főrészeivé a kommunistákat tegye meg. Az igazmondás ellen elkövetett eme merényletben természetesen a Berinkei-kormányt is bűnrészesnek kell odaállítanunk.

De legyünk teljesen pártatlanok és igazságosak. Hiszen, ha a Magyarországnak az antant által később végleg megállapított határát figyelembe vesszük, amelynek Románia felé eső része nem sokban különbözik a Vyx-féle semleges öv keleti szegélyétől, úgy nincs kizárva, hogy az antant már most tudatosan állapította így meg az öv keleti határát, amiről persze titokpecsétje alatt Vyx alezredes is tudomást szerezhetett. Így történhetett aztán, hogy Vyxnek a jegyzék átnyújtása alkalmával tényleg olyasmi csusszant ki a szájából, ami a Károlyi által nyomban nagydobra ütött kijelentéssel, ha nem is egyértelmű, de rokonhangzású lehetett. Azonban ez az esetleges kijelentés mégis csak magánközlemény számba volt bevendő s így nem volt sem okos, sem hasznos dolog, hogy abból akár *Károlyi*, akár más valaki nagy politikai tőkét akarjon kovácsolni, avagy pláne annak révén országgraszoló nagy skandalumot provokáljon.

Károlyi- és a Berinkei-kormány lemondása után Budapest munkástanácsa vette át a kormányzóhatalmat és az ügyek vite-lére a következő *forradalmi kormányzótanácsot* nevezte ki:

Elnök: Garbai Sándor; belügy: dr. Landler Jenő, helyettese Vágó Béla; pénzügy: Varga Jenő, helyettese Székely Béla; közoktatásügy: dr. Kunfi Zsigmond, helyettese Lukács György; munka- és népjólétügy: Bokányi Dezső, helyettese Fiedler Rezső; kereskedelemügy: dr. Landler Jenő, helyettese Rákosi Mátyás; hadiügy: dr. Pogány József, helyettese Szántó Béla és Szamuely Tibor; igazságügy: Rónai Zoltán, helyettese Ládav István; szocializálás: Böhm Vilmos, helyettese Hevesi Gyula; földművelésügy: Csizmadia Sándor, Vantus Károly, Hamburger Jenő és Nyisztor György négyes kollégiuma; kiiliügy: Kun Béla, helyettese Agoston Péter; közlekedésügy: Erdélyi Mór, helyettese Illés Artúr; német: Kalmár Henrik; ruszin: Szabó Oreszt. *Kun Béla* csak azért nem vállalta a kormányelnökséget, mert jobbnak látta, ha a kormányzótanács élére keresztényt biggyesztenek, de olyat, aki mindenben Kun Béla akaratát vallja a magáénak.

Ez a forradalmi kormányzótanács és a magyarországi szocialista párt március 21-én este a 29. sz. *mellékletben* foglalt proklamációt adta ki.

Az orosz bolsevista módra „Mindenkihez“ címzett proklamációban kifejezésre jutott harcias, kardcsörtető szózat azonban legkevésbé sem gátolta *Kun Bélát* abban, hogy a bel- és külpolitikai helyzet nyomasztó hatása alatt a külföld felé békülékeny szándékot színelve, amerre csak lehetett, összeköttetést keressen. Bécsbe nyomban nemcsak egy, hanem mindjárt két követet küld, Károlyi svájci megbízottját pedig megerősíti állásában. Egyúttal a külföld számára kinyilatkoztatja, hogy ő nem akar és nem akar háborút és hogy magára nézve kötelezőnek ismeri el a Károlyi által kötött fegyverszünetet.

Azonban csakhamar kiderül, hogy — minden bolsevista hoz hasonlóan, az ő igazi eleme is csak az örökös harc és háború lévén — valamennyi békülékeny kijelentése és ígérete nem őszinte és hogy ő azokat csak a kényszer hatása alatt tette. Így hamarosan kiderül az is, hogy bécsi és svájci megbízottait nem a kölcsönös megértésre és a békés közvetítésre, hanem a forradalom szítására és a bolsevizmus terjesztésére használja fel, aminek aztán az lett a következménye, hogy miután egyik hivatalos küldöncénél Buchsban lázító iratokat és pénzt találnak, a tanácsköztársaság svájci megbízottja lemondani kénytelen és többé nem is teheti be lábát Bernbe hivatalos magyar tanácskormány-megbízott.

A forradalmi kormányzótanács első rendelkezése a statárium és a szesztilalom kihirdetése volt; az utóbbi tekinthető úgyszólván egész működésében az egyedüli hasznos és üdvös intézkedésnek.

Ezt követte márc. 23-án — hogy csak a főbb dolgokat említsük meg — a fegyverviselési tilalom, 25-én pedig a címek és rangok eltörlése, a házasságkötések új szabályozása, a házasságon kívül született gyermekek törvényesítése, az egyház és az állam szétválasztása, a forradalmi törvényszékek föllállítása laikus bírákból és a házak, üzemek és a pénzintézetek szocializálása stb. Ugyanekkor leltározás céljából bezáratták az üzleteket, a színházat pedig a nép számára biztosították és elrendelték a proletárgyermekek ingyenes fürdőzését. Márc. 28-án az összes iskolákban eltörlték a vallásoktatást. Ápr. 1-én elrendelték a 2000 koronánál értékesebb aranytárgyak és ékszerek beszolgáltatását, a magánosoktól pedig elvették a katonai ruhát és felszerelést. Április 7-én elrendelték a proletároknak a főúri és polgári lakásokba való beköltözését, 9-én pedig lefoglalták a személyszállításra szolgáló összes egy- és kétfogatú kocsikat, lovakat és felszereléseket.

VIII. A hadügyi népbiztosság tevékenysége.

A proletárdiktatúra kikiáltása természetesen a hadügyi vezetés gépezetét is még jobban iszapba és sárba fullasztotta. A hadügyminisztérium élére, mely az új keresztségben a „hadügyi népbiztosság“ hangzatos nevét nyerte,* *Pogány József* került, helyettesévé pedig *Szántó Bélát* és *Szamuely Tibort* nevezték ki, akik a nemzeti színeiből és érzéseiből már régen kivetkőzött hadsereget nyomban átfestették a nyilvánosság előtt is a bolsevisták kedvenc vörös színével.

A népbiztosság márc. 23-án kibocsátott első szózata „az orosz vörös hadsereg hazatért proletárharcosainak“ szolt. Ennek szó szerinti szövegét a 30. sz. melléklet tartalmazza.

Hasonló szellemű orosznyelvű felhívást intézett a hadügyi népbiztosság a Magyarországon tartózkodó orosz hadifogoly „proletár testvérekhez“ is. És az eredmény nem maradt el. „Már a bolsevizmus első heteiben — írja *dr. Szöllősy Oszkár* — lerakódó helye lett Budapest a világ négy tájáról ide özönlött nemzetközi kalandoroknak; német „Spartacus“-ok, orosz zsidók, osztrák, román, bolgár és olasz kommunisták siettek gazdag zsákmány reményében a tanácskormány védő szárnyai alá; egy külvárosi népgyűlésen tizenkét nyelven szólaltak fel a hivatásos demagógok. De idegenebbek voltak itt a gyűlevész seregnél is maguk a népbiztos-vezérek, bár mindahányan magyar földön születtek. Nemcsak a „burzsoáziát“ gyűlöltek ezek, hanem az egész magyarságot, mellyel nem volt semmi közösségük; gyűlöltek elsősorban a földmives parasztszályt, tehát a nemzet zömét, amellyel szemben az ipari munkásság alig több a lakosság 5%-ánál. Kun Béla és Szamuely Oroszországban — Lenin szolgálatában — gépfegyverrel lövetett halomra hadifogoly magyar tisztet és legénységet, mert vonakodtak belépni az oroszok vörös hadseregébe.“ És ime ezek a sötét alakok vették most át szerencsétlen hazánk kormányzását és igazgatását!

Tulajdonképeni hadügyi népbiztosi tevékenységét, mint minden új ember, *Pogány* is a központi hatóságok átszervezésével kezdte meg. Legelsőnek a hadügyminisztérium ügybeosztását változtatta meg márc. 26-án kibocsátott 89/A. f. cs. bk. számú rendeletével. Eszerint a népbiztosság a következő beosztást nyerte: A) Hadművelési főcsoport: vezetője *Szántó* helyettes nép-

* Hogy a fenti elnevezés mellől a közkedvelt „vörös“ jelző szándékosan vagy csak véletlenségből maradt-e el, azt igazán nem tudom.

biztos, melléje beosztva *Steinbrück Ottó*; vezérkari, főnök *Tombor Jenő*. Ez a csoport az 5., 11. és 61. osztályokból alakult. B) Szervezési főcsoport: vezetője maga *Pogány népbiztos*, melléje mint szakközeg beosztva *Stromfeld Aurél*. Ehhez a főcsoport-hoz a következő csoportok tartoztak: I. Csapatszervezés: vezetője *Czobel Ernő*. Ehhez tartozott a 6., 7., 10., 31., 39. és a 46. osztály. II. Anyagi ellátás: vezetője *Márk Nándor*. Ide tartozott a 28., 38., 42., 52. és az 56. osztály. III. Műszaki és tüzéryanag: vezetője *Mellinger*. Ehhez tartozott a 14., 37., 45., 48., 50. és az 53. osztály. Minden fő- és csoportvezető mellé, akik kivétel nélkül nem hivatásos katonák voltak, egy-egy katonai szakközeget osztottak be.

Márc. 25-én közzétették a forradalmi kormányzótanács XXIII. K. T. E. számú rendeletét a vörös hadsereg alakításáról, melyet a *31. sz. mellékletben* szövszerint közlünk.

A vörös hadsereg szervezésével *Pogány sógorát, Cz'obel Ernő* „elvtársat“ bízta meg, aki középiskolai tanár létere kétségkívül a „leghivatottabb“ volt a legfontosabb katonai ügyek egyikének végzésére.

Egyébként már előre jelezhetjük, miszerint nagyjában véve a *Pogány—Czobel-éra* alatt is a *Böhm-féle* szervezés és toborzás folyt tovább, utóbbi azonban a lapok hangulatkeltő cikkeinek, valamint a színészekre és a legjobb primadonnákra ráparancsolt és úton-útfélen tüntető felvonulások keretében megnyilvánult csábílgatásoknak, az úgynevezett *Fedák-féle* toborzó délutánoknak ellenére, kevés eredménnyel járt.

Ilyenformán az új „vörös hadsereg“ egyelőre tulajdonképpen nem állt egyébből, mint a leszerelés alkalmával visszatartott három évfolyamból, miután abból az öt évfolyamból, amelynek visszatartása eredetileg elrendeltetett, kettőt időközben folyton fokozódó fegyelmetlenségük miatt nagyrészt el kellett bocsátani. Ennek az eredeti forradalmi hadseregnek katonai értékét és erkölcsi színvonalát az I. részben már jellemeztük. (Lásd az I. r. 77—78. oldalán.)

A vörös hadseregre vonatkozó fenti kormányzótanácsi rendelet kiegészítéséül a hadügyi népbiztosság márc. 25-én kelt 7119/eln. 6. sz. rendeletével következőleg intézkedett: 1. A vörös hadsereg a 2669/eln. 6—1919. sz. hadügyminiszteri rendelet hadrendje szerint alakul meg. Az eddigi hadosztály toborzó tisztek mint hadosztályparancsnokok (székely különítmény parancsnoka) a szervezést teljes erővel folytatják. 2. Az állomány fedezésére nézve az első pontban említett rendeletek azokkal a vál-

tozásokkal mértékadók, melyek a vörös hadsereg fölállításáról szóló forradalmi kormányzótanácsi rendelet 1., 5., 6. és 8. pontjában foglaltatnak. A parancsnokokat századparancsnoktól fölfelé ideiglenesen a hadosztályparancsnokok a bizalmiférfiak és a hadügyi népbiztosság politikai megbízottai meghallgatása után bízzák meg és a végleges kinevezés iránt nekem haladéktalanul tegyenek előterjesztést. (A további pontok a Budapesten végrehajtandó toborzásról szóltak.)

A vörös hadsereg megszervezésével egyidejűleg a belügyi szervezése népbiztos március 27-én kelt 1. B. N. számú rendeletével „a belső rend megalapozása és fenntartása céljából „a rendőrséget vörös őrséggé szervezte át, mely a vörös hadsereg kiegészítő része gyanánt szerepelt. Egyidejűleg az összes rendőri vonatkozású karhatalmi alakulatokat megszüntették.

A csapatok proletárfejeleme nem valami híres lábön állott, ezért Pogány március 25-én a 33. sz. mellékletben foglalt rendeletet adta ki.

Ezt márc. 27-én a következő rendelet követte: „A régi hadsereg az uralkodó osztályok érdekeit szolgálta. A kaszárnyákat tehát császárokról, főhercegekről és tábornokokról nevezték el. A vörös hadsereg a proletárság hadserege. *A kaszárnyákat tehát a munkásmozgalom és a szocializmus nagy vezéreiből nevezzük el.* A hadügyi népbiztos elrendeli, hogy az alább felsorolt laktanyák a következő új nevet kapják: *Ferenc József-laktanya* elnevezés *Marx-laktanya*, *Károly király-laktanya* elnevezés *Bebel-laktanya*, *Mária Terézia-laktanya* elnevezés *Martino-vics-laktanya*, *József főherceg-laktanya* elnevezés *Lenin-laktanya*, *Vilmos főherceg laktanya* elnevezés *Engels-laktanya*, *Radezky-laktanya* elnevezés *Petőfi-laktanya*, *Lobkovitz-laktanya* elnevezés *Táncsics-laktanya*, *I. Ferdinánd-laktanya* elnevezés *Liebknecht Károly-laktanya*, *Pálffy-laktanya* elnevezés *Luxemburg Róza-laktanya*, *Ferenc József lovassági laktanya* elnevezés *Dózsa György-laktanya*, *Albrecht-laktanya* elnevezés *Trockij-laktanya*, *Andrássy-laktanya* elnevezés *Frankel Leo-laktanya*, *Nádasdy-laktanya* elnevezés *Jaurés-laktanya*, *Hadik-laktanya* elnevezés *Lassale-laktanya*, *Laudon-laktanya* elnevezés *Mehring-laktanya*. A régi felírásokat minden laktanyáról le kell szedni. Minden laktanyában emléktáblát kell elhelyezni az új név viselőinek méltatásával. A névadást ünnepséggel kell felavatni.

Márc. 29-én 5183/eln. 38. sz. rendeletével a hadügyi népbiztosság a befedezett tenyészkanccák és a versenylovak kivételével az ország területén található összes lovakat lefoglalta, hogy

azokból az alkalmasakat a vörös hadsereg lőszükségletének fedezésére felhasználhassa.

Karöltve és váltakozva eme leginkább a szervezés körébe vágó rendelkezésekkel, a hadműveletekre vonatkozólag a hadügyi népbiztosság időközben következőleg intézkedett:

A márc. 22-ike és ápr. 15-ike közötti időben a mögöttes országrészekből a cseh-tót arcvonalra $7\frac{1}{2}$ zászlóaljnak és egy ütegnek, a román arcvonalra az eredetileg tervbe vett $12\frac{1}{2}$ zászlóalj helyett csak 5 zászlóaljnak, 1 lovas és 1 műszaki századnak, a délszláv arcvonalra pedig 2 zászlóaljnak és 2 ütegnek, összesen tehát $14\frac{1}{2}$ zászlóaljnak, 3 ütegnek és 1 lovas és 1 műszaki századnak kiküldésére történt előgondoskodás.

Az egyes frontokon való magatartásra nézve a hadügyi népbiztosság márt. 24-én 7010/el. 5/4. r. szám alatt a következő irányelveket adta ki:

1. A magyar (?) tanácsköztársaság a proletáriátus uralmát az egész ország területére fegyveresen fogja kiterjeszteni. 2. Mindaddig, míg a fokozott toborzás útján kellő haderő a támadó hadműveletek megkezdésére rendelkezésre nem áll, a jelenlegi vonalak tartása, esetleg ellenséges túlerő elől való fokozatos hátrálás lesz helyénvaló. 3. Az egyes arcvonalakra nézve a következő irányelveket közlöm (lásd a 43. sz. mellékletet): *a)* A *cseh arcvonalon* a 37. hadosztály csapatai a Dunát tartsák. A 40. hadosztály az Ipoly mentén csapatait akként csoportosítsa, hogy egyrészt Vác környékét, másrészt a salgótarjáni bányavidéket minden körülmények között képes legyen tartani. A 39. hadosztály egyrészt a Sajó—Rima vonalat Miskolc környékének biztosítására, másrészt Sátoraljaújhely—I.egenye—Alsómihályi vidékét, valamint Ungvár déli részét igyekezzék tartani, hogy fő vasúti vonalainkat és toborzási területeinket biztosítsa, *b)* A *román arcvonalon* Kratochwill ezredes csoportja főerejét Szahnár-németi környékén egy Dés irányában szándékolt támadáshoz csoportosítsa.* Egy erős különítménnyel a Sebes-Körös völgye Csúcsánál zárandó el. *c)* A *délszláv arcvonalon* a Maros mentéről visszavont csapatok, melyek egyelőre Nagyhalmagy—Világos — Mezőhegyes—Szeged környékének vonalát tartják, a 23. hadosztályparancsnokság vezetése alatt csak a végső szükség esetén menjenek a legdélibb Körös mentére vissza. A Mura mentén levő

* Említésreméltó és kiemelendő, hogy a rendelet a hadsereg akkori züllöttsége ellenére máris közeli támadólagos fellépést terveit, sőt a románok ellen Kratochwill csoportját máris ilyen értelemben akarja felhasználni.

csapatok feladata változatlan marad. A Gyékényestől Szegedig terjedő arcvonalon a budapesti kerületi parancsnokság parancsnokol. Feladata az ellenség előrehaladását minden rendelkezésre álló eszközzel meglassítani és az állami javakat idejekorán biztonságba helyezni. 4. Minden egyes arcvonalrész parancsnok a helyzethez képest önállóan intézkedik szükség esetén a mögöttes terület kiürítéséről. 5. Minden egyes arcvonalrész parancsnokot felhatalmazok közlekedési vonalak (vasutak, műutak, távirók stb.) megszakítására, illetve felrobbantására, amennyiben ezt a hadihelyzet feltétlenül megköveteli. Minden ilyen megszakítás ide azonnal bejelentendő. 6. A hadműveletekre vonatkozó jelentések és igénylések (anyagi természetűek is) a hadügyi népbiztosság 5. osztályához intézendők. 7. Figyelmeztetem a parancsnokságokat, hogy úgy helyzetjelentéseiket, mint hírszerzés útján az ellenségről szerzett híreiket a szomszéd parancsnokságokkal is közölni tartoznak. 8. Kiadatik a budapesti és erdélyi kerületnek, a 23., 37., 39. és 40. hadosztályparancsnokságnak és a zalaegerszegi határvédőparancsnokságnak.

A parancsnoklási viszonyokat a márc. 26-án kelt alábbi 327/92. hdm. 5. számú rendelet szabályozta (lásd ugyancsak a 43. sz. mellékletet):

A parancsnoklási viszonyokat és a csapatok alárendelését következőleg szabályozom: 1. Dunamenti védőszakasz (az ország határtól az Ipoly' torkolatáig), parancsnoka a 4. hadosztály parancsnoka. E védőszakaszban levő összes katonai erők a 26. dandárcsoport állományába átveendők. 2. a 40. hadosztály jelenlegi védőszakaszát (az Ipoly torkolatától Feledig) a 3. hadosztály parancsnoka vegye át. E védőszakaszban levő összes katonai erők a 60. dandárcsoport állományába átveendők. 3. A 39. hadosztály jelenlegi védőszakaszát (Feledtől az országhatárig) az 5. hadosztály parancsnoka vegye át. E védőszakaszban levő összes katonai erők Szakai hadosztályparancsnok intézkedése szerint a 10. és 65. dandárcsoport állományába átveendők. 4. A muramenli védőszakasz parancsnokságát (az országhatártól Gyékényesig) a 20. dandárcsoport parancsnoka vegye át. E védőszakaszban levő összes katonai erők a 20. dandárcsoport állományába átveendők. 5. A dunántúli és bácskai védőszakaszban levő összes katonai erők a 44., illetve 38. dandár állományába átveendők. Mindkét dandárcsoportot a 2. hadosztály parancsnokának rendelem alá. 6. A marosmenti (Szegedtől Nagyhal-mágy—Belényesig kizárólag terjedő) védőszakasz parancsnokságát a 6. hadosztályparancsnokság vegye át, melynek parancs-

nekül Rab Ákost nevezem ki. E védőszakaszban levő összes katonai erők ideiglenesen Rab Ákos intézkedése szerint a 46. és 101. dandárcsoport állományába átveendő. Tabódy Zsolt mini állomásparancsnok Szegeden visszamaradhat. A kerületi parancsnokság, melyet ideiglenesen Rab Ákos vesz át, Békéscsabára vonuljon. 7. Székely különítmény parancsnoka Kratochwill, ki erdélyi kerületi parancsnokul megfelelő egyént ide sürgősen javaslatba hoz. 8. A 37. hadosztály parancsnoka a győri kerületi parancsnokságot, a 39. hadosztály parancsnoka a nyíregyházi kerületi parancsnokságot veszi át. A 23. hadosztály és a 11. lovashadoszlályparancsnokság beolvad a 6. hadosztályparancsnokságba, a 41. hadosztályparancsnokság az 1. hadosztályparancsnokságba, az 5. lovashadosztályparancsnokság a 2. hadosztályparancsnokságba, a 40. hadosztályparancsnokság pedig beolvad a 3. hadosztályparancsnokságba, végül a zalaegerszegi határvédő parancsnokság a 20. dandárcsoportparancsnokságba. Feleslegessé vált személyzet ide jelentendő. 9. Közlöm, hogy a dandárcsoportok állománya gyalogságban nincs megkötve, tehát fölősszámú katonákból az illető dandárcsoport 4-ik, 5-ik s így további zászlóaljai alakítandók. 10. Tekintettel a fokozott szervezésre a megjelölt védőszakaszparancsnokság vezetésével az illető új hadosztályparancsnok átmenetileg helyettesét is megbízhatja.

11. Alárendeltségi viszony kerületi parancsnokságok és hadosztályparancsnokságok között megszűnik. Kerületek, hadosztályok és a 20. dandárcsoport közvetlenül a hadügyi népbiztosságnak rendeltetnek alá. A 39. dandárcsoport a székely különítményparancsnokságnak rendeltetik alá. Nem említett dandárcsoportok a hadrendileg illetékes 1—6. hadosztályparancsnokságnak (székely különítményparancsnoknak) maradnak alárendelve.

12. A kerületi parancsnokságok a vörös hadsereg hadosztályparancsnokságaival és a székely különítményparancsnoksággal hadlázóosztályok hatáskörével bírnak. Megjegyzetjük, hogy az összes anyagi igénylések elvileg a hadosztályparancsnokságok javaslata szerint intézendők el. A kerületi parancsnokságnak a pötterületileg illetékes pöttestek, hatóságok, intézetek stb. továbbra is minden tekintetben alárendelve maradnak. 13. A parancsnokságok átadása (személyesen és szóbelileg) márc. 30-án délig megtörténjék. Átvevő parancsnokságok megtörtént átvettelt ide táviratilag jelentsék. 14. Kiadatik: 37. hadoszt. pár. Győr, 39. ho. pár. Nyíregyháza, határvédő parság Zalaegerszeg, 23. ho. parság Kétegyháza, 40. ho. parság Budapest, kat. ker. parság Budapest, erdélyi ker. parság Debrecen, 1. ho. parság Budapest,

2. ho. parság Budapest, 3. ho. parság Budapest, 4. ho. parság Győr, 5. ho. parság Nyíregyháza.

A csapatok elosztását és felvonulását a hadműveleti osztály eszerint következőleg tervezte: *a)* dunamenti front az Ipoly torkolatáig: 26. dandárcsoport; *b)* ipolymenti front Feledig: 60. dandárcsoport; *c)* Feledtől az országhatárig: 10. és 65. dandárcsoport; *d)* muramenti szakasz: 20. dandárcsoport; *e)* dunántúli szakasz: 44. dandárcsoport; *f)* bácskai szakasz: 38. dandárcsoport; *g)* marosmenti szakasz: 46. és 101. dandárcsoport; *h)* erdélyi front: székely különítmény és 39. dandárcsoport. A többi erők tartalékol szolgáltak.

A legközelebbi időben való magatartásra nézve a márc. 29-én kelt 328/92. hdm. számú rendelet következőleg intézkedik: A jelenlegi demarkációs vonal ellen fegyveresen előnyomuló bármely hadsereghez tartozó csapat, ha lehetséges, vérontás nélkül lefegyverzendő. Ott, ahol a lefegyverzés kilátástalan volna, mindennemű ilyen előnyomulás ellen a legszívósabb ellentállást kell kifejteni. A parancsnok csak abban az esetben van jogosítva visszavonulásra parancsot adni, hogyha az ellenállás teljesen kilátástalannak mutatkozik. Indokolatlan visszavonulási parancsért a parancsnokot teszem felelőssé. Ezzel mindama kérdézősködések, amelyek a csapatok magatartása miatt az ország több részéből akár a katonai parancsnokok, akár a helyi direktóriumok részéről beérkeztek, elintézését nyernek. E parancsom az egész katonaságnak és a csapatok közelében levő direktóriumoknak tudtul adandó. *Szánló* s. k.

Márc. 31-én 330/91. hdm. szám alatt a következőket rendelték el a 327/92. hdm. rendelet kiegészítéséül: A parancsnoklási viszonyok szabályozásával azt akarom elérni, hogy az illető hadosztály, illetve dandárcsoport területén

1. a demarkacionális vonalak biztosítására kirendelt csapatok a vörös hadsereg keretén belül felállításra kerülő parancsnokságok alá jussanak;

2. ezen felelős parancsnokságok a hozzájuk beosztandó politikai biztosok útján a területükön lévő clirektóriumokkal a legszorosabb érintkezést felvéve, úgy a demarkációs vonalon levő hadműveleti helyzetről, mint a vonal mögötti karhatalmi helyzetről a legteljesebb tájékoztatást megszerezzék és így intézkedéseiknek megbízható alapot teremtsenek;

3. hogy az előbb említett tényezőkkel szorosan együttműködve, a vörös hadsereg toborzását és felállítását a legrövidebb időn belül befejezhessék.

A hadosztály- és dandárcsoportparancsnokságoktól a legmesszebbmenő öntevékenységet, valamint a hozzájuk beosztott politikai biztosokkal való egyetértőleges eljárást követelem.

A jelenlegi helyzet nem egyéb mint a demarkációs vonalra kitolt legszükségesebb erők (határbiztosító csapatok) fedezete alatt a vörös hadsereg toborzásának (mozgósításának) biztosítása.

Nem felelne meg tehát a hadügyi népbiztos intenciójának, ha az alakulóban levő vörös hadseregbeli csapatok közül több tolatnék ki a demarkációs vonalra, mint amennyi a feladat megoldásához szükséges.

A 327/92. rendeletben a demarkációs vonalon említett dandárcsoportok egyelőre azt a maximumot jelentik, amely a felszerelési állomásokról a szükséghez képest fokozatosan kitolható. Iparkodni kell azonban e dandárcsoportok lehető nagyrészét a felszerelési állomásokon tartalékban visszahagyni, hogy komolyabb viszonyok beállta esetén a hadügyi népbiztos az ország bármely részében jelentékeny túlerőt összpontosíthasson. Iviadatik az 1., 2., 3., 4., 5., 6. ho. parságnak, erdélyi kerületnek, székely különítménynek és 20. dandárcsoportnak, mely parancsnokságok egy kellő áttekintéssel bíró katonát küldjenek további tájékoztatás végett mielőbb a h. ü. népbizt. 5. osztályába.

Ezt az erőkkel való takarékoskodásra és lehetőleg erős tartalékok visszatartására alapított rendelkezést helyesnek kell elismernünk.

A volt tisztek beosztására nézve *Pogány* márc. 29-én kelt 7392/eln. 6. számú rendelete következőleg intézkedik: „1. Nehogy a fronton levő alakulások tapasztalt és tájékozott vezetőiket egy időre azáltal elveszítsék, hogy volt tiszteknek a vörös hadseregbe való beosztásával nevüknek hírlapokban való közzétételétől számított 1 hétig várunk, elrendelem, hogy a fronton levő alakulásoknál volt tisztek jelenlegi parancsnoki beosztásukban további intézkedésig meghagyandók, kivéve, ha ellenük forradalmi szempontból komoly kifogás esik. 2. Ott, ahol a vörös hadsereg szervezése érdekében vagy a hadihelyzetre való tekintettel szükséges, a volt tisztek — minden volt testületet beleértve — a vörös hadseregbe egyelőre imperatívé osztandók be parancsnoki helyekre alosztályparancsnokoktól fölfelé, valamint a parancsnokságok és hivatalok főnökeül és különös szakképzést igénylő személyzeti helyekre“.

Ez a rendelet tulajdonképpen kiegészítése a vörös hadsereg alakításáról szóló kormányzótanácsi rendelet 8. pontjának, illetőleg reparálása akar lenni az említett pont határozványai által

keletkezett lehetetlen helyzetnek, amelynek folytán a hadsereg egyideig egyáltalában képzett parancsnokok nélkül maradt volna. A népbiztosi rendelet 2. pontja világosan amellett szól, hogy a volt lisztek nem nagyon siettek a hadseregbe való önkéntes belépéssel, ahogyan azt a kormányzótanácsi rendelet felidézt 8. pontja kontemplálta s így nem maradt más hátra, mint velük szemben erőszakot alkalmazni.

Márc. 30-án a *vörös tengerészdandár* szervezésére vonatkozó 7358/eln. 6. számú rendelet adatott ki, megjegyezvén, hogy ebbe különös előszeretettel csakúgy tódultak a soha tengert nem látott „tengerész ifjak” szerencsét próbálni.

Eszerint állott volna a dandár: 2 háromzászlóaljas tengerészgyalozegredből, 1 tábori tarackos- és 1 nehéz tábori tarackos- iitegből álló tüzérosztályból, 1 lovasszázadból, 1 kerékpáros-századból, 1 repülőkülönítményből, 1 árkászszázadból, 1 gépkocsiosztagból, 1 dandár egészségügyi oszlopból, 2 gyalogpót-zászlóaljából, 1 különleges alakulások pótzászlóaljából és 1 őrszászlóaljából.

A dandár célja elsősorban a főváros karhatalmi szolgáltatásban való közreműködés,* másodsorban harctéri alkalmazás.

A többi seregtestekhez hasonlóan ez sem alakulhatott meg az eredeti tervzet szerint, amint azt a május hó 1-én kelt 9329. eln. 6. számú rendelet a román nyomás hatása alatt következőkép indokolja: „A most folyó harcok szükségessé teszik, hogy a működő hadsereg minél rövidebb időn belül teljesen megbízható és harckész alakulatok felett rendelkezék. Ezért minden szervezés gyorsan hajtandó végre és minden olyan alakulat, amelynek felállítása anyagihiány miatt rövid időn belül meg nem történhetik, csak később állíttassák föl és a szervezés alatt álló csapatkötélékek egyelőre csupán a legszükségesebbekkel láttassanak el és minél előbb a harcterekre elinduljanak. Különleges alakulások a viszonyokhoz képest fognak felállítatni és később osztatnak be az egyes seregtestekhez.

„Másrésről a rendelkezésre álló emberanyagot csupán oly alakulások felállítására szabad fordítani, melyek fegyveresen szállanak szembe a tanácsköztársaság támadóival. Minden különleges és egyelőre nélkülözhető alakulás felállításától jelenleg el kell tekinteni.

* Ez ellentétben állott a rendőrségnek vörös őrséggé történt átszervezésénél kimondott azzal az elvvel, hogy egyidejűleg minden karhatalmi alakulás megszűnik (lásd 10. oldal) és most egyszerre újonnan kreálnak egy ilyen alakulást.

„Ezen alapelvek szem előtt tartása mellett a tengerészdandárnak szervezésére nézve a f. évi 7358/eln. 6. számú rendeletről eltérőleg a következőket rendelem: A vörös tengerészdandár rendeltetése, hogy mint működő seregest az ellenséggel szemben a harctéren alkalmaztassák. A vörös tengerészdandár áll: a dandárparancsnokságból, egy 2—3 zászlóaljás tengerész gyalogezredből, egy árkászszázadból, 1 táborig tarackosüteghől és 1 táborig ágyúsütegből 1 osztályba alakulva, 1 távirószázadból és 1 pótzászlóaljból az őrszázaddal. A lovasszázad nem állíttatik fel. A szervezés alatt álló kerékpárosszázad a vörös kerékpároszászlóaljba olvad be. A repülőkülönítmény nem állíttatik fel.“

A Kiskunfélegyházán elhelyezett szabadkai, újvidéki és zombori katonai kiegészítő és a szabadkai 6. népfelkelő parancsnokságok irodahelyiségében ápr. 1-én megjelent *Sándor Lajos* politikai megbízott és ezeknek a parancsnokságoknak további működését beszüntette. Egyszersmind felszólított mindenkit a vörös hadseregbe való belépésre és kijelentette, hogy aki nem lép be, az mehet, amerre akar.* Ebből kifolyólag a hadügyi népbiztosság ápr. 4-én az összes két. kerületi és hadosztályparancsnokságoknak a következő 7666/eln. 6. számú rendeletet adta ki: „Utasítom a politikai megbízottakat, hogy a mögöttes országban működő katonai parancsnokságokat, intézeteket (póttestek, ki egészítő és népfelkelő parságok stb.) tovább működésükben ne gátolják; ezek átvételére a vörös hadseregbe egy legközelebb kiadandó rendeletben intézkedem“.

Április 1-én *Czobel* aláírásával a következő 7570/eln. 6. számú rendelet jelent meg: „Azonnal általánosan kihirdetendő, hogy a vörös hadsereg minden alakulásánál az illetékek egységesek és pedig oly kiméretben, ahogy a vörös katona kötelezőjében foglaltatnak azzal a javítással, hogy a karhatalmi kiküldetési pótdíj nem 2, hanem 10 korona és a ½ évi lakbér nemcsak a nős katonának jár, hanem minden családfenntartónak“.

Ugyancsak *Czobel* adta ki április 1-én az alábbi rendeletet: „A volt Fényes-féle nemzetőrség a vörös hadseregbe helyeztetik át. Az áthelyezett nemzetőrök a magyar hadügyi népbiztosság 7353/eln. 6. számú 1919 március 30-án kelt végrehajtási utasítás szerint toborzandók“.

„A Budapesten állomásozó nemzetőrök a vörös tengerészdandárhoz osztandók be. A vidéken működők az illetékes dandárparancsnokságnál nyernek beosztást. Az alkalmatlanok és megbízhatatlanok polgári foglalkozásukba elbocsátandók.“

* Ez valóban igazi hamisítatlan proletár eljárás.

A budapesti főkapitányság, a nemzetőrség és a pénzügyőrség beolvasztása a vörös őrségbe a következő elvek szerint történt (409/hdm. 202. szám.): „I. *A volt rendőrfőkapitányság átszervezése.* Az államrendőrségi főkapitányság a budapesti vörösőr kerületi parancsnoksággá alakul át, mely áll 1. karhatalmi; 2. bűnügyi; 3. közigazgatási; 4. gazdasági és 5. politikai osztályból.

„ad 1. A budapesti vörösőrség 2 dandárból áll, melyek 24 órai felváltással teljesítenek szolgálatot. Ha a viszonyok megkövetelik, mindkét dandár egyszerre tart szolgálatot.

„Minden dandár áll 3 ezredből, mindegyik ezred 5 zászlóaljból; ennél fogva minden kerületben (Budapest 10 kerületi véve alapul) 3 zászlóalj van, melyek felváltva tartanak szolgálatot.

„A kerületi kapitányság helyét a kerületi zászlóaljparancsnokság váltja fel, mely alá 2 zászlóalj tartozik.

„Az ezred- és dandárparancsnokok szolgálata, amennyiben az ezred és dandár teljes egészében ki nem vonul, ellenőrzésből áll.

„Ha „Nagy-Budapest“ megvalósul, úgy a vörös örkerület 3—4 dandárlétszámmra emeltetik.

„A 2 dandár mai létszáma 15.000 fő és így Budapesten a létszám betelt. A vidéken folyamatban van a szervezés. A vörös őrség létszáma általában úgy van megállapítva, hogy (az egész ország területét véve alapul) minden 250 lakosra 1 vörös ör esik.

„ad 2. A bűnügyi csoport áll: *a)* a budapesti csoportból; *b)* a vidéki csoportból; *c)* a delektívcsoporthoz; *d)* a statáriális csoportból; *e)* az intellektuális osztályból; *f)* a sérülési osztályból és *g)* a lopási osztályból.

„ad 3. és 4. (Lényegtelen.)

„ad 5. A kerületi parancsnokság legfontosabb szerve a politikai osztály, ahonnan a nyomozás, letartóztatások, elfogatások az egész ország területére központiasan irányíthatnak. Nagyarányban szerveztetik meg a kémszolgálat.

„A vörös ör jogai és kötelességei közé tartozik, hogy bárki feljelentésére bárkit előállíthat a vádlóval együtt a kerületi zászlóaljparancsnoksághoz (!). A feljelentő — ha a vád hazug vagy alaptalan — a vádbiztosnak adatik át.

„II. *A nemzetőrség beolvasztása a vörös őrségbe.* Az átlépés minden megkötés nélkül történt. A meg nem bízható elemek fokozatosan kiküszöböltetnek.

„III. „*A pénzügyőrök* is beolvadnak a vörösörségbe épúgy, mint a csendőrök és határrendőrök.“

Ez volt a Pogány—Czobel-dinasztiának utolsó fontosabb rendelkezése, mert rövid, mindössze kétheti kísérletezés után őt is elérte végzete; bukásában az a legérdekesebb, hogy épen az állala inaugurált és tűzzel-vassal terjesztett bizalmirendszernek köszönhetette; az 1. nemzetközi ezred egyik zászlóalja vonult fel ellene ápr. 4-én és nem is tágitott addig, amíg a mindenható hadügyi népbiztos helyét el nem hagyta.

Haubrichnak a bíróság előtt tett vallomása szerint „az április 4-iki tüntetésnek, amely *Pogány* megbuktatására irányult, az volt az indítóoka, hogy két dudás nem fér meg egy csárdában; Neró és Napóleon, Szamuely a Neró és Pogány a Napóleon“. Ez a hasonlat különben mindkettőre találó. Szamuely vér-lázító kegyetlenkedéseivel szolgált rá, hogy neve a Néróéval nexusba kerüljön, Pogány pedig, amellet, hogy előszeretettel kultiválta a napóleoni pózolásokat, a franciák halhatatlan császárjáról darabot is írt, amelynek a főváros egyik színpadján, természetesen a proletárurolom alatt, elég szép sikere is volt.

A Pogányon ápr. 4-én esett csúfságot, ha némileg enyhítette is, de egészen lemosni nem tudta az a tény sem, hogy a forradalmi kormányzótanács alábbi határozatával egyhangúlag állást foglalt mellette: „1. A forradalmi kormányzótanács a legerélyesebben elítéli a proletárság egyes rétegeinek önkényes és erőszakos fellépését Pogány József népbiztos elvtárs ellen. A proletárság egyetlen rétegeinek vagy csoportjának sincsen joga önkényesen vagy erőszakosan fellépni a proletárdiktatúra bármely megbízottja ellen. 2. A forradalmi kormányzótanács kijelenti, hogy azokkal, akik álhírekkel és rágalmakkal előidéztek Pogány József népbiztos elvtárs ellen ezt a fellépést és akik a munkások és katonák egy részét félrevezették, úgy kell elbánni, mint az álhírek terjesztőivel“. Persze, hogy ez is, mint sok más, csak üres fenyegetés maradt.

Kun a Pogány-féle ügyből keletkezett palotaforradalom-szerű belső kavarodást több fiatal nagyratörő elvtársa ambiciójának kielégítésével akként oldotta meg — ami mellesleg megjegyezve, pozíciója megerősítéséhez is nagyban hozzájárult —, hogy a népbiztosi helyettesi állások egyidejű megszüntetése mellett egy-egy népbiztosság élére egyszerre több egyenjogú és egyenrangú elvtársát biggyesztette. Ennek az lett a következménye, hogy amíg az elnökségre és 13 tárcára már eddig is 17 népbiztos jutott, most az új szabályozás folytán az elnöki tisztségre

és az előbbinél eggyel kevesebb, azaz csak 12 tárca élére összesen 34, vagyis épen még egyszerűnyi népbiztos került; így tehát épen elegendő voltak ahhoz, hogy a levest alaposan elsózzák. Azt az egyet azonban el kell ismernünk, hogy amily váratlanul és gyorsan keletkezett a Pogány-ügyből kifolyó, elég súlyosnak látszó kormánykrízis, *Kun* azt tagadhatatlanul ügyes gyakorlati érzékével époly gyorsan, alig néhány óra lefolyása alatt, még ugyanaz nap, el is intézte. Ez a meglepő gyorsaság az elhatározásokban és cselekvésekben egyébként jellemző tünete volt a tanácsköztársaság összes ténykedéseinek, aminek azonban legfőbb nyitja az volt, hogy Kunt és társait sem morális, sem pénzügyi, sem egyéb tekintetek nem korlátozták, se nem feszélyezték, miután előttük a lelkiismereti furdalás teljesen ismeretlen fogalom volt. Ezért nyári zivatarhoz hasonlóan, amily gyorsan beborult, rendszerint époly gyorsan ki is derült Kunék feje fölött az ég.

Most is így történt. A fenti forrongás és kormánykrízis okozta belső sebekre és keservekre Kunék szerencsecsillaga ezúttal külső vonatkozású gyógyítószerrel és hűsítő tapaszról gondoskodott, amennyiben még ugyanaznap, április 4-én *Smuts* angol tábornok megjelenése képében a külpolitika horizontján bukkant fel egy nemcsak értékes, de a proletárvezérek egyéni hiúságát is nagy mértékben kielégítő és felette biztató reménysugár, melyre később visszatérünk még.

IX. A proletárdiktatúra kikiáltásának hatása az antantra és Magyarország közvetlen szomszédaira.

A magyarországi proletárdiktatúra kikiáltása 1918 március 21-én mind az antant, mind Magyarország közvetlen szomszédai körében a legnagyobb fokú konsternációt keltette. Legjobban a románok voltak begyulladva, amin nem is csodálkozhatunk, ha figyelembe vesszük, hogy a szomszédok közül eddig ők viselkedtek legagresszívebben Magyarországgal szemben, lábbal taposván úgy a belgrádi, mint az Apáthy—Berthelot-féle egyezményt. Nem csoda tehát, hogy őket legjobban furdalta a lelkiismeret és szinte fogvacogva várták a magyarországi új érának ellenük irányuló megtorló intézkedéseit, bár ez egyelőre hivatalosan még a háborút sem üzentte meg nekik s hogy az előreláthatólag be fog következni, azt a románok csak hallomásból, a franciák és szerbek mendemondája alapján kombinálták.

Ennek a páni félelemnek — amelynek legjobb bizonyítékai a francia újságokban „Románia veszélyben“ cím alatt elhelyezett alábbi félhivatalos tudósítások — tulajdonítandó, hogy *Presan* tábornok, aki eddig csak úgy égett az előrejuthatás vágyától és az antantot szünet nélkül vexálta, hogy a román csapatok további előnyomulására az engedélyt megadja, most egyszerre a legdefenzívebb irányba csapott át, amint az az alábbi intézkedésből is kivethető:

„A nagy főhadiszállás 3062. számú távirata az erdélyi csapatok parancsnokságához. Bukarest, 1919 március 21-én 23 órakor. 1. A francia parancsnokság értesülése szerint a magyar csapatok parancsot kaptak, hogy az egész román fronton támadjanak. A támadás március 23-án este kezdődik. 2. Miután a magyar kormány vonakodik a szövetségesektől vett intézkedéseket végrehajtani, lehetséges, hogy ez az információ a valóságnak megfelel. Ennek folytán önnek akként kell intézkednie, hogy képes legyen meglepetéseket kikerülni és hogy minden eshetőséggel szembeszállhasson. 3. Csapatainknak minden provokációtól tartózkodniuk kell, de ha bennünket rendes ellenséges csapatok megtámadnak, Önnek azok teljes tönkretételéig kell a harcot folytatnia. 4. A művelet ama francia csapatok műveletével kapcsolatban lesz végrehajtandó, amelyek most Arad—Lúgos környékén összpontosulófélben vannak. Ezek a csapatok minden valószínűség szerint a magyarok elleni harcban közbelépnek majd. Hogy a hadművelet kölcsönössége lehetségessé váljék, szükséges, hogy a bántó francia csapatok parancsnoksága mellett összekötőtisztek legyenek. 5. A magyar kormány magatartása által teremtett helyzet folytán az 1. vadászadosztálynak az északi frontra való elszállítása az erdélyi helyzet tisztázásáig elhalasztatott. Eszerint hadműveletek esetén Ön ezzel a hadosztállyal is diszponálhat. 6. A helyzet megkövetelheti, hogy lehetőleg minél több erőt szállítsunk az északi frontra. Ehhez képest a vasúton való közlekedésnek minden pillanatban biztosítottnak kell lennie. E célból szigorúbb intézkedéseket kell tenni az összes vasúti hidak őrzésére. *Presan* tábornok, vezérkari főnök“.

Hogy az antant körében hogyan vélekedtek az új helyzet felől, az a belgrádi hadseregparancsnokságnak a szalonikii hadseregparancsnoksághoz intézett következő táviratából vehető ki: . 610—3. sz. távirat. Belgrád, március 22-én, 1 óra 45 perckor. 1. A Budapestről és Aradról vett utolsó hírek szerint a) Az új budapesti kormány még nem alakult meg véglegesen. Kommunista kormányról beszélnek Kun Bélával, a kommunista párt

fejével az élén. *b)* A lázadás mindjárt kezdetét vette. Az utcákon puskaropogás hallatszik. A francia misszió autóit lefogták, drólnélkiili állomását lefoglalták és az azt őrző embereket a kommunisták lefegyverezték. A lemondott kormány által megígért 30 főnyi rendőrcsapatot a tüntetők lefogták s így az nem tudott a misszió elhelyezési körletébe eljutni, *c)* Böhm miniszter mindazonáltal kijelentette, hogy a kormány pártfogásába veszi a missziót. Kérdés, hogy ennek lesz-e fogantaja, *d)* 22-én Magyarországon és az egész Bánságban az általános sztrájkot hirdették ki. A kommunisták remélik, hogy a mozgalom Erdélyben, sőt Romániában is terjedni fog. 2. Erre a helyzetre való tekintettel a következő rendszabályokat léptették életbe: A Baján állomásozó 2 monitor Budapest felé útban van, hol 22-én 10 órakor megérkezve, összeköttetésbe lépnek a misszióval. Két másik monitor 22-én este indul Belgrádból; utóbbiaknak parancsuk van, hogy minden összeütközést kerüljenek és csak szükség esetén kezdjék meg tevékenységüket. A semleges zónában levő szövetséges csapatok feletti parancsnokságot Pruneau tábornok (állomása Temesvár) vette át, hogy a Zámtól Szegedig terjedő demarkációs vonalon a szükség szerint működhessék; alatta két körletparancsnok működik; Aradon Gondrecourt tábornok a Zámtól Nagylakig terjedő körletben, Szegeden pedig Belrix ezredes Nagylaktól kizárólag, Szegedig bezárólag. Pruneau tábornok is parancsot kapott, hogy minden összeütközést kerüljön. 3. Farét tábornok (állomása Lúgos), a francia csapatok által elfoglalt Ránság parancsnoka, intézkedéseket tett a Belgrád, Temesvár, Szeged és Arad közötti összeköttetések biztosítására. A dunai hadsereg, a szerb hadsereg és a prágai misszió a helyzetről tájékoztattak“.

A román főparancsnokság híreit szintén nagyobbára a belgrádi hadseregparancsnokságnál beosztott *Dimitriu* ezredes révén kapta, aki március 23-án 4085. szám alatt ezeket jelentette: „1. A budapesti kommunista kormány összes szomszédainak, akiktől visszafoglalni való területe van, megüzente a háborút. 2. A magyarországi francia hadsereg vezérkari főnöke ma kijelentette előttünk, hogy a francia és szerb csapatok a mi pártunkon vannak. 3. A szerb hadsereg vezérkari főnökének *az a benyomása, hogy a magyar offenzíva főleg Románia ellen irányul*, mivel a front mentén eddig a szerbek és magyarok közötti előfordult összetűzések csak kisméretűek voltak. 4. Eddig nem tudni, hogy a cseh-szlovákok minő magatartást fognak követni, de ők a jelen pillanatban mint a magyarok ellenségei szerepel-

nek. 5. Itt azt hiszik, hogy a szerbek és cseh-szlovákok által Budapest felé megindítandó offenzíva szükséges leendő, hogy Romániának a bolsevistákkal szemben az ellentállás lehetővé tétessék. 6. A dunai hajózás angol parancsnoksága Baján Ö. monitort összpontosított Budapest felé való rendeltetéssel. 7. A nagy-károly—szatmári új vonal Huszton át a galíciai vonalig meghosszabbított. A magyaroknak a Munkács—Debrecen—Szeged vonal mögé kell visszavonulniok; a két vonal közötti övét francia csapatok szállják meg“.

Április 2-án *Dimitriu* ezredes a következő 21. számú sürgőnyt küldte a bukaresti nagy főhadiszállásnak:

„A francia parancsnokság úgy van értesülve, hogy holnap, április 3-án az erdélyi román csapatok megkezdik előnyomulásukat az új demarkációs vonal elfoglalása céljából. De Lobit tábornok, a magyarországi hadsereg parancsnoka, felkér bennünket, hogy semmi mozdulatot ne kezdjünk, hogy a magyar nemzeti érzés semmi által fel ne izgattassék. A dolgok, úgymond, már folyamatban vannak, hogy a magyarokkal az ügy lehetőleg csendes módon elintézz tessenek már azért is, hogy az egész figyelem Oroszország felé legyen fordítva, ahol a veszély sokkal nagyobb és sokkal közvetlenebb. De Lobit tábornok kéri, miszerint sürgősen közöllessék vele, hogy adatott-e parancs az előnyomulásra és igenlő esetben, hogy Erdélyre vonatkozik-e ez a parancs s ha úgy állna a dolog, hogy ezt a rendelkezést vonjuk vissza“.

Erre április 3-án megjött a válasz, hogy sem a főhadiszállás, sem az erdélyi csapatok parancsnoksága nem rendelte el az előnyomulást.

A de Lobit tábornok által fentebb említett békés megegyezés kísérlete április 4-én történt meg, amely napon *Smufs* angol tábornok a tárgyalások felvételére Budapestre érkezett.

Ezzel a magyar tanácsköztársaság tagjait oly megtiszteltetés érte, amelyre méltán büszkék lehetek. Ami után ugyanis Károlyiék oly hosszú ideig hiába sóvárogtak, *Kun Béla* bolsevista kormányának jutott íme a szerencse, hogy az antant vele közvetlen érintkezésbe és tárgyalásokba bocsátkozott, ami nagyban emelte a tanácskormánynak nemcsak pozícióját, hanem ellentálló képességét is. Ennek oka a következőkben rejlik: A magyarországi tanácsköztársaság kikiáltása az antantot is a lehető legkellemetlenebbül érintette és a versaillesi ötöstanács első felhárborodásában az azonnali fegyveres beavatkozás mellett foglalt állást, de ez a határozat nem volt egységes, sőt a véle-

mények nagyon is eltérők voltak. A legharciasabb irányt, mint rendszeren, most is a franciák képviselték, akiknek e célra, mint tudjuk, tekintélyes számú harcrakész haderő is állott rendelkezésre, míg a többiek, így kivált az angolok, inkább diplomáciai úton vélték a dolgot elintézendőnek, mihez bizonyára nagy mértékben járult hozzá az antant-szocialisták gyakorolta nyomás is, akik nagy ellenállást fejteittek ki mindennemű fegyveres beavatkozás ellen.

Ennek eredményeképp érkezett Smuts tábornok Budapestre, ahol Kun külügyi-sajtójelentése szerint „a legudvariasabb formák közt” adta át április 4-én a 34. sz. mellékletben foglalt ajánlatát és amellet ugyancsak udvarias formában szóbeli tárgyalásokba is bocsátkozott vele.

A tanácskormánynak erre adott válaszát, valamint Kun Bélának az ügyre vonatkozólag közzétett kommunikéjét ugyancsak a 34. sz. melléklet tartalmazza.

A Smuts-, valamint a Vyx-féle ajánlatnak bár be nem vallott, de szinte magától értetődő célja a magyar bolsevizmusnak kelet felé való elszigetelése volt. Ila a két ajánlatot egymással összehasonlítjuk, a következő különbségek ötlenek szemünkbe: A Smuts ajánlotta nyugati határ átlag 25 km-rel fekszik tovább keletre a Vyx-félénél, ami mindenesetre a vörösök javára szólt. A keleti, vagyis a románok részére kijelölt Smuts-féle határ megpláne átlag 70—80 km-rel fekszik keletebbre, mint a Vyx-féle. Ennek megfelelőleg a Vyx-féle átlag 50 km széles semleges zónánál a Smuts-féle átlag majdnem kétszerakkora. A Vyx—Károlyi-féle kollízió okulva, Smuts ajánlata már határozottan kimondja, hogy az ajánlatban említett demarkációs vonal semmi tekintetben sem prejudikál a békeszerződéssel majdan megállapítandó végleges országhatároknak. Lehet, hogy ez csak mondva, de gondolva másképen volt; legalább erre a következtetésre utal bennünket az immár ismert békeszerződéssel köztudomásúvá vált nemcsak igazságtalan, hanem valóban szégyenletes határmegállapítás. Ily szemszögből nézve és bírálva a dolgot, arra a következtetésre jutunk, hogy Smuts ajánlatának megtételénél az antant a jövőndő magyar határt illetőleg már konciliánsabbnak mutatkozott, de viszont az sincs kizárva, hogy ez az engedékenység csak pillanatnyi és látszólagos kedvezés akart lenni és talán ép azért hangsúlyozta Smuts olyan nagyon, hogy az ajánlott demarkációs vonal és a végleges határ között semmiféle nexus nincsen, hogy a végleges békeszerződés pontozatainak stipulálásánál semmiképen se legyen megkötvé az antantnak a keze.

A Smuts-féle ajánlat 7. pontjában említett kedvezményt, ellenében a 6. pontban kilátásba helyezett valóban nagy horderejű előnyökkel, bátran üres maszlagnak vehetjük, mert úgy az antant, mint az összes többi érdekeli lelek is már a priori tudhatták, hogy oly rettenetes érdekellentétek mellett barátságos megegyezés, az elvben megmásíthatlanul rettenetes megcsönkítésre ítélt Magyarország és a többi területszomszjas államok képviselői között, teljesen kizártnak tekinthető. Kunék persze kaptak az alkalmon, de nem talán kedvező határmegállapítás szempontjából, hiszen ismételten ki is jelentették, hogy az nekik Hekuba, hanem azért, hogy a konferenciának Prágába vagy Bécsbe való egybehívása által a velük rokonszenvező osztrák, illetve cseh körök révén az ő világhódító (vagy talán inkább hódító) céljaik és nagyarányú, a világproletárság eszméjét szolgáló propagandájuk számára minél tágabb teret nyerjenek.

A nobilis és angol léteire feltétlenül reálisan gondolkozó és így mások szavának is hitelt adó *Smuts* tábornokot Kunék ügyes raffineriájukkal be is hálózták, mert a tábornok Párisba visszatérve, állítólag igen kedvezően referált Budapesten szerzett tapasztalatairól, a nézete szerint kelletténél jóval feketébbre festett bolsevizmusról, de főképp annak budapesti vezetőiről. Szerencsére azonban a békekonferencia ennek dacára átlátott a szítán és ha másból nem, már a tanácskormány válaszából is bőven meggyőződhetett arról, hogy hozzá nem méltó egyénekkel bocsátkozott tárgyalásokba.

Aki figyelemmel átolvassa *Smuts* ajánlatát és *Kun Béla* javaslatát, rögtön tisztában lehet vele, hogy a jelen esetben véletlenül utóbbi részéről sem valami nagyfokú rosszhiszeműség, sem túlságos nagy intranzigencia nem nyilvánult meg, ahogyan azt a románok a békekonferencia elé terjesztett jelentéseikben említik. Sőt joggal állíthatjuk, hogy *Kun Béla* bizonyos tekintetben még túl is licitálta *Smuts* tábornokot. (Lásd az ellenjavaslat 3. pontjának a területintegritásra vonatkozó passzusát.)

Részemről a közvetítési kísérlet megghiúsultát a következő okokra vezetem vissza: *Kun Béla* ezúttal sem tagadhatta meg faji eredetét és természetét. Látván *Smuts* tábornok felette előzékeny és konciliáns modorát, miről elvtársai előtt és a sajtóban túláradó szívvel nyilatkozott, még többet akart belőle kipréselni és így az alkudozások hímes mezejére lépett és válaszjegyzékében olyan dolgokat kért elég követelő hangon, ami a leggyengébb kifejezéssel élve, legalább is szerénytelenségnek mondható. Ilyen a semleges zóna keleti határának kitolása a Marosig, bár

ez a belgrádi fegyverszüneti egyezmény értelmében jogos kíváncsiság volt; továbbá a tanácsköztársaság alkotmányának visszaállítása Szegeden és Aradon; leginkább pedig az a bizonyos konferencia-ügy, melyből világosan kandikált ki Kun Bélák ama törekvése, hogy mandátumot nyerve az európai államokkal való diplomáciai érintkezésre, azok területén hatványozott mértékben folytathassák bolsevista agitációikat, remélve, hogy annak révén hamarosan ott is a tanácsrendszer jut majd uralomra, mely törekvéssel a nacionalista és sovinsta áramlatnak a *Kun Béla* április 6-iki kommunikéjében említett leszerelése szoros kapcsolatban állott. *Andrássy Gyula gróf* nézete szerint lehet, hogy *Kun Béla* ily módon a tanácsköztársaságok dunai konföderációját vélte megalkothatni, mely szovjetállamok Oroszországra támaszkodva, azzal együtt még nagyobb mértékben és még biztosabb sikerrel folytathatnák a *Lenin—Trockij* inaugurálta világforgalom nagy munkáját, a proletárurolomnak az egész emberiségre való kiterjesztését.

Tudta a békekonferencia, hogy *Kun Béla* ellenjavaslata nem ultimátumszerű és hogy ő még abból nagyon sokat hajlandó engedni, de arra a meggyőződésre jutván, hogy az egyszer hozzájuk nem méltókkal és érdemetlenekkel állottak szóba, többé Kunékra rá sem hederítettek.

A románok a Smuts-féle tárgyalások meghiúsultát, ha nem is nyíltan, de titokban örömmel üdvözölték. Ha már a Vyx féle semleges öv keleti határát sem akarták elfogadni, hogy fogadták volna el az amannál jóval hátrább fekvő új demarkációs vonalat nyugat felé való előnyomulásuk végső határvonalául? Hiszen tudjuk, hogy őket tulajdonképeni vágyuk egészen a Tiszáig vonzotta előre.

Ennek elérése érdekében a románok továbbra is eddigelé elég jól bevált eszközeikkel, hamis és hazug hírekkel és ugyanolyan vádaskodásokkal igyekeztek célhoz jutni. Ezekre később visszatérünk még.

X. Az öttagú hadügyi népbiztosság tevékenysége.

A fentiek szerint a megegyezés diplomáciai úton nem sikerülvén, a már-már elbizakodott elvtársaknak komolyan hozzá kellett látniok a hadügyek rendbehozatalához. Itt azonban hangsúlyoznunk kell, hogy a szervezést és vezetést folytonosan hozzá nem értő direktóriumai tagok, politikai megbízottak és kétes múltú, iskolázatlan elemek akasztották meg, akik minden apró-

ságot „azonnal“ valamelyik hadügyi népbiztos elvtársnak akar-
lak tudomására hozni s ezáltal a hadügyi népbiztosság hadmü-
veleti osztályának képzett szakembereit sem hagyták nyugodtan
dolgozni, még ha akartak volna is.

Pogány után, aki bukása után *Kun Béla* védőszárnyai alatt
a külügyi népbiztosságnál húzta meg magát, a hadügyek élére
egyszerre öt népbiztos is került: *Kun Béla*, *Böhm Vilmos*, *Szántó
Béla*, *Fiedler Rezső* és *Haubrich József*; utóbbi eddig még telje-
sen ismeretlen alak volt a nagyközönség előtt.

Hogy az eddigi helyett minél előbb egy a tanácskormány
céljainak és intencióinak megfelelő hadsereg létesüljön, az új
öttagú népbiztosság lázas tevékenységgel fogott hozzá a szerve-
zési munkához.

Hivatalukat az új népbiztosok az április 6-án kiadott és a
Hő. sz. mellékletben foglalt „Parancs“-csal foglalták el.

Ezek szerint Pogányéknak nagyjában véve inkább csak a
megfélemlítésen alapuló terrorja helyett az öttagú népbiztosság
fenti proklamációjában már határozottan és nyíltan a teljesen
nyers, durva erőszak alkalmazását helyezte kilátásba.

Vasöklét az öttagú direktórium mindenekelőtt a volt tény-
leges tisztekkel, hivatalnokokkal és a volt hivatásos altisztekkel
szemben érezte az április 6-án kelt 7806/el. n. 6. számú, ugyan-
csak a 35. sz. mellékletben közölt rendelettel.

Az ugyancsak ápr. 6-án kelt 7820/el. n. 6. számú rendelettel
az 1., 2. és 3. önálló nemzetközi vörös ezred megalakítása ren-
deteltetett el.

Az 1. ezred ideiglenes parancsnokságával — így szólt a
rendelet — *Friedrich Gyula* elvtársat, a 2. ezred ideiglenes pa-
rancsnokságával *Rothziegel Leó* elvtársat bízom meg.

Az 1. ezred már megalakult; elhelyezése Bebel- (volt kelen-
földi honvéd-) laktanya.

A 2. számú ezred a Bécsből ideérkezett 1000 elvtársból és
a még toborzandókból alakítandó meg. Elhelyezés Jaurés- (volt
Nádasdy-) laktanya.

A 3. számú ezred a székely zászlóaljából, román, bolgár,
szerb, olasz és albán századokból alakítandó meg. Elhelyezés az
1. számú nemzetközi ezred elindulása után a Bebel-laktanya.

Anyagi tekintetben a demarkációs vonalra való elindulásig
mindhárom ezredet a 3. hadosztályparancsnokságnak rendelem
alá. *Szántó* s. k., h. ii. népbiztos.

Az ezredek szervezése olyan volt mint a többi vörös gya-
logezredeké.

Ápr. 9-én az 1. és 2. nemzetközi vörös ezred 2—2 zászlóalja díszfelvonulást rendezett az Országház-térre, ahol *Böhm Vilmos* hadügyi népbiztos a következő beszédet intézte hozzánk: „Munkások, elvtársak, vörös katonák! Az osztályuralom, a nacionalizmusnak ez a bagolyvára, ma történelmi jelenetnek lehet tanúja. Európa történelmében ezt a napot piros betűvel fogják megjelölni. Az orosz szovjetköztársaság példáját követik ma Magyarország fővárosában. A magyar proletáruralomért fegyvert ragadtak nemcsak a magyar munkások, hanem az oroszok, franciák, osztrák-németek, csehek egyaránt. Egy célért megyünk harcba, egy eszme hevíti mindnyájunk lelkét. Amikor az országok burzsoáziái egymással szemben állanak, mint ellenségek, de ugyanakkor ugyanazoknak az országoknak proletárai itt állanak és azt mondják: nem ellenségünk a magyar, nem ellenségünk a német, nem ellenségünk a francia, nem ellenségünk nekünk a proletár, hiszen a proletárok mind testvérek, csak egy ellenségünk van, legyen az magyar, német, francia vagy angol: a burzsoázia! Ez ellen küzdünk minden erővel, fegyverrel és olyan elszántsággal, hogy feltétlenül győznünk kell. A mai nap a magyar proletáriátus történetében azt jelenti, hogy az internacionálizmus valóságossá vált. Mindnyájan érezzük, hogy annak, ami most Magyarországon történik, talán még nagyobb jelentősége van, mint az orosz proletárforradalomnak. Ami most Magyarországon történik, az azt jelenti, hogy a proletárforradalmat belevisszük a nyugateurópai proletárság körébe, mert úgy érezzük, hogy a proletárforradalom csak úgy győzhet, ha egész Európa proletárságát magunk mellé állítjuk. Küzdeni fogunk minden imperializmus ellen, le fogjuk tiporni a burzsoázia hatalmát minden országban. Elvtársak, vörös katonák! Elementek innen messze az ország fővárosától. Nem imperialista célokért indultok háborúba, nem területszerzés a mi célunk. Ti elmentek megvédelmezni a magyar tanácsköztársaságot, de ugyanakkor előőrsei vagytok az orosz szovjetköztársaságnak és előharcosai a nyugat jövődi proletár államainak. Menjete elszántsággal, gondolatok arra, hogy mi, akik itt maradunk, dolgozni fogunk. Egyik kezünkben a munka szerszáma, a másikban a fegyver lesz. Vigyéték el a magyar proletárságnak azt az akaratát, hogy a tanácsköztársaságot meg fogjuk védelmezni minden belső és külső ellenséggel szemben s kiáltsátok velem együtt: Éljen a nemzetközi forradalmi internacionálé. Éljen a magyar és orosz szovjetköztársaság!“.

Április 7-én 7575/eln. 6. szám alatt a hadosztályok tüzér-

ségének haladéktalan megalakítása rendeltetett el, az április 8-án kelt 7848/el. 37. számú rendelet pedig a repülőcsapat átszervezését foglalta magában. Eszerint alakult: A repülőcsapatparancsnokság Budapesten, az 1. repülőszázad Kaposvárott, a 2. Albertfalván, a 3. Rákoson, a 4. Győrött, az 5. Kecskeméten, a 6. Békéscsabán, a székely repülőszázad Debrecenben, a vízi repülőszázad Csepelen. E tábori repülőalakulásokon kívül még a következő, mögöttes országbeli repülőalakulások szervezettek: repülőanyagszertár Cinkotán, repülő- és léghajósanyagszertár Székesfehérvárott, a repülőanyagraktár Csóton (Pápa mellett). Mihelyt Szeged a francia megszállás alól megszabadul, ott újra üzembe volt helyezendő a repülőképzőosztály, továbbá a repülőgépjavitóműhely Szeged-Rókuson. Ha Szeged hamarosan fel nem szabadul, akkor az utóbb említett két intézet Szombathelyen, illetve Cinkotán állíttatik fel.

Április 7-én, vagyis alig néhány nappal azután, hogy az antant *Kun Bélát* érdemesnek találta arra, hogy vele *Smuts* tábornok útján közvetlen tárgyalásokba bocsátkozzék, Münchenben kikiáltották a bajor tanácsköztársaságot, mely ugyan cleg rövid életűnek bizonyult, de azért természetesen úgy Oroszországban mint Magyarországon a tanácskormány hívei között óriási lelkesedést váltott ki.

Április 8-án a népbiztosok végigjárták a budapesti nagyobb gyárakat, ahol az alábbi határozati javaslatot fogadtatták el:

„A gyár munkássága 1919 április 8-án megtartott gyári munkásgyűlésén egyhangú lelkesedéssel elhatározza, hogy megalkotja a budapesti tartalék-munkáshadsereg gyári osztagait. A gyűlés kötelességévé teszi minden katonaviselt, gyárban dolgozó, egészséges elvtársnak, hogy *haladéktalanul jelentkezék a munkáshadseregben való belépés céljából*. A gyűlés biztosítja a forradalmi kormányzótanácsot, hogy a gyár munkássága minden denkor kész a proletárforradalom vívmányait minden néven nevezendő támadással szemben fegyverrel kezében megvédeni“.

Az ápr. 10-én kelt 7672/el. 6. számú rendelettel a dandáresoporlok számára a szükséges intézetek felállítását rendelték el. A rendelet főbb vonásaiban így hangzott: A hadművelési helyzetből kifolyólag szükséges a vörös hadsereg dandárcsoportjai és hadosztályai, valamint a székely különítmény és ennek csoportjai számára a legszükségesebb mozgóintézetek sürgős felállítása. Minden dandár és székely gyalogsopornál felállítandó:

- a) Egy dandárcsoport egészségügyi intézet: b) egy dandárcso-

port sütőde; c) egy dandárcsoport országos járóműoszlop az eleség, lövészer, műszaki anyag stb. szállítására.

Az ápr. 10-én kelt 7819/eln. 6. szánni rendelettel egy „vörös vasutasezred“ szervezetett vasútépítési és üzemi célokra a vörös hadsereg kötelékében. Ez az ezred 4 tábori és 1 pótzászlóaljából állott. Az I. és II. zászlóaljnak a rendes nyomtávú vasút és hídépítés, a III-iknak a vasútüzem, a IV-iknek pedig a kis vasutak és a sodronyvasutak építése és üzemben tartása volt a feladata.

Ugyané napon jelent meg az öttagú hadügyi népbiztosi direktórium aláírásával a mindenkitől vasfegyelmet követelő 619.261. számú parancs. (Lásd a 36. sz. mellékletet.)*

Nem kevésbé érdekes a vörös hadseregtől vasfegyelmet követelő, az ápr. 16-iki 25. számú Szabályrendeleti Közlönyben 8286/eln. 7. szám alatt megjelent s ugyancsak a 36. sz. *mellékletben* közölt parancs.

A vörös hadseregbe toborzottak** bevonulására a hadügyi népbiztosság április 10-én a következőket rendelte el:

1. Folyó évi április 11-től kezdve a Budapesten toborzottak nem vonulnak be azonnal csapatjaikhoz, hanem csoportonként, az alább meghatározott napokon: a) azok, akik a hónap 14-től bezárólag 20-ig toboroztatnak, a következő hónap 2-án; b) azok, akik a hónap 21-től a hónap végéig toboroztatnak, a következő hónap 12-én; c) azok, akik a hónap 1-től 10-ig toboroztatnak, ugyanazon hónap 22-én. Kivételt képeznek azok, akik Budapestre menekültek és itt lakásuk nincs, továbbá olyan emberek, akik a toborzóbizottság által azonnali bevonulásra u tasí Itatnak.

2. A betoborzott, tehát még be nem vonult szervezett munkások bevonulásuk napját megelőző utolsó napig megkapják a munkanélküli segélyt, bevonulásuk napján pedig visszamenőleg a kötelező aláírásának napjától bevonulásuk napjáig az étkezési váltságot.

Április 11-én megtiltották a direktóriumoknak a katonai kérdésekbe való beavatkozást. A vonatkozó 407/66. hdm. számú rendeletet a 37. sz. *melléklet* tartalmazza.

* Ugyanez megjelent az ápr. 12-iki 22. számú Szabályrendeleti Közlönyben mint 7891/eln. 7. sz. körrendelet. Az egyidejűleg a politikai megbízottakhoz intézett felhívást más helyen közöljük. (Lásd az 52. oldalon és a 44. sz. mellékletet.)

** Ehelyütt meg kell jegyeznünk, hogy *Böhm*, mihelyt *Pogány* bukása ulón kinevezték hadügyi népbiztossá, azonnal beszüntette a toborzásnak a Pogány-éra alatt divott színpadias formáját.

Ugyancsak a fenti napon kelt, de csak az április 18-án jelent 26. számú Szabályrendeleti Közlönyben jelent meg a katonatanácsok megszüntetésére vonatkozó alábbi 8135/el. 7. számú körrendelet:

„A munkás- és katonatanácsoknak a tanácsköztársaság alkotmánya alapján az egész államban történt megválasztása folytán* a katonatanács és a katonai bizalmiférfirendszer szabályozásáról szóló 32.204/el. karh. 1918. számú körrendelet† ezennel hatályon kívül helyezzük.

„Ehhez képest az összes eddig fennállott katonatanácsok működését és hatáskörét beszüntetjük, illetve ezeknek azonnali feloszlását elrendeljük.

„A kapcsolatot egyrészt a tanácsköztársaság alkotmánya alapján felállított munkás- és katonatanácsok, másrészt a vörös hadsereg katonái között *a politikai megbízottak tartják fenn.*

„A bizalmiférfirendszer ezentúl a vörös hadsereg alakításáról szóló kormányzótanácsi rendelet 6. és 7. pontjaiban‡ lefektetett irányelvek szerint tartandó fenn.“

A politikai megbízottak intézménye a hallatlan visszaélésekben és túlkapásokban megnyilatkozó eddigi bizalmiférfirendszerrel szemben határozott javulást jelentett ugyan, de azért a fegyelem és a parancsnokok tekintélye szempontjából ez is majdnem époly káros maradt.

A politikai megbízottak hatáskörét szabályozó, 1919. ápr. 18-án kelt 8465/el. 7. számú körrendelet (lásd 1919. évi 27. számú Szabályrendeleti Közlöny) főbb pontjait a 38. sz. *melléklet* tartalmazza.

Az április hó 12-én kelt 10.618/912. számi körrendelettel (lásd 1919. évi 26. sz. Szab. R. K.) forradalmi katonai törvényszékek rendszeresítették. Eddig ugyanis a katonai egyének is a polgári forradalmi törvényszékek hatásköre alá tartoztak. Emellett kiemelendő, hogy tulajdonképen márc. 21-től kezdve a

* Ez a választás úgy folyt le, hogy a szavazóhelyiségbe való belépésnél minden szavazó kezébe nyomták a hivatalból jelölt kandidánsok nyomtatott listáját s azt kellett neki a szavazatszedő-bizottságnak átadnia, amelynek szemeláttára, ha úgy tetszett, a névsoron lényegtelen változtatásokat is eszközölhetett az ember. Hogy ilyenformán csupa proletár nevű került ki az urnából, magától értetődő dolog. De még azon se csodálkozzunk, hogy az ekként megejtett, „minden befolyásolástól mentes, tiszta“ választás után az újságok hasáboakat írtak az egész országnak, tehát még a polgárságnak is proletárokkal szemben megnyilatkozott egyhangú bizalmáról!

† Lásd az I. rész 54. oldalán.

‡ Lásd a 31. sz. mellékletet.

szó törvényes értelmében sem polgári igazságszolgáltatásról, sem katonai bíraskodásról szó sem volt.

A forradalmi kormányzótanácsnak a forradalmi katonai törvényszékekre vonatkozó LIII. számú rendeletét a 39. sz. *mellet* tartalmazza.

Ez a pár sorból álló, teljesen ötletszerű, a bűncselekményeket tényálladéuk szerint részletesen meg nem határozó s így a bírói önkénynek a legtágasabb teret engedő rendelet szolgált a proletárdiktatúra idején a forradalmi katonai törvényszékek számára kódexül.

Ha tekintetbe vesszük, hogy e törvényszékek elnökei, bírái és vádbiztosai laikusok, legtöbbször gyári munkások és iparoslegények voltak, akik között a vezető szerepet majdnem kizárólag megméltelyezett gondolkodású és erkölcsű, éretlen fiatal emberek vitték, könnyen fogalmat alkothatunk magunknak, hogy mily tévutakon járt ott az igazságszolgáltatás.

A katonai igazságszolgáltatás addig fennállott hatóságai a tanácskormány rendelkezése szerint liquidálandók voltak s a náluk folyamatban volt bűnügyek közül — épúgy mint a polgári igazságszolgáltatás terén — ki kellett válogatni azokat, amelyek a tanácsköztársaság szempontjából folytatandók voltak; a többiekben az eljárást egyszerűen megszüntették.

A kiválogatásnak ezt a munkáját úgynevezett „liquidálóbizottságok“ végezték, melyek néhány fizikai munkásból illetve földművesből állottak. Ezek előtt az eddigi hivatásos bírák és ügyészek az egyes bűnügyek rövid tényálladékat előadni tartózkodtak, mire a bizottság a megszüntetés vagy a folytatás s e célból a forradalmi katonai törvényszékhez való áttétel melleit döntött.

A liquidálóbizottságok számára a forradalmi kormányzótanács április 16-án kelt LXII. számú rendeletében (lásd 1916. évi április 26-án kiadott 28. számú Szab. R. K.-ben foglalt 114.250—12/15a. számi rend.) a következő főbb irányelveket adta ki:

A forradalmi kormányzótanács kötelességének tartja, hogy „azokat a proletárokat, akiket a régi rend csupán a kapitalizmus érdekében állított a büntető bíróságok elé, a büntetéstől mentse, másrészt pedig azokat, akik a dolgozó proletárok ellen vétkeztek, szigorúan megbüntesse“. Itt tehát az igazság istennője nem járt bekötött szemmel, hanem tudva és akarva követett el igazságtalanságokat. Ezek után nem csodálkozhatunk, hogy kivált mindazok a vagyon elleni bűncselekmények, melyek a

vagyonosabb osztály ellen követettek el, egyszerűen félretették, míg a „burzsoa“ vagyona, gyakran testi épsége is, az „öntudatos“ proletár prédájává vált.

A hadügyminisztérium 12. és 13. (jogi) osztályainak működését ugyancsak politikai megbízottak irányították; így többek között *dr. Szabados Árpád* ügyvéd, kit a nagykanizsai törvényszék utóbb 12 évi fegyházra ítelt, majd *dr. Gál Endre* ügyvédjelölt, ki a proletárdiktatúra előtt *dr. Landler Jenő* népbiztos irodájában dolgozóit, és *dr. Delmár Dezső* ügyvédjelölt és zenetanár.

Az igazságügyi tisztikar idősebbjeinek legnagyobb részét kényiszernyugdíjazás útján eltávolították, míg a fiatalabbakat átmenetileg a fentemlített liquidálásoknál alkalmazták.

Ha az öttagú hadügyi népbiztosság közölt dörgedelmes parancsait és drákói törvénykezési tevékenységét a Károlyi-kormány idejében kiadott hadügyminiszteri intézkedésekkel összehasonlítjuk, úgy nyomban szemünkbe ötlik az a nagy különbség, amely a két különböző időszakban a katonák fegyelmeire vonatkozó parancsokban és rendeletekben mutatkozik. Pedig mindkét időszakban a szocialista-kommunista szervezet, sőt nagybanvéve ugyanazok az emberek (Pogány, Böhm stb.) diktálták ezeket a rendeleteket. De míg a Károlyi-korszak idejében minden rendelet, minden parancs a fegyelem meglazulását és tönkretételét célozta, addig a proletárdiktatúra kikiáltásakor legelső dolguk Kun, Böhm, Pogányéknak az volt, hogy ezt a mesterségesen aláaknázott és tönkretett fegyelmet a legdrákóibb rendszabályok, ha kell, halált osztó forradalmi törvényszékek és egyéb hasonló eszközök alkalmazása mellett, valamikép újból helyreállítsák.

Az április 13-án kelt 7701/el. 6. számú rendelettel felvidéki menekültekből és a volt 16. honvédgyalozezredből a „Felvidéki vörös ezred“ alakíttatott. Az ezred mint a 60. dandár-csoport második ezredc a váci csoportparancsnokság útján a 3. (volt 40.) hadosztályparancsnokságnak rendeltetett alá. Az ezred székhelye Balassagyarmat. Az I. (honfi) zászlóalj apozsony-, nyitra-, kontárom-, bars-, esztergom- és hontmegyei; a II. (gömöri) zászlóalj a trencsén-, luróc-, árva-, lipató-, zólyom-, nógrád- és gömörmegei; a Ifi. (szepességi) zászlóalj a szepes-, sáros-, abauj-, Zemplén- és ungmegyei menekültekből alakult.

Az április 4-én kelt 7611/el. számú rendelettel minden hadosztályparancsnokságnál és a székely különítménynél 1—1 hadosztály tüzérségi felügyelőséget rendszeresítettek.

Az április 14-iki 7950/el. 6. számú rendelettel Kuszka-Krajna területéből, azaz Máramaros, Ugocsa, Bereg és Ung vármegyék főleg ruszinlakta részeiből, továbbá az ellenséges megszálló csapatok kivonulása után Zemplén, Sáros, Szepes, Abauj és Gömör vármegyékben a ruszin népbiztosság által megjelölendő ruszinlakta községeiből a „Ruszin vörös gárdahadosztály“ alakított. Az ezen területen levő vörös hadseregbeli alakulások — így szólt a rendelet — a ruszin vörös gárdahadoszlályba olvadnak be. Benti területeken másnak, mint a ruszin vörös gárdahadosztálynak toborozni tilos. A hadosztály vezényleti és szolgálati nyelve ruszin, illetve a magyar-, tót-, román- és német-ajkú osztályoknál az illető alakulások katonáinak anyanyelve.

Április 15-én a hadsereg további átszervezésére vonatkozó 8184/el. 6. számú rendeletet adták ki, mely főbb vonásaiban a következőket tartalmazta:

Mindenekelőtt május 5-iki kelettel különválasztott a hadműveletek végrehajtására és karhatalmi szolgálatra hivatott vörös hadsereg a frontmögötti területi alakulásoktól. A vörös hadsereg 6 hadosztályból, a székely különítményből és az imént felállított ruszin vörös gárdahadosztályból állott. Az állományok az eddigiek, vagyis a 2669/el. 0. számú rendelettel megállapítottak maradtak. A területi alakulásokhoz tartoztak: *a)* a Budapesten, Győrött, Nyíregyházán és Debrecenben újonnan átszervezendő kerületi parancsnokságok. Ezek feladatához tartozott: a toborzás és szervezés vezetése, a gazdasátsközigazgatási teendők végzése, a működő hadsereggel szemben a szállásmesteri ügykörnek ellátása, a póttettek kiképzésének vezetése és a közreműködés az egészségügyi szolgálat vezetésében, *b)* Az újonnan megalakult póttettek, *c)* A felszámoló (rég)i póttettek és kiegészítőparancsnokságok. E rendelet folytán teljesen megszűntek a népfőlkelőparancsnokságok és a huszár népfőlkelőnyilvántartóságok.

Április 17-én 111.441/49. számmal minden dandárcsoportnál 1—1 munkásszázadot állítottak fel egyszerűbb munkálatok végzésére és a műszaki századok kiegészítésére.

Április 18-án jelent meg a lapokban a rangjelzések eltávolítására vonatkozó következő hadügyi népbiztossági rendelet:

A vörös hadsereg semmiféle rendfokozatot és rangjelzést nem ismer, csak parancsnokai és katonái vannak. A parancsnokok, valamint a különleges megbízatású egyének szolgálatban a *balkaron 10 cm széles vörös karszalagot viselnek*, melyen az alkalmaztatás fekete betűkkel van megjelölve. Az erre vonatkozó

részletes intézkedéseket a valamennyi hadosztály- és dandárcsoportparancsnokságnak kiadott 1919. ápr. 7-én kelt 7492/eln. 6. sz. rendelet tartalmazza. Minden más parancsnoki vagy egyéb megkülönböztető jelvény tilos.

A jelenleg még használatban levő ruhákra vonatkozólag azok elviseléséig a következőket rendelem el:

1. Ellárolítandók a volt tiszti és altiszti jelleget feltüntető alábbi különbségek: *a)* csillagok, sujtások és paszományok; *b)* tiszti és altiszti kardbojt (kardokon a volt legénységi markolatszíj viselendő); *c)* arany- vagy ezüstsínórzat és vállsínór (a volt legénységi viselendő); *d)* köpenygalléron a gomb; *e)* különleges kiképzést jelző tiszti vagy altiszti jelvények (ezek helyett a volt legénységi viselendő).

2. A jelenlegi ruhák elviseléséig meghagyandók a szabásban, színben és anyagban levő különbségek, mint kétgombos dragoner, köpenyen 6 gomb, bársony és prémgallér, bélések, hajtókák, szegélyek és hasonlók.

Az újonnan készítendő ruhák addig is, míg azok szabására s készítésére új rendelkezés nem történik, a katonák részére előírt minta szerint készítendőek.

Ezen rendelet azonnal végrehajtandó. Más, ettől eltérő rendelet kiadására senkinek sincs joga.

Április 19-én adták ki a „Budapesti vörös vasashadosztály“ szervezésére vonatkozó 8041/eln. 6. számú rendeletet, mely szerint e hadosztály célja: a Budapesten elhelyezett csapatoknak az őrszolgálat alól való mentesítése, a közbiztonsági szolgálat ellátása, a forradalmi kormányzótanács támogatása és a proletáriátus védelme.

Az április 21-én kelt 8434/eln. 6. számú rendelettel minden hadosztályparancsnokságnál (székely különítménynél) egyelőre 1—1 aknavetőüteget rendszeresítettek 8 drb 9 cm-es aknavetővel, az április 26-án kelt 8432/eln. 61. számú rendeld szerint pedig minden dandárcsoportparancsnokság 1—1 dandárcsoportlávbeszélőszakaszt kapott.

Azonban nemcsak a szervezés, hanem a toborzás terén is gőzerővel dolgozott az új hadügyi népbiztosság, minek folytán április 9-én a toborzottak száma már 37.788 főt tett ki, mely szám április 12-ig 48.196-ra emelkedett; ezek között 2337 fő kiképzetlen volt, bár a szervezési rendelet szerint tudvalevőleg csak katonailag kiképzett egyének voltak toborzandók.

Április 16-án a székely különítmény hírszerzőcsoportja Debrecenből, egy Becsben tartózkodó ügynöktől nyert informá-

ció alapján, igen találóan a következőkben közölte a hadügyi népbiztossággal az antant felfogását az akkori állapotokról:

A Becsben tartózkodó antantmissziók körében meg vannak róla győződve, hogy a Kun-kormány mint nem életképes magától fog szétesni. Ennek okai: Magyarország önmagát élelmszerrel, kőszénnel stb. ellátni nem képes; a földművesosztály a jelenlegi viszonyokkal nem ért egyet, mert a termése felelt maga akar rendelkezni. Az antant tudja, hogy Magyarországnak az orosz szovjetköztársasággal még nincs meg a szoros összekötése s így az egy esetleges támadással szemben nem lesz képes ellentállni. *Az antant semmiféle akciót nem tervez,* hanem bevárja a magyar szovjetkormánynak önmagától való teljes legyöngülését s akkor könnyen kieroszakolhatja a vezetők lemondását.

E jelentésnek utolsó passzusa mindenesetre nagyon megnyugtatólag hathatott a proletárvezetők kedélyére, de annál jobban rontották kedvüket a román frontról érkező sötétebbnél-sötétebb hírek, ahol az ellenség április 16-án erőteljes támadásba átmenve, az előttük álló vörösüket fejvesztett visszavonulásra készítette. Erről alább bővebben szólunk majd.

E nyomasztó hírek hatása alatt ült össze április hó 19-én, nagyszombaton d. u. 4 órakor a Népoperában a proletárdiktatúra kupaktanácsa, hogy a további teendők fölött határozzon. Az elhangzott beszédek főbb tartalmát a 40. sz. *melléletben* találja az olvasó.

A népbiztosok eme gyújtó és lázító beszédeinek hatása alatt a munkástanács egyhangúlag elfogadta *Bokányi* elnök következő határozati javaslatát:

„A budapesti forradalmi munkástanács 1919. évi április 19-én tartott gyűlésén elhatározza, hogy a kormányzótanács és a munkástanács fele, valamint az összmunkásság fele kimegy a frontra. A határozat végrehajtásával a kormányzótanács bizatik meg.“

Ebből kifolyólag a hadügyi népbiztosság még aznap a 41. sz. *melléletben* foglalt felhívást, illetve rendelkezéseket bocsátotta ki.

Másnap, húsvétvasárnapján a népbiztosok mindegyike egy-egy vidéki városban verte félre a harangot és buzdította a népet a vörös hadseregbe való belépésre, míg itt Budapesten, ahol ezt a munkát ismét zajos toborzó művészelvtársak és elvtársnők végezték, óriási plakátok hirdették, hogy „Veszélyben a forradalom!“, „Be a vörös hadseregbe!“, „Védd meg a proletárok

hatalmát! Állj be a vörös hadseregbe még ma!“, „Proletárok védjétek meg a tanácsköztársaságot!“, „Fegyverbe!“ stb. stb.

Ugyancsak április 20-án a hadügyi népbiztosság a következő 9000/el. n. 6. számú felhívást tette közzé a lapokban:

A budapesti forradalmi munkástanács 1919. április 19-én megtartott gyűlésén (a fogalmazvány szerint „határtalan lelkesedéssel“, de e szavakat *Szántó* népbiztos törülte) egyhangúlag hozott ama határozatának végrehajtására, hogy a kormányzótanács és a munkástanács fele, valamint az összmunkásság fele kimegy a frontra, a kormányzótanács megbízásából a hadügyi népbiztosság a következőket rendeli el: 1. A vörös hadseregbe belépő munkásság lakóhelye munkás- és katonatanácsánál jelentkezik. Jelentkezhetnek mindazok, akik 18. életévüket betöltötték. 2. Azon gyárak munkásai, melyek legalább egy egész századot (150 fővel) felállítani képesek, az illető gyári munkástanácsnál jelentkeznek. 3. A jelentkezők egyelőre csak lajstromoztatnak s naponta néhány órára katonai kiképzetésük céljából egyesíttetnek. Mindenki saját ruhájában gyakorol s azért óránként 3 korona ruhakopplási díjat kap. 4. A kiképzettek minden pillanatban a frontra küldhetők. (A többi pontok a különleges alakulásokhoz való jelentkezést szabályozták.)

Ugyanazon szám alatt intézkedés történt a jelentkezők lajstromozása és kiképzése iránt is.

A szociális termelés népbiztosságától ugyané napon a 42. sz. *mellékletben* foglalt felhívás jelent meg a lapokban.

Április 23-án kiadatott a vörös hadseregbe való belépés kötelezettségére vonatkozó 8335/el. n. 31. sz. rendelkezés.

Eszerint a jelentkezés alól fel voltak mentve: a nyugállományban (rendelkezési állományban) levők, a várakozási illetékekkel szabadságoltak, a kórházi ápolásban, a tanulmányi szabadságon és a megszállt területen levők; a többieknek mind be kellett vonulniuk.

Az április 23-án kelt 97.603/7. sz. körrendelettel (lásd 1919. évi 28. sz. Szabályrendeleti Közlönyt) vörös zászlókat rendszerezített a hadügyi népbiztosság. A vonatkozó körrendelet így hangzik:

A beállott változások következtében a régi honvéd és közös hadseregbeli zászlókat (lobogókat) ezennel használaton kívül helyezzük és helyettük a magyar tanácsköztársaság vörös hadserege, illetve katonasága számára vörös zászlókat rendszerezítünk.

A régi honvéd és közös hadseregbeli zászlók (lobogók)

folyó évi április hó végéig a hadtörténelmi levéltár és múzeumba (Budapest, I., Vár, országos levéltár épülete) beszállítandók.

Minden zászlóra (lobogó) egy, a volt birtokost feltüntető, megfelelő erősségű lap erősítendő. A küldeményhez a zászlóra vonatkozó történelmi adatokat feltüntető okirat csatolandó.

Az egyes alakulások vörös zászlóval a hadügyi népbiztosság „Sajtópropaganda“ szerve (Nemzeti palota, I., Alag.-sor 9., 10. sz. ajtó) által elláttattak.

Április 25-én 8888/eln. (5. sz. rendelettel a rendelkezésre álló szervezett munkásokból az I. vörös ezrednél a IX., X. és XI. zászlóalj, a 29. vörös ezrednél az I., III., IV. és V. zászlóalj, a 32. vörös ezrednél a IV., V. és VI. zászlóalj, a 69. vörös ezrednél az I., II. és III. zászlóalj, a csepeli vörös ezrednél pedig a II.,

III. és IV. zászlóalj állíttatott fel. E 16 zászlóalj felállítására a május 3-ig bevonulandó kiképzett szervezett munkások voltak felhasználandók. Az esetleges feleslegekből és a később bevonulókból a május 3-án kell 9470/eln. 6. számú rendelet szerint további zászlóaljak voltak alakítandók.

Ugyancsak április 25-én elrendeltetett a magánosok vagy cégek birtokában levő prizmás és egyéb katonai távcsövek, kerékpárok és kerékpáralkatrészek, hadfelszerelési cikkek és anyagok és drótnélküli távíróállomások és azok fölszerelési anyagának beszolgáltatása. (Hadügyi népbiztosság 9., 10., 11. és 12. sz. rend.)

Április 28-án a 9500—cin. 6. és 9475—eln. 6. számú rendeletekkel részletes határozványok adattak ki a Budapesten és környékén végrehajtandó toborzásra és lajstromozásra.

Május elejéig úgy a szervezési teendők, mint a hadműveletek vezetése is a hadügyi népbiztosság reszortjába tartozott. Május hó 6-án megalakult a keleti hadsereg parancsnoksága s ez időtől kezdve nemcsak a vezetés, hanem a szervezési tevékenység is majdnem teljes egészében *Böhm Vilmos* hadseregparancsnok és *Stromfeld Aurél* hadsereg vezérkari főnök hatáskörébe utaltatott át.

A hadügyi népbiztosság ezután a még munkában lévő ügyeket befejezte, de egyébként csak a frontmögötti alakulások szervezésével és kiképzésével foglalkozott.

Május 10-én elrendelte a hadügyi népbiztosság a dandár csoportparancsnokságoknak a gyalogezredektől való különváltását. (9746/eln. 6. sz. rend.)

Május 10-én, illetve 24-én 9765—eln. 6., 1019—eln. 6. és

10.779—eln. 6. szám alatt kiadta a hadügyi népbiztosság a működő hadsereghez beosztott tüzérség hadrendjét.

Május 16-án elrendeltetett, hogy a meglevő és lőszerrel ellátható 30.5 cm-es mozsarak, a 21 cm-es mozsarak, a 15 cm-es autóágyúk és esetleg a 15 cm-es autótárcsák a „Budapesti nehéz tüzérosztály”-ba egyesítenek és főszereltesse. (10.27/eln. 6. sz. rend.)

Május 22-én 10.376/eln. 6. szám alatt, arra való tekintettel, hogy az ellenség Ruzska-Krajna területét megszállta, a hadügyi népbiztosság elrendelte, hogy a ruszka-krajnai vörös gárdahadosztályból egyelőre csupán egy gyalogezred szerveztessék.

Végül a nemzetközi ezredek számára rendelkezésre álló pótlékok csekély létszáma való tekintettel május hó 26-án a hadseregpáncsnoksággal egyetértőleg a 3. és 4. nemzetközi ezred feloszlata határozatot el. (10.636/eln. 6. sz. rend.)

Egyébként a legénységi kiegészítés módozatairól, a lóállomány fedezéséről, a repülőcsapat, a távíróalakulások fejlesztéséről, a ruházattal, főszereléssel és egyéb hadianyagokkal való ellátás módjáról, a fizetésekkel és hadügyi költségekkel kapcsolatos ügyekről, valamint a vasutaknak a vörös háború alatti szerepéről és működéséről a mű VI. kötetében levő összefoglaló cikkek nyújtanak rövid tájékoztató képet és felvilágosítást.

XI. Hadiszíntéri események a románok támadásáig.

a) Események március végéig.

A proletárdiktatúra kikiáltásának idején valamennyi fronton aránylag nyugalom uralkodott. Ez azonban nem sokáig tartott.

Az antantnak fittyet hányó fenti merész lépés ugyanis úgy az előbbi, mint az ország egyes részeit megszálló hatalmakat, de másrészt a tanácskormányt is mind politikai, mind katonai téren messzemenő intézkedések megtételére serkentette.

Eleinte úgy látszott, mintha az antanthatalmak is nagyobb-szabású beavatkozásra készülnének, de ez, sajnos, csakhamar teljesen abbamaradt.

Az egyes frontokon egyébként a következő említésreméltó események történtek. (Lásd a 20., 4,9. és 18. sz. melléleteket.)

A déli frontról a szegedi vonalparancsnokság azt jelentette, Déli front, hogy március 24-én egy 100 tengelyű francia katonavonatot Szabadkáról Szegedre érkezett. A szállítmány parancsnoka szerint

a vonat Temesvárra volt továbbítandó. Váradi Pál szolgálattelvő hivatalnok figyelmeztette a francia parancsnokot, hogy az út-irány Békéscsabán át rövidebb. A parancsnok hozzájárult, hogy a vonat Békéscsabán át továbbíttassék. Hrabár János Békéscsabán tartózkodó szegedi mozdonyvezető értesülvén a francia vonat közeledéséről, Békéscsabán összeszedett kb. 200 katonát és a vonatot Gerendáson fogadta. A franciák minden ellenállás nélkül „proletárok vagyunk“ kiállással fegyvereiket eldobták s megadták magukat. A szegedi francia parancsnokság ez ügyben a nyomozást megindította, Váradi Pált internálta és követeli, hogy a szállítmány békés úton visszakerüljön Szegedre, figyelmeztetvén a vonalparancsnokságot a dolog rendkívüli következményeire.

Március 29-én a muraszerdahelyi jugoszláv őrség közölte, hogy Fiúméban 30.000 francia hajóztatott ki; hogy a támadás állítólag április 2-án indul meg; hogy Radkersburgból, hova csapaterősítések is érkeztek, március 28-án a polgári lakosságnak el kellett távoznia. Mindez később szándékos nagytámadásnak és blöffnek bizonyult.

A románok a proletárdiktatúra kikiáltása után egyelőre várakozó álláspontot foglaltak el s *Présem* tábornok a hadsereg további magatartását újabb hírektől tette függővé.

Március 25-én a belgrádi francia hadseregparancsnoksághoz beosztott *Dimitriu* ezredes 7. szám alatt többek között a következőket jelentette az erdélyi csapatok parancsnokságának: A Magyarország által Romániának megüzent háborúra vonatkozó értesítést a francia hadsereg vezérkari főnöke közölte velem, aki arról a Kun Béla magyar miniszter és Lenin között lefolyt és beszélgetés közben lehallgatott táviratból vett tudomást. Ez az információ telefon útján is megerősítést nyert a budapesti angol misszióknak egy tisztje által... A szerb vezérkar főnökének helyettese szerint: bár Magyarország összes szomszédainak, akiktől valami visszakövetelni valója van, megüzent a háborút, azért az elsősorban Románia ellen irányul. Ami pedig a bolsevizmust illeti, biztos, hogy az nem fog Szerbiába behatolni. Az aradi francia lovasdandár parancsnoka közli, hogy Magyarországon 42 éves korig minden férfiúnak mozgósítását rendelték el.

Ugyancsak március 25-én a román nagy főhadiszállásnak is küldött *Dimitriu* 8. szám alatt egy kimerítő táviratot, amelyből a legfontosabbakat az alábbiakban közöljük: Megerősítik az összes 16 és 42 év közötti férfiak mozgósításának elrendelését,

mely mozgósítást a lakosság nagy elragadtatással veszi tudomásul. Aradon és Szegeden a mozgósítást a franciák megakadályozták. A francia hadseregearancsnokság energikus követelésére a 16. francia hadosztály Magyarországon kívüli területre, Szegedre irányított. A francia vezérkari főnök véleménye szerint a magyar mozgósításra való tekintettel az erdélyi hadsereg megerősítése okvetlenül szükséges, mivel bizonyos, hogy a magyarok offenzívája a románokkal szemben veendi kezdetét. A franciák a románokat és cseh-szlovákokat kérik, kövessenek el mindent, hogy a magyarok összeköttetése az ukránokkal lehetetlenné tétessék. A szövetségesek már megtették a szükséges intézkedéseket, hogy Magyarország Európa többi részétől elkülöníttessék. Itt egy nagy nemzetközi hadsereg felállításának eszméjével foglalkoznak, hogy azzal a Keleti-tengertől a Fekete-tengerig egy hatalmas barriéret állítsanak fel az oroszországi és középeurópai bolszevizmus közé, mivel Budapest megszállását nem tartják elegendőnek Európa békéjének biztosítására, itt az a meggyőződés, hogy itt nemcsak román, hanem az összes szövetségeseket érdeklő ügyről van szó, amint az Kun Béla és Lenin tárgyalásai-ból kitűnik.

Március 28-án 10. szám alatt többek között azt táviratozta *Dimitriu* a nagy román főhadiszállásnak: Vett hírek szerint Békéscsaba környékén nagy csapatösszevonások vannak folyamatban. Vyx alezredes a budapesti nemzetközi misszió összes tagjaival elhagyta Magyarországot és Szegedre érkezett. A jugoszláv lapok közlése szerint a magyarok forszírozott mozgósítást rendeltek el; az utcákon és a korcsmákban található összes embereket erőszakkal lefógták és a kaszámákba vitték; aki ellenkezni mert, azt a helyszínén agyonlőtték.

Az ugyancsak a magyarországi francia hadseregearancsnoksághoz Belgrádija összekötőtisztül beosztott *Beresteanu* alezredes március 27-én 3188. szám alatt a helyzetről a következőket jelentette:

Északi front: A helyzet általában változatlan.

Nyugati front: A 8. hadosztály körletében 3—400 magyar géppuskákkal megtámadta Hadad—Györtelek falut. Visszaverttek. Ellenséges tüzérség Cigányi vasútállomás és Sikárló falu felé megnyitotta a tüzet. A frontnak egész többi részén puska- és géppuskatűz. A mi csapatjaink helyzete változatlan. Az 1. vadászadosztály összpontosulófélben Apahida—Gherla (Gyírolt?) tájékán.

Antonescu Ugyané parancsnokság másik összekötőtisztje, *Antonescu* alezredes március 28-án Belgrádból a következőket jelentette:

Északi front: Bolsevista csapatok Odesszától 20 versztyunyire északnyugatra támadtak, de visszaverettek. A mi helyzetünk változatlan.

Nyugati front: A 15. ezrednek Aghiseninél álló tábori őrsét puska- és géppuska tüzrelvvel ismételtelen megtámadták. Ellenséges tüzérség Cigányi vasúti állomást és a zilah—cigányi vasútvonalat lötte; ugyanebben az időben ellenséges gyalogság is támadt Cigányi felé; visszaverett. Ellenséges tüzérség Sikárló falut is lötte. A mi csapataink helyzete változatlan.

Március 29-én beérkezett jelentés szerint előző napon hajnal erősebb román osztagok Ilobabányánál, Szinyérváraljától keletre, támadást kíséreltek meg, ami 3 órai eredménytelen csatározást vont maga után.

Szilágycsehtől nyugatra a 32. vadászvezred szakaszában ugyané napon járőrharcoltak, a szilágysomlyói szakaszban pedig a szokásos felderítés és tüzértevékenység tovább folyt. Vett hír szerint a románok Nagyhalmagy irányában előretörni szándékoznak. Az algyői Tisza-hídát egy francia század 6 golyószóróval, 4 géppuskával és 2 tábori ágyúval szállotta meg.

Ugyancsak március 29-én az erdélyi katonai kerületi parancsnokság azt jelentette, hogy a románok csapataikat a Maros völgyéből, Zám—Déva—Piski vidékéről észak felé összevonják. „Ez az összevonás — mondja a nevezett parancsnokság — az ellenség részére kétségkívül nagy előnyt jelentene, ha egyúttal sikerülne neki bennünket az oroszokkal való közvetlen érintkezéstől elvágni. Ezt legkönnyebben úgy érhetik el, ha a románok Máramarossziget—Zilah vonalából, a csehek pedig Ungvár vidékéről Huszt, illetve Munkács irányában előnyomulnak. A közvetlen érintkezést egymással itt vehetik fel legkönnyebben, mindkét félnek útja itt a legrövidebb, a megteremtett korridor itt — északon a Kárpátok által, délen a Tisza és Szamos által határolva — orosz és magyar támadások ellen a legkönnyebben védhető. A korridor területét nagyrészt ruszinok lakják, kiknek fajtestvéreik, az ukránok, az oroszokkal harcban állanak. Ezen korridor megteremtése egyébként a csehek és románok régi közös kívánsága.“

Egyébként a románok egyelőre nem igen terjeszkedtek tovább, hanem Erdély belső részeiben fejtettek ki lázas tevékenységet offenzívájuk előkészítésére.

A küszöbön álló harcokra való tekintettel viszont a hadügyi

népbiztosság is azon volt, hogy az erdélyi katonai kerületi parancsnokság, illetve a székely hadosztály csapatállományát lehetőleg szaporítsa, de azt csak 18—20 zászlóaljra volt képes felemelni.

Március 30-án meginterviewolták *Bolgárt*, a magyar kormány berlini követét, aki a „Temps” állítása szerint a következőket jelentette volna ki: „Bennünket az orosz köztársasággal szoros politikai és katonai szövetség fűz össze”.

A „Temps” március 30-iki száma bukaresti forrásból egész rémregényeket írt Románia veszedelméről, melyet állítólag keleten a Dnjester mentén és északon Bukovinában az orosz bolsevisták szorongatnak, akik csak Lemberg tájékán 10 gyaloghadosztályt összpontosítottak, az Odessza tájékán gyülekezett jelentékeny erőkről nem is szólva. E fronton a kettős támadás április végén várható. Nyugaton Erdélyben a magyarok jelenleg 6—8 hadosztály felett rendelkeznek, mely erők egy vörös hadsereg alakításának ürügye alatt könnyen szaporíthatók. A magyarok támadása minden bizonnyal egybeesik az orosz bolsevisták fenti támadásával. Délen a Duna mentén és Dobrudsában bolgár támadás fenyeget. Bulgária ugyanis — mondja a cikkíró — néhány nap alatt rekonstruálhatja hadseregét az előbbi kettővel való kooperálás céljából.

E hármas veszéllyel szemben Románia a tudósító szerint csak elméletileg rendelkezik lő gyalog- és 2 lovashadosztály felett. Tényleg fegyver alatt csak 6 gyaloghadosztály, egyenként 0000 főnyi létszámmal és 2 lovashadosztály áll rendelkezésre. A többi 9-nek csak a kerete van meg. A nehéz tüzérség hiányos és nem elegendő. Esetleges csapatszállításra sem elegendő számú vagon, sem gép nem áll rendelkezésre. Egészségügyi, táviró, telefon és egyéb műszaki anyagból 40%-os hiány áll fenn. Élelmezésben szintén nagy a hiány. Mindebből, cikkíró szerint, könnyű levonni a következtetést: „Ha a szövetségesek azonnal nem intézkednek a bolgárok és magyarok lefegyverzése iránt, ha nem használják ki a Fekete-tenger feletti uralmukat arra, hogy a román hadseregei a kellő élelemmel és felszereléssel ellássák, Románia új, 1916 óta a harmadik katasztrófa előtt áll”.

Hasonlóan sugalmazott és a ferdítésektől, valótlanságoktól hemzsegő cikkek jelentek meg a „Temps” április 3-iki és 5-iki számában.

Március 31-én a román főhadiszállás a következő 15. számú március havi összefoglaló helyzetjelentést adta ki:

„A magyarok nem respektálják a fegyverszüneti szerződést.

Ellenséges és provokáló magatartást vettek fel, mely a demarkációs vonal megsértésében és csapataink megtámadásában nyilvánul meg bandák és rendes csapatok által, melyeknek ereje napról-napra növekszik. Leglényegesebb esetek: *a)* a február 22-éről 23-ára hajló éjjel rendes magyar csapatok bandák kíséretében 3 oszlopban lépték át a demarkációs vonalat és elfoglalták Görcsön, Cigányi és Zilah helységeket. A helyi tartalékok közbelépésével e helységeket visszafoglaltuk és az ellenséget visszavetettük a demarkációs vonal mögé.

„*b)* Február 25-én a györteleki és hosszúmezői (a Tisza völgyében) út mentén felállított tábori őrsink ellen irányult két ellenséges támadást visszautasítottuk.

„*c)* Február 26 án és 27-én a mármarosziget-bologai (sebesvári) arcvonalon számos banda lépte át a demarkációs vonalat; visszautasítottuk. A demarkációs vonaltól nyugatra a magyar bandák és rendes csapatok rablásai és pusztításai az egész román környékre kiterjedtek. A lakosság a hegyekbe menekül, ahol sokat szenved a hidegtől és az éhségtől.

„Ez atrocitások és a fegyverszüneti szerződés tlagrás megsértése folytán a versaillesi legfelsőbb haditanács február 25-iki határozatával a demarkációs vonalat nyugat felé a következő vonalig toltta ki. (Következik a már ismert új demarkációs vonal részletes ismertetése, Károlyi lemondásának és a szocialista-kommunista kormány megalakításának felemlítése.)

„Az utóbbi napokban — így végződik a jelentés — a magyar támadások állásaink ellen újból kezdetüket vették“.

Az ellenséges felek között március hó végén kialakult katonai helyzetet a 43. sz. *melléklet* tünteti fel.

E vázlat Magyarországnak már ama képét mutatja, amely az antant által elrendelt megszállással kialakult.

Ami a kölcsönös erőviszonyokat illeti, a vázlaton feltüntetett számok összegezése által a következő kép tárul elénk:

A cseh-tót arcvonalon $2\frac{1}{2}$ aránylag erősnek mondható cseh hadosztály állott 3 igen gyenge vörös hadosztállyal szemben: előbbiek 38 zászlóaljat és 36 üteget, utóbbiak $16\frac{1}{2}$ zászlóaljat és 12 üteget számláltak. A csehek létszáma 24.000-re, a magyaroké 10—11.000 emberre tehető.

A román arcvonalon körülbelül 78 román zászlóalj áll 24 magyar zászlóaljjal szemben: előbbiek állományát 55.000-re, utóbbiakét 13.000 emberre tehetjük.

A délszláv arcvonalon, a Krajna- és Sumadia-hadosztályokat nem számítva, 38.000 jugoszláv és 32.000 francia állott 9000

magyarral szemben. Ha ehhez meg az állítólag Fiume felé szállítás alatt levő 30.000 franciát is hozzá vesszük — bár a franciákra vonatkozó létszámok, mint később kiderült, nagyon is túlzottak voltak —, úgy a francia-jugoszláv erők létszáma összesen 100.000 embert és mintegy 85 üteget tett volna ki.

Röviden azt mondhatjuk, hogy a cseh-tót arcvonalon a magyarok több mint kettős, a román arcvonalon több mint négyeszeres, a délszláv arcvonalon pedig — azonban kétségkívül a szinte kézenfekvő szándékos nagyítás szerint már is több mint hétszeres — a fiumei csoportot is számításba véve — tizenegyszeres túlerővel állottak szemben. Emellett nem szabad elfelednünk, hogy a magyar csapatok szelleme és hangulata ezidőtájt annyira minden kritikán aluli volt, hogy a felvonult ellenséges erőknek csupán egyidejű megmozdulása is valóban elegendő lett volna ahhoz, hogy a mindig összéb szoruló vörösöket hamarosan teljesen összeroppantsa. Hátha még a három nagy ellenséges csoport egyszerre és egyöntetűen erőteljes támadásba ment volna át! Határozottan állíthatjuk, hogy akkor a március 21-én kikiáltott budapesti tanácsköztársaság élete rövid néhány napon belül véget ért volna. Ez bizonyára még kevesebb vérontásba is került volna, mint a hosszú kiéheztetés és „önmagában való összeomlás“ kivárásának módszere, melyet az antant a proletárdiktatúrával szemben alkalmazott.

Ezek szerint a románok nagy félelme a magyarok támadásától semmiképen sem volt indokolt, hiszen az újonnan megszületett proletárurolom legnagyobb ellenségét nem annyira az őt körülvevő szomszédokban, mint inkább az országban levő régi uralom híveiben látta. Ezért mondja a forradalmi kormányzótanács „Mindenkire!“ címzett első proklamációjában, hogy: „halállal sújt le az ellenforradalom banditáira“ ..., hogy: „hatalmas proletárhadsereget szervez, amellyel a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokkal szemben csakúgy, mint a román bojárokkal és a cseh hurzsoákkal szemben“. Ezzel a céllal alakította meg március 25-én kiadott XXTTT. K. T. E. számú rendeletével ezt a hadsereget, mint „a proletárság osztályhadseregét elsősorban a szervezett munkásságból toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletárkatonákból“, hogy azzal „a forradalmi proletárság érdekeit minden külső és belső ellenség ellen megvédelmezze“.

A „Mindenkire!“ címzett proklamációban és a vörös hadsereg szervezésére vonatkozó rendeletben foglalt szempontok teljesen kizárták, hogy a vörös hadsereg az általános mozgósítás

elvei alapján szerveztessék, ahogyan azt *Dimitriu* ezredes 7. és 8. számú jelentésében említi. S miután ennek az első vörös hadseregnek a szelleme és fegyelme, mint már fentebb is említettük, minden kritikán aluli volt, kár volt attól a románoknak annyira megijedni. Sokkal inkább megfelelt a valóságnak az antantnak fentközölt ama felfogása, hogy a dolog súlypontja nem Magyarországon, hanem a bolszevizmus főfészkeben, Oroszországban keresendő.

Nem fedte a valóságot az általános magyar mozgósítás elrendeléséről szóló ismételt híradás sem. E tekintetben mindjárt itt leszögezhetjük, hogy a tanácskormány az április 16-án kezdődő román offenzíva első sikerei után is csak a budapesti munkás proletáriátus részbeni imperatív behívását határozta el és még május elején is a forradalmi kormányzótanács csak a proletáriátus, tehát a gyári munkásosztály mozgósítását rendelte el, míg általános mozgósításra a diktatúra bukásáig egyáltalán nem került sor.

Hogy a vörös hadsereg megalakítása mily nehézségekkel járt, az már abból is kitűnik, hogy a március 22-ike és április 15-ike közötti időben a román arcvonalra az eredetileg lervbevett 12½ zászlóalj helyett csak 5 zászlóaljnak, 1 lovas- és 1 műszaki századnak kiküldésére történhetett gondoskodás.

Ily körülmények között a vörös hadsereg vezetésének, ha eredetileg gondolt is a románok ellen offenzívára, arról csakhamar le kellett mondania. Világosan kitűnik ez a hadügyi népbiztosság március 24-én kelt 7010/el. 5/4. r. számú, a március 29-én kelt 328/92. hdm. számú, valamint a március 31-én kiadott 330/91. számú rendeletekből. Ezek egyikének sem lehel még a legjobb akarat mellett sem támadó, agresszív szándékot imputálni.

Hogy ily támadásra a vörösök egyáltalán nem is gondolhattak, az legjobban a március 31-iki helyzetet feltüntető 43. számú *mellékletből* és a kölcsönös erőviszonyoknak a 44—45. oldalon foglalt összehasonlításából tűnik ki.

A legnagyobb mértékben túlzottak és hamisak tehát a „Tems” március 30-iki cikkében megállapított kölcsönös erőviszonyok, miután a magyarok az erdélyi fronton nem 6—8, hanem mindössze 2 hadosztály felett rendelkeztek, amelyek közül a 6. hadosztály még csak alakulófélben és felette gyenge állományú volt.

Ugyancsak a 43. számú mellékletből tűnik ki az is, hogy a román arcvonal mentén sem Békéscsabán, sem másutt nagyobb

vörös csapatösszpontosítások nem voltak; hiszen az egész 6. (volt 23.) hadosztály állománya, melynek törzse akkor Békéscsabán állomásozott, nem tett ki többet 3500 embernél. Ennek folytán *Dimitriu* március 28-iki jelentésének erre vonatkozó része is merőben téves és tendenciózus.

A vörös csapatok támadó mozdulatairól, illetve támadásairól szóló minden hír koholmány. A vörösök az egész vonal mentén védőleg viselkedtek, ami természetesen nem zárta ki járőröknek és kisebb osztagoknak szemrevételezés céljából az arcvonál elé való küldését, amit aztán a románok, légyből elefántot csinálva, mindig alaposan felfújtak. Ilyen semmitmondó akciók voltak a *Beresteanu* és *Antonescu* alezredek jelentéseiben foglalt csétepaték.

Így többek között Hadad—Győr teleknél március 27-én román osztagok támadták meg az ott jogosan állásban levő székelly osztagokat, mire ezek a támadást visszaverték és a menekülő oláhokat egy darabig, de még nem is a demarkációs vonalig, üldözték. A románok részéről gyakran fordult elő ehhez hasonló provokáció, mely ha rosszul sült el, azonnal azt jelentették az antantnak, hogy a magyarok megint támadtak.

Amit pedig a román főhadiszállás március 31-iki jelentésének első bekezdésében a magyar csapatok ellenséges és provokáló magatartásáról és a demarkációs vonal megsértéséről mond, az már aztán valóban a legvastagabb hazugságok egyike, mert hiszen, amint a *10. számú mellékletből* is kitűnik, a magyar csapatok február 10-étől kezdve már állag 50 km-nyire voltak az Apáthy—Berthelot-féle semleges öv nyugati határvonalától, vagyis a számukra újonnan kijelölt demarkációs vonaltól és ép ellenkezőleg a románok voltak azok, akik ezt a vonalat nemcsak hogy nem respektálták, hanem első vonalbeli összes seregtestieknek legnagyobb részével már messze túlhaladtak azon.

Jellemző tünet továbbá, hogy fenti valótlan állításaik bizonyítására a románok március havi összefoglaló helyzetjelentésükben újabb keletű események híján a február 22. és 27-ike között lezajlott és már régen letárgyalt eseményeket frissítik fel, amelyhez ugyancsak felmelegített garnirung gyanánt a lakosság zaklatásáról és kínzásáról szóló rémregényt is újból feltárlják. Ez a sok túlzás, ferdítés és hazudozás kétségkívül rekordot jelent, mert nem hinném, hogy eddig bármely hadsereg vezérkara e tekintetben a románokon túltett volna.

Ha már hivatalos jelentéseikben ez volt a szokás, akkor nem nagyon csodálkozhatunk, hogy ugyancsak a román vezér-

kar által inspirált sajtócikkek is ugyanazon a nyomon haladnak. Az újabban közölt cikkek ismét élénk tanúságot tesznek arról, hogy mily hamis adatokkal és mily szemérmetlenül üzték a románok a propagandát főleg a francia sajtóban a maguk javára, tudván, hogy ez úton legbiztosabban befolyásolhatják nemcsak a közvéleményt, hanem a döntésre hivatott békekonferencia tagjait is

A szovjetkormány berlini követének megszólaltatása szintén ezt a célt szolgálja. Hogy a nagyhangú követ inkább többet, mint kevesebbet mondott, az a szovjethősöknél általános szokás volt s így *Bolgár* szavain nem csodálkozhatunk.

Hogy a két szovjetkormány de facto kötött-e írásbelileg is szövetséget, arra nézve nincs adatom, de én azt nem igen hiszem, hacsak *Kun Béla* magával nem hozta az erre vonatkozó írásbeli megállapodást, amikor Oroszországból útnak indult. Abban a március 21-én elfogadott „Határozatban, amely a szociáldemokraták és kommunisták egyesítését mondotta ki, erre nézve a következők foglaltatnak: „A proletárság uralmának biztosítására és az antant imperializmusa ellen a legteljesebb és legbensőbb fegyveres és szellemi szövetség kötendő az orosz szovjetkormánnyal“. A már fentebb említett, ugyancsak március 21-én kiadott forradalmi kormányzótanácsi proklamáció pedig azt mondja: „A forradalmi kormányzótanács kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz szovjetkormánnyal, *fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak*“. De ez mind csak óhajnak minősíthető. Hogy a valóságban mennyiben vált ez perfektté, az megint más lapra tartozik. A lejátszódott események után ítélve a két kormány között politikai szövetség igen, de katonai egyáltalán nem állott fenn. A magyar hadműveletekre Moszkva egyáltalában nem gyakorolt ingerenciát, sőt még *Lenin* exponense, *Kun Béla* sem valami nagyobb mértékben. A hadműveletek lelke és úgyszólván teljesen önálló irányítója eleinte a hadügyi népbiztosság (*Tombor*), később a hadseregpárancsnokság (*Stromfeld*) volt. Az összes akták között nincs nyoma annak, hogy Moszkvából bárminő katonai természetű utasítások jöttek volna.

b) *Események április első felében.*

Hogy a *déli hadiszíntéren* a fentközölt túlzott hírek és létszámok dacára komolyabb akció nem készül, az a budapesti katonai kerületi parancsnokságtól április 1-én beérkezett következő jelentésből majdnem biztosra volt vehető: „Kaposvárról

Mozsgóra (Szigetvár mellett) a szerbek ellen kirendelt tengerész-különítményt a szerbek szétugrasztották. Veszteség nem volt. A különítmény ma az 1021. számú vonattal visszamegy Budapestre. A szerbek Bükösdnél a 118. szánni őrház előtt pár sint felszedtek és elválták az állami vezetékeket. A demarkációs vonalon gyülekeznek. Mánia község felett, az Árpád-tetőn beásták magukat. Erősítésül a 21. francia üteg érkezeit és állítólag Siklós, Vilyány és Bázdán vannak elhelyezve. A szerbeknek kizárólag csak védekező szándékuk van. A tulajdonképeni szerbek közt semmi harci kedv nincsen, de annál inkább van a magyarországi szerbek és átpártoltak között. A szerbek egyes állások előtt drótkadalyokat építenek.

Április 11-én a 44. dandárcsoportparancsnokság azt jelentette, hogy Vinkovcén állítólag kitört a bolsevista forradalom. Erre a kaposvári direktórium április 12-én a körletébe tartozó községekbe a demarkációs vonalig a következő táviratot küldte:

„Szerbek! Testvérek! Felszabadultunk a rabigától, ütött a szabadság órája. Belgrádban kikiáltották a proletárdiktatúrát. A királyt és a nagvurakat elzavarták; nem állunk egymással fegyverben... Meghívunk benneteket Kaposvárra, hogy örömmünnepet üljünk; a tiszteletetekre angol, francia és amerikai delegátusok Budapestről Kaposvárra jönnek. Siessetek, hogy ma délután 3 órára itt legyetek. Kljén a testvériség! Éljen a nemzetközi proletáralalom!”

Valamelyes hatása e felszólításnak mégis volt, mert egy csomó Újszegedre menő szerb katona fegyverét eldobva, a Szovjet-Magyarországot élte.

Ennek hírért Budapesten annyira felfűjták, hogy hamarosan az a hír terjedt el, hogy már egész Szerbia lángban áll és teljes egészében csatlakozott a világforradalomhoz. Ehhez képest a hadügyi népbiztosság április 12-iki helyzetjelentésében a következők foglaltatnak:

„Szerbiában kitört a proletárforradalom, Belgrádban 104.000 (!) fegyelmezett proletár várta a forradalom kitörését. Az Újszegeden levő szerbek átjöttek Szegedre, elvetették fegyvereiket, barátkoztak a vörösökkel és éltették Magyarországot. A szerbek egy része Újszegedről Nagybecskerek felé vonult vissza. A franciák 11-én délután 4 órakor Szegedről kivonultak és elzárták az újszegedi hidat. Temesvár felől állítólag 20.000 szerb katona Szeged és Arad környékére indult. További csapatszállítás várható“.

Erre a 2. és 6. hadosztályparancsnokságok utasítottak,

állapítsák meg rögtön a helyzetet Szegeden és vegyék a városi és lehetőleg Újszegedet is kölcsönös egyetértésben birtokukba, amennyiben ez vérontás nélkül megtörténhetik.

Persze hamarosan kiderült, hogy az egész hű hónap, de kivált a bolsevista sajtó ujjongásának alig volt komolyabb alapja. Ezért az április 13-iki helyzetjelentés már azt írja: „Úgy látszik, hogy Szerbiában történt valami. De míg a szerb hadseregnél a züllés jelei mutatkoznak, addig a franciáknál látszólag teljes rend uralkodik. Azon szerb kötelékek feladatát, melyek helyüket elhagyták, francia csapatok vették át. Szegeden a franciák urai a helyzetnek“.

Osztrák részről vett értesítés szerint a jugoszlávok Mura-szerdahelynél április 11-én szerb királyi csapatok által váltatlak fel. Zágráb környékén állítólag 80.000 fő antant-csapat számára készítették szállást. Ez természetesen szintén csak blöff volt, mert ha az antant nem egy helyen, hanem összességben annyi embert tudott volna a magyar bolsevisták ellen sorompóba állítani, akkor Kunék garázdálkodása hamarosan véget ért volna.

Április 13-án beérkezett hírek szerint Báltaszékre 900 szerb katona géppuskákkal és ágyúval, Pécs környékére pedig 3000 szerb gyalogos érkezett, de viszont ezzel szemben a muraközi jugoszláv parancsnok vezérkari főnöke kijelentette, hogy semmiféle támadási szándékuk nincsen.

Ellenben április 14-én már arról érkezett jelentés, hogy a szerbek Baja és Szabadka között csapatokat vonnak össze oly célból, hogy 14-én és 15-én Budapest felé induljanak. A szerbek bíznak abban, hogy Budapestet hamarosan elérik. Szabadkán kb. 8000 van, de úgy hírlik, hogy a szerb csapatok már szintén át vannak hatva a kommunizmus eszméitől és hangoztatják, hogy ha ellentállásra találnak, leteszik a fegyvert és csatlakoznak hozzánk.

„Temesvárról — így szólt tovább a jelentés — 11-én és 12-én 16 szerb vonat ment Szabadkára; innen a szerb katonákat Újvidék felé viszik.

„A kiskunhalasi védőszakasz előtt a szerbek az előőrsi szolgálatot rendesen végzik; járőreinket tűz alá veszik és propaganda célból előreküldött járőreinket valószínűleg elfogták. A szerb csapatok leginkább bennszülött szerbekből állanak: kevés a tiszt. Nagyon nyugtalanok; sokkal nyugtalanabbak mint mi. Baján 900—1000 szerb van.

„Beérkezett jelentések szerint a muraszombati és alsólend-

vai szakasz előtt a szerbeket horvátok, szlovének és bosnyákok váltották fel.“

Ezekre a hírekre a 2. hadosztályparancsnokság április 14-én székhelyét Budapestről Kecskemétre helyezte át. (415/62. t. szám.)

Április 15-iki jelentés szerint: „Újszeged elhagyása a szerbek által a már ismertett körülmények között félreértésen alapult. Ebből kifolyólag a szerb-horvát kormány rendszabályokat léptetett életbe a Magyarországból jövő kommunista propaganda elhárítása céljából. A Mozsgoról (Szigetvártól északkeletre) felderítésre kiküldött 4 főből álló járőrünket az ellenség elfogta, Szigetvárra vitte s ott állítólag testüket vörösre festvén, kettőt közülük felakasztottak“, (1. ho. pars. 17/IV—14. sz.)

A kalocsai védőszakasz jelentése szerint Bajánál a szerb megszálló csapatok tetemes megerősítést kaptak, úgy hogy ott jelenleg állítólag 3 gyalogzászlóalj, 6 géppuskászázad, 2 lövegosztag és 3 nehézüteget lenne. A nehézütegek francia tisztek parancsnoksága alatt állanak. Ugyanezen jelentés megerősíti a szerbek ama tervéről szóló hírt, hogy hamarosan Budapest felé előnyomulnak. Ez persze félrevezetés céljából a szerbek részéről szándékosan terjesztett hír volt.

A délvidéki direktórium jelentése szerint a franciák a fehér katonaságot színes gyarmati csapatokkal cserélik ki és a fehéreket fegyvertelenül Fiume felé irányítják.* A francia tüzérség nagyrésze mintegy két héttel ezelőtt a Bánáton keresztül Romániába szállítattott.

Április 16-án a hadügyi népbiztosság a 44. dandárcsoport politikai megbízottjától a következő jelentést vette: „A vörös katonák fegyelme semmiképen sem kielégítő. A városban csak nagy nehézséggel lehet őket szolgálatra és foglalkozásra bírni, a demarkációs vonalon pedig ismételten oktalanul összetűztek a szerbekkel és több helyen a lakossággal is csetepaték voltak. A dombóvári védőszakasznál szolgálatot teljesít az 1. vörös vadászászlóalj, mely ellen állandóan panaszkodik a baranyai direktórium csakúgy, mint az érdekelt községek lakossága. A katonák a parasztokat földjük elvételével rémítik; önkényesen rekvirálnak; parancsokat adnak ki postának, vasútnak; fogatokat szednék össze és ezekkel állandóan ide-oda költözködnek, elvonva azokat ok nélkül a mezőgazdasági munkától. Ezen működésükkel annyira elkeserítették a sásdi járás lakosságát,

* Nyilvánvalóan Franciaországba teendő szállítás céljából.

hogy vannak községek, ahol a katonák garázdálkodása miatt feldühödött lakosok a kommunista agitátorokat beengedni sem akarják“.

De nemcsak itt, hanem másutt is hasonlóak voltak a viszonyok. Erre vall a hadügyi népbiztosságnak a 44. sz. *mellékletben* közölt rendelete.

Április 8-án a román nagy főhadiszállás hadműveleti irodája 174. szám alatt a következő helyzetjelentést adta ki:

„1. *Északi front.* A szövetséges csapatok átkelése a Dnyeszer jobbparljára folyamatban van. A mi csapataink helyzete változatlan.

„2. *Nyugati front.* Az ellenséges tüzérség a Pietris-dombot ágyúzta. Ellenséges járőrök megtámadták a Cigányi vasúti állomásnál, Farkasánál, Dealulnál, Pietrisnél, Dealul Gorunelnél és Dealul Gociunuluinál* álló tábori őrseinket; az összes támadásokat visszavertük. A mi csapataink helyzete változatlan“.

Április 9-én a 6. vörös hadosztályparancsnokság Nagyhalmagynál egy kisebbszerű, de jól sikerült rajtaütésszerű támadást hajtatott végre. (6. ho. párs. ápr. 11-én kelt 723/hdm. sz.)

Ugyané napon dr. Popp István román miniszter 105/1919. szám alatt a 45. sz. *mellékletben* foglalt előterjesztést tette.

A dr. Popp István miniszter előterjesztésének elején említett, állítólag a magyarok által elkövetett atrocitási eseteket az olvasó a 46. sz. *mellékletben* találja meg. Szó szerint közöltük, mert nekünk nincs okunk elhallgatni és eltussolni ez állítólagos kegyetlenségeket, amelyeknek képét a románok a saját maguk ábrázata és cselekedetei szerint festették meg. Oly nagy ugyanis a hasonlatosság az általuk felpanaszolt, de valójában legnagyobb részt talán meg sem történt, és a 14. számú mellékletben foglalt és általuk az 1848-iki vad kegyetlenségek mintájára tényleg' el is követett rémtettek között, hogy ki-ki nyomban beláthatja, miszerint itt a válogatott kínzások és vad kegyetlenségek oly különleges és mindenben egymáshoz hasonló specialitásairól van szó, hogy azok kieszelésének közös román eredete és forrása semmi körülmények között le nem tagadható.

Popp miniszterrel egyidejűleg *Maniu Gyula* is sorompóba lépett, hogy a 47. sz. *mellékletben* foglalt sürgönyével a legképlelenebb vádakkal illesse a magyar kormányt és a magyar hatóságokat.

* Ezek a helységek mind Zilah tájékán, tehát jóval az Apáthy—Bertliet-féle semleges övtől nyugatra, a magyarok által jogosan megszállt területen vannak.

Természetes, hogy ezek a vádak is egytől-egyig túlzottak és mesés képtelenséggel határosak.

Április 10-én a román hadműveleti iroda 230. szám alatt a következő helyzetjelentést adta ki:

„1. *Északi front.* A szovjetjelentés hírül adja, hogy az ukrán bolsevista csapatok április 6-án elfoglalták Odesszát. A mi csapataink helyzete változatlan.

„2. *Nyugati front.* Az ellenséges 6. és 7. tüzérsztály a Dealul Petrist lőtte. Az egész fronton puskatűz és járőrök támadása, amelyek visszaverettek.

„A 2. vadászadosztály körletében a Brádtól északnyugatra fekvő körletben az ellenség 3 oszloppal támadt a Dealul maré 352. magassági pont, Halmagycsúcs és Prevaleni irányában. A mi csapataink helyzete változatlan“.

A 266. számú április 11-iki helyzetjelentés szerint az ellenséges csapatok folytatták a Dnjester jobbpartjára való átkelést. A román csapatok helyzete nem változott.

A nyugati fronton mindenütt puskatűz és járőrök támadása, melyek azonban visszaverettek. Egy ellenséges páncélvonat Csúcsa vasútállomáshoz közeledett. Az ellenséges tüzérség a 2. vadászadosztály állásait két helyen lőtte.

A román csapatok helyzete változatlan. Az 1. vadászadosztály Déva—Piski—Orastie körletében összpontosult. Az erdélyi 15. és 16. hadosztály az erdélyi csapatok parancsnokságának parancsnoksága alá lépett.

Április 13-án a vörös hadvezetőség arról értesült, hogy az arcvonalban levő katonaságot román királyi csapatok váltják fel és azok francia erősítéseket is várnak.

„A 6. hadosztálynál — így szól tovább a jelentés — a halmagycsúcsi csoport katonáinak hangulata és fegyelme az igen hiányos felszerelés miatt sokat szenved és dacára felváltásuknak, a ruházat hiánya az alig megszilárdult fegyelmet aláássa.“

„A franciák — fejezi be jelentését az erdélyi katonai kerületi parancsnokság — Arad városát folyó hó 13-án este 8 órától kezdve hadműveleti területnek tekintik és rendelkeztek, hogy a pénztintézetekben levő pénzkészleteket szállíttassák át. Megbízható hír szerint a francia katonák magasabb illetményeket kértek, kérésüket azonban a kormány elutasította. Erre az aradi vagyonos emberek — például báró Neumann — kötelezték magukat az egész francia helyőrség összes költségeit egy évre rendelkezésükre bocsátani.“

Április 14-én a soborsini vasúti személyzet bemondása sze-

rint Pistin körülbelül 18 vonat román katona rakodott ki s onnan gyalog Nagyhalmágyra folytatják útjukat.

Az április 14-én kiadott április 13-áról szóló román helyzetjelentés következőleg hangzott:

„1. *Északi front*, Grigoriev hetman, az Odesszát elfoglalt bolsevista csapatok parancsnoka, rádió útján hírül adja, hogy Bessarabia felszabadítása céljából elő fog nyomulni. Csapataink helyzete változatlan.

„2. *Nyugati front*. Az egész fronton tüzérség állal támogatott gyalogsági tűz és járőrök támadása. A 2. vadászhadosztály körletében az ellenséges tüzérség hevesen lőtte állásainkat Bogdanestinél, Banestinél és Halmágyánál. A mi csapataink helyzete változatlan“.

Április 13-án a „Temps“ „Románia veszélyben“ cím alatt a már ismert román forrásból újból hosszabb cikket közöl, amelynek vége oda konkludál, hogy a magyarokat és bolgárokat teljesen le kellene fegyverezni.

Április 15-én *Dimítriu* ezredes Belgrádból 42. szám alatt ezt jelenti a román főhadiszállásnak:

„A déli magyar vörös hadsereg vezérkara Oroszában, nem pedig Békéscsabán van, ahogyan az előbb jelentetett. Hódmezővásárhelyen a 4 ütegből álló 7. tüzérezred állomásozik tizennégy 75 és 120 mm kaliberű ágyúval. Kecskeméten 5000 gyalogos és a városból rekvirált lovakkal lovasított 300 huszár van. A Békéscsabán volt 33. gyalogezred Kiskunfélegyházára érkezett, ahol állományát önkéntesekkel 4000 főre egészítette ki. Kiskunhalasán új ezred alakult, amelynek állománya jelenleg 500 fő. Védelmi rendszabályok: Ternya—Kutes (alkalmasint Ternova és Kurtakér) (?), Ószentanna és Világos irányában egy összefüggő leplezett vonal; egy második, előbbivel párhuzamosan háladó, másfélméter mély árkokból álló és géppuskák számára szóló fedezékekkel ellátott vonal Alsósimánd magasságában húzódik. Makó tájékán is dolgoznak környékbeli munkások árkokon. Magyar katonai bizottság szemrevételezte Kékszentmarkalek (?) és Polmanek (?) vidékét valószínűleg új erődítési vonalak létesítése céljából. Uskaszet (?) és Kisestat (?) környékén a Dunát aláaknázzák és itt tüzérséget is állítanak fel a partokon. Különféle kémek magyar és román csapatok között előfordult komoly összetűzésekről tettek jelentést“.

A román főhadiszállás hadműveleti irodája április 16-án reggel 357. szám alatt a következő helyzetjelentést adta ki az április 15-ig terjedő eseményekről:

„1. Bukovinában a helyzet változatlan.

„2. Besszarábiában a 10. *hadosztálynál* az akermeni körlemben a bolsevisták 3 hajónkat zsákmányul ejtették. Az egy kapitányból és 30 főnyi legénységből álló hajóraj a vízbe vetette magát s azok közül csak a kapitányt és egy 36. ezredbeli katonát leheteti megmenteni. A 9. *hadosztály* körletében a kamiencai polgármester vezette küldöttség a falu ellen irányított tüzérségi tűznek beszüntetését kérte. Egyébként a csapatok helyzete a 9. és 10. *gyalog- és az 1. lovashadosztály körletében nagyjában változatlan.*

„3. Oláhországban, Moldvában és Dobruzsában a helyzet változatlan.

„4. Erdélyben. 1. Hírek. a) A 7. *hadosztály* körletében április 10-én 8 óra 30 perckor egy alhadnagy vezette, 8 főből álló ellenséges járőr megközelítette görcsöni tábori őrsünket. Ellene irányított füzünk folytán a liszt elesett, egy altiszt és 3 katona pedig megsebesült. Április 14-én 22 óra 30 perckor egy 8 főnyi ellenséges járőr a Cigányi melleit felállított tábori őrsünket támadta meg. Visszaveretett. A 14. *gyalogdandár* frontján nyugalom; az arc vonal többi részén éjjel-nappal ritka gyalagsági tűz. b) A 6. *hadosztály* körletében április 13-án az ellenséges tüzérség ismételten lőtte Jegerislyét. Ugyanazonnap 22 órakor egy 100 főnyi gyalogszázad 2 géppuskával behatolt Jegeristyé községbe, azonban nemzetőrségünk és tábori őrsünk tüze elől visszavonult. 23 órakor egy ellenséges szakasz Nagysebesbe igyekezett behatolni. Tábori őrsünk visszafizte. c) A 2. *vadászhadosztály* körletében az ellenség április 14-én Loassa (?), Bogiosli (V) és Halmi tájékán levő állásainkat minden eredmény nélkül lőtte. A *hadosztály* egész frontján gyalagsági tűz. d) A 2. *lovashadosztály* körletében április 15-én 17 óra 30 perckor két ellenséges gyalogszázad géppuskákkal, támogatva tüzérségi tűz által, megtámadta és elfoglalta az Iloba és Sikárló között fekvő Dealul Petrisult. Ellentámadásra szóló rendelkezések folyamatban. 2. *A csapatok helyzete*, a) 7. *hadosztály*: A 14. *gyalogdandár* Szilágycselien; a 14. ezred 2. zászlóalja Dominiuban (?), a 16. ezred 2. zászlóalja Salagiulban (?), a 8. tarackosezred 3. ütege Rodanestiban (?). b) 6. *hadosztály*: A 11. tüzérezred 9. ütege a Dealul Ciobanului (1975. m. p.), az 1. tarackosezred 3. ütege Huedinben (?); egyébként a helyzet változatlan, c) 2. *vadászhadosztály*. 2 *lovashadosztály*, *Olteann tábornok különítménye*: a helyzet változatlan, d) 1. *vadászhadosztály*: A 23. tüzérezred 2. osztálya Déván. Az 5. vadászrezred útban Zám felé.

A 6. vadászrezred Déván; egyébként változatlan, e) 16. és 18. hadosztály: összpontosulófélben.“

E jelentések konkluziójaképen a román vezérkar Románia helyzetét az antant előtt a legveszélyesebb és legrettenetesebb állapotban levőnek (le danger devenait de plus en plus redoutable) tüntette fel, ami szerinte elsősorban a magyar kormány által a román fronton összpontosított csapatok tömegének és támadó szellemének tulajdonítandó. (La forte et l' esprit oïTensiv des troupes concentrées par le Gouvernement hongrois sur le front roumain.)

Hogy ez a lamentáció mennyire indokolatlan és légből kapott, nem szorul bővebb magyarázatra.

Az alábbiakból ki fog derülni, hogy nem a magyarok, hanem a románok voltak azok, akik csapatállományukat folyton erősítve és támadásra készenlétbe helyezve, nagymértékben veszélyeztették a velük szemben álló vörösök frontját, kiknek nem volt elegendő erejük ahhoz, hogy a románok készülődéseivel lépést tartsanak.

Április 13-áig már biztos hírek érkeztek a vörös főhadiszállásra, hogy a román arcvonal tetemesen megerősödött és hogy a románok támadása küszöbön áll. Ugyanaznap az egész vonal felett román repülőgépek röpcédulákat doblak le, amelyekben a románok felhívják a még magyar uralom alatt levő román-ságot, hogy a legkésőbb 48 óra múlva beérkező román csapatokhoz csatlakozzanak s hogy azokkal egyesülve a Tiszáig nyomuljanak előre. Egy másik röpcédula szerint Erdély megszállt területeinek lakosait, a magyarokat is, még pedig az 1888-1899-ig terjedő korosztályokat, statárium terhe alatt mozgósítják.

Egy másik jelentés szerint a románok most már gz 1. vadászadosztályon kívül a másik két tartalékhadosztályt is közelebb vonták a fronthoz s így most már összes csapatjaik, mintegy 55.000 főnyi létszámmal kéznél voltak.

A vörösök részén mindkét hadosztály, a székely és a 6., valamint a közéjük ékelt 39. dandár is teljes egészében az első vonalban állott; hátuk mögött egyáltalában nem volt kompaktabb tartalék, azon egyszerű oknál fogva, mert nem futotta. Ezzel szemben a románoknál 3 gyalghadosztály (6., 7. és 2. vadász) és a 2. lovashadosztály állott az első vonalban s azok mögött teljes 3 hadosztály (az 1. vadász és a 16. és 18. gyalog) állott tartalék gyanánt rendelkezésre bármely pillanatban készen arra, hogy az elöl levő csapatokat támogassák.

A vörösök állapotára jellemző, amit a 6. hadosztályparancs-

noksága április 13-iki jelentésben saját csapatjainak hangulatáról, fegyelméről és hiányos felszereléséről mond. Ellenben arról, hogy az egész front mentén bárhol támadó szellem nyilvánult volna meg, egyik jelentés sem tesz említést.

Így nézett tehát ki a románok magyarországi frontjának, sőt mi több, egész Romániának az az égbekiáltó veszélyeztetése, amelyre a román vezérkar, mint fentebb láttuk, oly siralmas hangon hívta fel az antant figyelmét.

Április 15-én a székely különítményparancsnokság azt jelentette, hogy Máramarosszigeten és környékén az 5. román iovasdandár van és hogy benyomása szerint a románok támadást készítenek elő. A sok mozgolódás, átcsoportosítás és egy új hadosztálynak beérkezése mind emellett szól.

A találgatás bevált, mert már másnap tényleg az egész vonalon megindult a románok támadása.

A cseh fronton levő 5. (volt 39.) hadosztályparancsnokság ápr. 11-én jelenti, hogy a csehek ápr. 8-án Nagymihályt, majd a Sátoraljaújhegytől 18 km-re északra fekvő Lasztócot is megszállották és hogy Ungváron a csehek létszáma 900—1000 ember.

Április 12-én a 3. hadosztályparancsnokság azt jelentette, hogy „miután több ízben újjólag is előfordult, hogy katonáink a csehekkel kötött ideiglenes fegyverszüneti egyezményt teljesén indokolatlanul megsértették, továbbá alkalmat adtak a cseheknek represszáliákkal való fenyegetőzésre, a salgótarjáni dandárparancsnokság a hadosztályparancsnokság jóváhagyásával elrendelte, hogy a fegyverszünet megsértői forradalmi törvénytisztek elé állíttassanak“.

A Rozsnyón levő cseh-tót 32. ezrednél propagandatisztet állapítottak meg, mely állást legújabbban szervezték a bolsevizmus ellen.

Április 13-án vett hír szerint a cseh 31. légiós ezredet Ungváron a 36. cseh ezred váltotta fel; előbbi Kassára vonult be. Ungvárra beérkeztek a 28. és 29. cseh lövészezredek szállászbályozói. Egyébként a csehek állítólag az egész vonalon védelemre rendezkednek be.

Április 14-én Ipolyságról az a hír jött, hogy a csehek egész éjjel tűz alatt tartották az ipolvsági pályaudvart, Ipolyvisket pedig megtámadták.

Április 16-iki jelentés szerint a csehek a kassa—sátoraljaújhegyi vasútvonal mentén előnyomultak és a Töketerestől délkeletre, a demarkációs vonalon túl fekvő néhány községet, így Málcát, Hegyit, Kistráskát. Abarát, Petriket, Deregnyót és Kolbását

megszállották. Ezen előnyomulással szemben a hegyaljai alszakasz jobbszárnyán, valamint a csapi alszakasz balszárnyán az ott levő 1. vörös ezredbeli osztagok széjjelszédve visszavonultak.

A cseheknek valószínűleg a románok felszólítására inszcenált eme tüntetésszerű s így csak lokális jellegű megmozdulásával egy időben indult meg a szomszédos román fronton az az igazi nagy lavina, amely hamar végleg eltemette volna a magyar bolsevista tanácsköztársaságot, ha az nemcsak a Tiszáig, hanem mindjárt egyhuzamban a kitűzött végcélig legalább egyforma energiával és következetességgel gurult volna tovább.

Az ellenséges felek kölcsönös helyzetét ennek a döntő fontosságú akciónak megindulása előtt a *számú melléklet* mutatja.

Ha ezt a helyzetet a 43. számú vázlaton feltüntetett március 31-iki helyzettel összehasonlítjuk, a következő einlítésre méltó dolgok ötlenek szemünkbe. Az ellenség által megszállt terület nagysága nagyjában véve ugyanaz maradt. A cseh-tót arcvonalon a csehek zászlóaljainak száma 38-ról 64-re emelkedett, a szaporulat tehát 26 zászlóalj; a magyaroké 16-ról 28-ra emelkedett, a szaporulat tehát 12 zászlóalj. A csehek létszáma körülbelül 40.000-re, a magyaroké mintegy 18.000-re lehet s így a csehek túlsúlya majdnem harmadfélseres.

A román arcvonalon a románok zászlóaljainak száma 40-ről 48-ra, vagyis 8 zászlóaljjal, a magyaroké 24-ről 30-ra, vagyis 6 zászlóaljjal emelkedett. A románok létszáma kb. 55.000-re, a magyaroké 18.000-re tehető és így az arány több mint háromszoros túlerő a románok javára.

A délszláv fronton a jugoszlávok és franciák állománya kb. a régi maradt, ellenben a magyarok zászlóaljainak száma 15-ről 22-re vagyis 7 zászlóaljjal emelkedett, ami azt jelenti, hogy a vörös hadsereg megtévesztésére a délszlávok és franciák erőviszonyairól szándékosan terjesztett túlzott híresztelések mégis csak megtették hatásukat. A franciák és jugoszlávok állományát a vörös hadvezetőség rendelkezésére álló akkori adatok szerint 72.000-re, a magyarokét 13.000-re becsülve, ez kb. hatodfélseres túlerőt jelent a jugoszlávok és franciák javára.

E számadatokból kézzelfoghatóan kitűnik a magyarok számbeli kisebbsége valamennyi hadiszíntéren, ami pedig a csapatok fegyelmét és szellemét, egyszóval erkölcsi színvonalát illeti, az összehasonlítás még sokkal inkább a vörösök hátrányára üt ki s így világos, hogy az ellenségnek bármely ponton való megmozdulása szükségképen a magyar front katasztrofális összeomlását vonta maga után.

MELLÉKLETEK

Garbai Sándor beszédének főbb részletei,

amellyel a munkástanács március 21-iki ülésén „határozati javaslatát“ előterjesztette.

„Az új irányzat felé a szociáldemokrata pártot — mondotta többek között Garbai — az antant kényszerítette. Ez az új irányzat az, hogy amit nyugatról nem kaptunk meg, azt keletről akarjuk megkapni. Az események sodrába bele kell kapcsolódnunk. Az orosz proletártömegek harcos serege közeledőben van. Polgári kormány nem jöhet. Lehetetlen, hogy jöjjön, mert nem tudja más betölteni a nehéz hivatást, mint a szociáldemokrata párt..

„Nehéz az út, amelyre ráléptünk. Az első veszély az élelmszerek csekélyisége. Nehéz napoknak nézünk elébe, de bízunk aljban, hogy az elvtársak tízezrei tudni fogják, hogy ezt az éhséget egy új világrendért, egy boldogabb jövődőlert kell elviselnünk.

„A másik veszély az ellenforradalmi kísérletek... De a diktatúra azt is jelenti, hogy újabb ellenforradalommal szemben a statáriumot kell szembeszegezni.

„Szükségünk van egy erős és tettekreész *vörös hadseregre*, amelyet a proletárság színe-javából kell megalakítani.

„Az új alakulásra, az átszerveződésre megvan a lehetőség, megvan az alap abban a megállapodásban, amely a mi pártunk és a kommunisták magyarországi pártja között létrejött és amely közvetkezőképen hangzik:

Határozat.

„A magyarországi szociáldemokrata párt és a kommunisták magyarországi pártja a mai napon *közös vezetőségi ülésében a két párt teljes egyesülését határozta el.*

Az egyesült új párt neve, mindaddig, amíg a forradalmi internationale nem dönt a párt végleges elnevezésében, a következő lesz: *Magyarországi Szocialista Párt*. Az egyesülés azon az alapon történik, hogy a párt és a kormányhatalom vezetésében a kommunisták magyarországi pártjának képviselői résztvesznek.

A párt a proletáriátus nevében haladéktalanul átveszi az egész hatalmat. A proletárság diktatúráját a *munkás-, paraszt- és katonatanácsok gyakorolják*. Épen ezért természetyszerűen véglegesen elejtődik a nemzetgyűlési választások terve. Haladék-

talánul megteremtendő a proletárság osztályhadserege, amely a fegyvert teljesen kiveszi a burzsoázia kezéből.

A proletárság uralmának biztosítására és az antant imperializmusa ellen a legteljesebb és legbensőbb feggyveres és szellemi szövetség kötendő az orosz szovjetkormánnyal.

Budapest, 1919 március 21.

*A Magyarországi Szociáldemokrata Párt.
A Kommunisták Magyarországi Pártja.*“

28. számú melléklet.

Károlyi Mihály proklamációja.

„Magyarország népéhez!

A kormány lemondott. Azok, akik eddig is a nép akarálából és a magyar proletárság támogatásával kormányoztak, belátták, hogy a viszonyok kényszerítő ereje *új irányt parancsol.*

A termelés rendjét csak úgg lehet biztosítani, ha a hatalmat a proletáriátus veszi kezébe.

A fenyegető termelési anarchia mellett a külpolitikai helyzet is válságos. A párizsi békekonferencia titokban úgy döntött, hogy *Magyarországnak csaknem egész területét katonailag megszállja.* Az antant-misszió kijelentette, hogy *a demarkációs vonalat ezentúl politikai határnak tekintik.*

Az ország további megszállásának nyilvánvaló célja az, hogy *Magyarországot felvonulási és hadműveleti területté tegyék a román határon harcoló orosz szovjethadsereg ellen.* A mitőlünk elrablott terület pedig zsoldja lenne azoknak a román csapatoknak, amelyekkel az orosz szovjethadsereget akarják leverni.

Én, mint a magyar népköztársaság ideiglenes elnöke, a párizsi konferenciának ezzel a határozatával szemben a világ proletáriátusához fordulok igazságáért és segítségéért, *lemondok és átadom a hatalmat Magyarországnak népei proletáriátusának.*

Károlyi Mihály.“

A forradalmi kormányzótanács proklamációja.

„Mindenkihez! Magyarország proletársága a mai nappal a maga kezébe vesz minden hatalmat. A polgári világ teljes összeomlása, a koalíciós kormányzás csödjé kényszeríti rá Magyarország munkásságát és parasztságát erre a döntő lépésre. A kapitalista termelés összeomlott, a munkáság nem hajlandó többé a nagytőkések és nagybirtokosok igájába hajtani a fejét. *Az országot az összeomlás anarchiájától csak a szocializmus megteremtése mentheti meg.* — Ugyanakkor külpolitikailag is teljes katasztrófa előtt áll a magyar forradalom. A párizsi békekonferencia úgy döntött, hogy Magyarországnak csaknem egész területét katonailag megszállja, a megszállás vonalait végleges politikai határnak tekinti és ezzel *a forradalmi Magyarország élelmezését és szénellátását végképen lehetetlenné teszi.* Ebben a helyzetben egyetlen eszköze maradt a magyar forradalomnak a maga megmentésére: a proletárság diktatúrája, *a munkások és földműves-szegények uralma. A proletárság diktatúrájának döntő alapföltétele a proletárság teljes egysége.* Épen azért a történelmi szükség parancsára teljes *eggesülését* mondta ki a magyarországi szociáldemokrata párt és a kommunisták magyarországi pártja. E két párt helyett *egyetlen proletárpárt* fogadja magába ezután az ország minden dolgozó férfiát és asszonyát: a *magyarországi szocialista párt.* A kormányhatalmat e párt megbízásából *forradalmi kormányzótanács* veszi át. E tanács kötelessége lesz a *munkás-, paraszt- és katonatanácsok* országos kiépítése. A törvényhozói, végrehajtoi és bíraskodó hatalmat a munkás-, paraszt- és katonatanácsok diktatúrája gyakorolja. *Magyarország tanácsköztársasággá alakul.* A forradalmi kormányzótanács haladéktalanul megkezdi a nagy alkotások sorozatát a szocializmus, a kommunizmus előkészítésére és megvalósítására. Kimondja *a nagybirtokok, a bányák, a nagyüzemek, a bankok és a közlekedési vállalatok szocializálását.* A földreformot nem törpebirtokokat teremtő földosztással, hanem *szocialista termelőszövetkezetekkel hajtja végre. Az árdrágítókat, az élelmiszeruzsorásokat, a tömegek éhségének és rongyosságának spekulációs haszonélvezőit irgalmatlan kíméletlennéggel üldözi. Vas-*

fegyelmet követel. *Halállal sújt le az ellenforradalom banditáira csakúgy, mint a fosztogatás brigantijaira. Hatalmas proletárhadsereget szervez, amellyel a munkásság és parasztság diktatúráját érvényre juttatja a magyar kapitalistákkal és nagybirtokkal szemben csakúgy, mint a román bojárokkal és a cseh burzsoákkal szemben. Kijelenti teljes eszmei és lelki közösségét az orosz szovjetkormányval, fegyveres szövetséget ajánl Oroszország proletárjainak. Testvéri üdvözlését küldi Anglia, Franciaország, Olaszország és Amerika munkásságának, egyben pedig felszólítja őket, hogy ne tőrjék egy pillanatig sem kapitalista kormányaik gaz rablóhadjáratát a magyar tanácsköztársaság ellen. Fegyveres szövetségre hívja fel Csehország, Románia és Szerbia meg Horvátország munkásait és földműveseit a burzsoák, a bojárok, a nagybirtokosok és a dinasztiaik ellen. Felszólítja Német-Ausztria és Németország munkásait, hogy kövessék a magyar munkásság példáját, szakítsanak végleg Párizssal, szövetkezzenek Moszkvával, állítsák fel a tanácsköztársaságot és fegyverrel a kezükben szánjanak szembe a hódító imperialistákkal. A magyarországi szocialista párt és forradalmi kormányzótanács felismeri, mennyi nehézséggel és áldozattal kell megküzdenie a magyar munkásságnak, ha elindul ezen a bátor és nagyszerű úton. Háborút kell viselnünk élelmünk és bányáink felszabadításáért, harcot kell vívnunk proletártestvéreink szabadságáért és a magunk létéért. Nélkülözések, nyomorgás, szenvedés várakozik ránk ezen az úton. És mégis rá kell lépünk és mégis rá merünk lépni, mert bízunk a magyar proletárság hősiességében és áldozatkészségében. Rá kell lépünk, mert csakis így vihetjük győzelemre a szocializmus világot megváltó ügyét. Minden munkást és földművest felszólítunk, hogy dolgozzon, termeljen, vagy álljon be a proletárhadseregbe, verejtékével vagy vérével áldozzon az eszme diadaláért. Bármilyen várjon ránk, a szocializmus ügyének győznie kell! Éljen a proletárdiktatura! Éljen a magyar Tanácsköztársaság!*“

Íme, így csöppentünk mi szinte hihetetlen gyorsasággal, valóban máról holnapra a legrútább, legátkozottabb, minden isteni és emberi jogot lábbal tipró kommunizmusba.

A hadügyi népbiztosság proklamációja.

„*Nemzetközi vörös proletárkatonák!* A nemzetközi vörös proletáriátus felszabadításáért harcoltatok és véreztetek Szibéria hómezőin, az Ural őserdeiben, a Volga völgyében és a lurkesztáni síkságokon. A világ első szovjetköztársaságának forradalmi proletáriálusa adott fegyvert a kezetekbe, hogy a világ minden elnyomottjának forradalmi érdekeit szolgáljátok. A győzelem, amely a proletárvérrel öntözött orosz földön elsőízben szegődött proletár vörös katonák fegyvereihez, a mienk lesz Magyarország forradalmi földjén is. Az első diadalnál, a proletárdiktatúra megvalósításánál azonban még nem állhatunk meg. Előre, törhetetlenül új győzelmek, új diadalok, a világ összes proletárjainak felszabadítása felé! Nemzetközi vörös katonák! A ti feladatotok, a ti kötelességetek elől jární ebben a győzelmes küzdelemben. A forradalom avantgardejá voltatok már akkor is, midőn csak derengeni kezdett az Ural felől, a forradalom mindent bevilágító és mindent beborító fénye. Szovjet-Magyarország proletárhadseregében a legelső sorban van a ti helyetek! Jöjjetek, a forradalmi Internationale proletárharcosai várnak rátok! Jöjjetek és jelentkeztek az első budapesti nemzetközi vörös ezredbe! Senki sem vonhatja ki magát forradalmi kötelességének teljesítése alól. Szükség van mindannyitokra! Akik az orosz vörös hadseregben tanultátok meg teljesíteni a proletár forradalmi feladatait, akik orosz, német, cseh, tót, román és szerb proletártestvéreitekkel együtt Szovjet-Oroszország nemzetközi vörös hadseregében tettetek hitvallást forradalmi tettrekészségtekről, jöjjetek és jelentkeztek a nemzetközi vörös katonák első csapatába. — Jelentkezni minden délelőtt 9—12-ig a Várban, a Lovarda-utca 1. szám alatt lehet. Minden hazatért vörös katonának az új proletárhadseregben van a helye. Éljen a nemzetközi proletáriátus forradalmi vörös hadserege! Éljen a szociális világforradalom! Éljen a nemzetközi szovjetköztársaság! — Testvéri üdvözléttel

*A forradalmi kormányzótanács
hadügyi népbiztossága.*“

A vörös hadsereg megalakítására vonatkozó rendelet.

1. A forradalmi kormányzótanács elrendeli a magyar tanácsköztársaság *forradalmi fegyelmen alapuló új proletár-hadseregnek* alakítását a következő alapokon: A hadsereg neve: „Vörös hadsereg“. A vörös hadsereg elsősorban *a szervezett munkásságból toborzott és a jelenleg fegyverben álló proletárkatonákból áll.* A hadseregbe való belépésre jogosít a csapattestek bizalmitestitületének, vagy a magyarországi szocialista pártnak, vagy a szakszervezeteknek, vagy pedig a munkás- és főhíves-szegények tanácsának ajánlata.

2. A vörös hadsereg katonái *teljes ellátást, ruházatot, felszerelést és havi 450 korona fizetést kapnak.* A vörös hadseregben szolgáló katonák *hozzátartozóiról gondoskodás történik* olyképen, hogy minden családtag után havonként 50—50 korona családi pótlékot kapnak. A családos katonák félvévenként 300 korona lakbérben részesülnek. Jutalomdíj hat havi kifogástalan, fegyelmezett szolgálat után 300 korona. Karhatalmi kiküldetési pótdíj a helyőrségen kívül napi 2 korona. Ruházati pótdíj használható katonai egyenruha és lábbeli után napi 2 korona. Ruházati jutalom saját ruha hat havi viselése után 200 korona. A proletáriátus felszabadító harcában sebesülés vagy betegség miatt munkaképtelenné vált proletárharcosokról vagy az elesettek hozzátartozóiról való gondoskodás a tanácsköztársaságnak leg-szentebb kötelessége.*

3. A vörös hadsereg legfelsőbb irányítója a forradalmi kormányzótanács. A hadsereg közvetlen irányítását és szervezését a hadügyi népbiztosság végzi.

4. A vörös hadsereg nagy szerepét, amely a proletárság forradalmának fegyverévé avatja, csak úgy töltheti be, ha forradalmi fegyelem tölti el. A vörös hadsereg forradalmi fegyelmén legfelsőbb fokon a forradalmi törvényszék örökdik; kisebb fegyelmi vétségekben, mulasztásokban, hanyagságban az osztályok és csapattestek választott esküdtszékei ítélkeznek.

5. *A vörös hadsereg a proletárság osztályhadserege. Min-*

* Ez azonban úgyszólván csak üres ígéret maradt. Többször előfordult, hogy igényjogosult asszonyok tömegesen ostromollak *Kun Bélát* ebbeli ígéretének betartásáért. Egy alkalommal Kun azt találta mondani a zúgó-lódó asszonynépségnek, hogy hozzátartozói önként állottak be a vörös hadseregbe s így anyagi kárptólásra nem tarthatnak igényt. Ezért majdhogy el nem verték a népbiztosvezért.

den katonájának egyenlő kötelessége a forradalmi proletárság érdekeinek védelme minden külső és belső ellenség ellen, *harc a világ proletárság felszabadításáért*. A vörös hadseregben *nem lehetnek osztálykülönbségek, semmiféle rendfokozatot és rangjelzést nem ismer*, csak parancsnokai és katonái vannak. Parancsnok és vörös katona egyformán szolgálja a proletárság felszabadításának ügyét.*

6. A parancsnokokat századparancsnoktól kezdve felfelé a hadügyi népbiztos nevezi ki. Minden szakasz bizalmiférfit választ, aki egyben a szakasz parancsnoka. Minden raj rajvezetőt választ.

7. A *gazdasági ügyek* ellenőrzésére, az *ellátás* és *kulturális ügyek* irányítására minden alosztály egy-egy külön jóléti bizalmiférfit választ. Ezek minden csapattestben jóléti bizottsággá alakulnak.

8. Az alosztályparancsnokok lehetőleg a proletárság katonai tapasztalatokkal rendelkező elemeiből rendeltetnek ki. Magasabb parancsnokok csak kellő elbírálás után nevezhetők ki. Ebből a célból egy bizottság alakítandó, amely a hadügyi népbiztosság, a munkás- és katonatanácsok és a magyarországi szocialista párt egy-egy kiküldöttéből áll. A vörös hadseregbe szolgálatra jelentkező volt tisztek (tényleges, tartalékos tisztek és tisztvizsgás egyévi önkéntesek) jegyzékét a sajtó útján állandóan közszemlére kell tenni, elsősorban a jelentkező régebbi ezredével kell közölni. A jelentkezés napjától számított egy héten belül a jelentkezők egyéniségére, múltjára és politikai megbízhatóságára bárki megteheti észrevételeit a bizottságnál, amely ezeket a jelentkezéseket felülvizsgálja és a hadügyi népbiztossághoz jelenti.

9. Minden csapattesthez, illetve önálló osztaghoz a magyarországi szocialista párt előterjesztésére a hadügyi népbiztosság *politikai megbízottat* rendel ki.

* Miután a proletárdiktatúra kénytelen volt a régi hadsereget nagyrészt úgy átvenni, amilyen összetételű az annakelőtte volt, valóban majdnem nevelésnek tűnik fel, hogy erre egyszerűen rásütötték a bélyeget, hogy az máris tisztán csak egy kasztnak, a proletárságnak az osztályhad-serege. A rendfokozatától és rangjelzéseitől megfosztott tisztikar, amely származásánál, nevelésénél és gondolkozásmódjánál fogva alapjában véve gyűlölte az egyéniségével és lelki világával mindenben ellentétes proletáriátust, elsősorban kapálódzott, ha az alkalmazott terror folytán nem is nyíltan, de bensőleg annál intenzívebben a fenti meghatározás ellen. Tudták, érezték ezt a vörös hadsereg szervezői is és ezért vették kilátásba a rendelet 10. pontjában ennek az ő szempontjukból megbízhatatlannak vélt tisztikarnak fokozatos kicserélését a saját soraikból kikerülő magukfajta emberekkel.

10. A proletárság soraiból kikerülő parancsnokok számának emelése érdekében a hadügyi népbiztosság külön parancsnokképző-tanfolyamokat rendez.*

11. A vörös hadseregben belül, mint annak tartaléka, *munkás tartalékszázaljak*, csapaltestek állílandók fel. Ezekben a parancsnokok kizáróan a munkásság soraiból kerülnek ki. A kiképzést *kiképző tisztek végzik, akiknek sem parancsnokló, sem fegyverviselési joguk nincsen.* A kiképzés a rendes munkaidőn kívül történik. A fegyvereket a gyári munkástanács őrzi.

12. A vörös hadsereg toborzását és megszervezését a rendelet kiadása után haladéktalanul meg kell kezdeni; minden munkás-, katonas- és paraszttanács, minden hatóság, hivatal és szerv a külön kiadandó végrehajtási utasítások szerint teljes erővel végezze el kötelességét. Mindenki, aki a toborzást és a vörös hadsereg fölállítását akadályozza vagy hanyagságból károsítja, forradalmi törvényszék elé kerül.

32. számú melléklet.

Parancsnokképző-tanfolyamok.

Az április 11-én kelt és 18-án a lapok útján is közhírré tett parancsnokképző-tanfolyamra vonatkozó rendelkezés főbb vonásaiban a következőket tartalmazta:

A tanfolyam célja a proletártömegek előtt megnyitni az utat, hogy azok, akik a szocializmus tüzeiben edzett jellemük, szeplőtlen mulljuk és képességeik folytán proletár katonatársaik vezetésére, támogatására vannak hivatva, a rendelkezésre álló rövid idő alatt megkapják az útmutatást azon legszükségesebb katonai és szociális ismeretek megszerzésére, melyek a vörös hadseregben a parancsnoki állások betöltésére képesítenek.

A tanfolyam tartama a gyalogsági és lovassági hallgatók számára egyelőre 6 hét; a műszaki és tüzérségi hallgatók számára a megállapítandó szükség szerint hosszabb idő.

A szükséghez képest egymás után több tanfolyam fog egybehivatni.

A jelentkezés feltételei: a) betöltött 24 év; b) tagsági igazolás valamely szakszervezettől; c) a fenti szakszervezet vagy

* Az erre vonatkozó főbb rendelkezéseket a 32. számú melléklet tartalmazza.

üzemtestület ajánlása; *d)* legalább 12 hónapos arcvonalszolgálat az illető fegyvernemnél; *e)* szükséges, hogy a gyalogsági és lovasági pályázók ezen idő alatt huzamosabb időn át szakaszt is vezettek legyen; a tüzérségnél lehetőleg volt lövegvezetők és a műszaki csapatnál olyanok jelentkezzenek, akik a századnál teljesítettek műszaki arcvonalszolgálatot; *f)* a jelentkezőknek a hadosztályparancsnokság székhelyén vegyesbizottság előtt (hadügyi, közoktatásügyi népbiztos, az illetékes hadosztály, székely különítmény, tengerész ddr-parancsnokság, továbbá a munkástanács vagy szocialista pártszervezet képviselői előtt) tájékoztató *főlvételi vizsgának* kell magukat alávetniük; *g)* műszaki pályázóknál kívánatos, hogy lehetőleg az ács, asztalos, vasmunkás, építőszakmabelik vagy vízmunkában jártasak legyenek.

Jelentkezni csakis a vörös hadsereg parancsnokságainál lehet.

A csapattestparancsnokságok a fenti pályázókön kívül a megválasztott szakaszparancsnokok közül zászlóaljanként jelölnek ki egyet a tanfolyam hallgatására, ha erre az illetők önként is jelentkeznek. Ezek olyanok legyenek, kiknél a katonai szakismeretek kiegészítésére szükség van, de akik másrészt eredményes továbbképzésre reményt nyújtanak.

A főlvételi vizsga tárgyai: a pályázó ismeretköréből választott témának szóbeli és írásbeli előadása. Katonai, elemi szakismeretek; a gyalogságnál és lovasságnál körülbelül a raj- és szakaszparancsnokok hatáskörének, a tüzérségnél a lövegvezető és földérítő altisztek kötelmeinek, a műszaki pályázónál a munkacsoportvezető hatáskörének megfelelő mértékig. A főlvételi vizsgánál a szakemberek a kérdezők és véleményezőök, a döntést a munkástanács, illetve a pártszervezet tagjaival hozzák meg.

A tanfolyamra vezényeltek f. hó 30-án tartoznak Budapesten a tanfolyam parancsnokságánál (a volt Ludovika-Akadémián) jelentkezni, ahol a tanfolyam ünnepélyes megnyitása május hó 1-én történik.

33. számú melléklet

Pogány parancsa.

Katonák a kaszárnyákba!

Minden katona vonuljon haladéktalanul csapatteste kaszárnyájába.

Minden katona foglalja el azonnal szolgálati beosztását.

Minden oly katonát, aki a rendelet keltétől számított 24 órán túl szolgálati beosztását önkényesen elhagyja, forradalmi törvénszék elé állítok.

A proletárdiktatúra leghatalmasabb eszköze a hadsereg.

Ha a katonák nem teljesítik kötelességüket, akkor a magyar tanácsköztársaság elveszett. A forradalmi kormányzótanács vasfegyelmet követel és a proletárság érdekében minden eszközzel meg fogja teremteni a szervezett és mindenben elszánt és engedelmesen dolgozó és harcoló sereget.

34. számú melléklet.

Smuts tábornok ajánlata.

1. A magyar kormány hajlandó visszavonni minden magyar csapatot és fegyveres erőt a következő vonaltól nyugatra (lásd a 49. számú mellékletet): A vonal 3 km-rel Makótól keletre elhagyja a Marost és 3 km-rel keletre halad Tótkomlóstól, Békéscsabától és Békéstől, továbbá a berettyószentmártoni útkeresztezéstől, majd 15 km-rel Debrecentől keletre húzódik és Debrecentől északkeletre fordulva, egy Nagyecsedtől 5 km-rel nyugatra fekvő ponton megy keresztül és a Szamos folyót Nagyecsedtől északra éri el.

2. Az összes román csapatok parancsot kapnak, hogy jelenleg elfoglalt állásaikon túl ne nyomuljanak.*

3. Az a terület, amely az 1. §-ban megjelölt vonal és a román hadsereg arcvonala közé esik, *semleges zónának* tekintendő és szövetséges haderőkkel, még pedig *angol, francia, olasz és ha lehetséges, amerikai csapatokkal szállandó meg.*

4. A magyar kormány *elfogadja annak a katonai szerződésnek a feltételeit* és ragaszkodik hozzájuk, amelyet az előző magyar kormány az antant és a vele szövetséges hatalmakkal 1918 nov. 13-án kötött, valamint *elfogadja az 1918 nov. 3-án kötött fegyverszünet feltételeit is* és ragaszkodik hozzájuk.

5. *Határozottan kimondatik, hogy a fentebb leírt demarkációs vonal nem gyakorol befolyást az esetleges békefeltételekben megállapítandó területrendezésre.*

6. Smuts tábornok ajánlani fogja a Párizsban egybegyűlt

* Ez a vonal nagyban véve: Arad—Vaskoh—Zilah—Szilágycseh—Taracköz.

7. nagy hatalmaknak, hogy *Magyarország blokádját rögtön szüntessék meg* és léptessenek életbe könnyítéseket abból a célból, hogy az elsőrendű szükségleti cikkeknek, jelesen zsírnak és szénnek, Magyarországra való azonnali behozatala lehetővé váljék.

8. Smuts tábornok továbbá ajánlani fogja a Párizsban egybegyűlt nagy hatalmaknak, hogy mielőtt Magyarország politikai határait a békeszerződésben végleg megállapítanák, *hívják meg a magyar kormány meghatalmazott képviselőit*, adják elő álláspontjukat a határok kérdésében és minden ebből származó kérdésben egy értekezleten, amelyet a nagy hatalmak egy képviselőjének elnöklete alatt Cseh-Szlovákország, Románia, Jugoszlávia és Németausztria képviselőivel tartanának.

Budapest, 1919 április 5.

A tanácskormány válasza.

Tábornok Úr!

A magyarországi tanácsköztársaság forradalmi kormányzótanácsa nevében köszönetét mondunk önnek az antant megbízásából velünk folytatott tanácskozásai alkalmával az Ön részéről megnyilvánult nobilitásért és jóindulatért.

Mindamellett kénytelenek vagyunk kinyilatkoztatni, hogy az átadott feltételek olyanok, hogy *ezeket csupán mint parancsokat* fogadhatják el azok, akik a feltételek mellett az ország kormányzását vállalni hajlandók. Támaszkodva mégis ama jóindulatra, amely Tábornok Úr részéről számunkra oly szokatlan módon megnyilatkozott, kérjük, kegyeskedjék az antant-hatalmak kormányainál *következő javaslatainkat* tolmácsolni.

1. Semleges zónát hajlandó megalkotni Magyarország Tanácsköztársaságának jelenlegi kormánya is, *de csupán abban az esetben, ha a semleges zóna határa a jelenlegi megszállási vonaltól kezdődően nemcsak nyugatra tolaták ki* a Tábornok Úr által megjelölt határokig, hanem *keletre is a Maros vonaláig*, amelyet az 1918 novemberi katonai egyezmény, mint demarkációs vonalat megjelöl és amelyet Presan tábornok 988. számú parancsa önkényesen és egyoldalúlag megváltoztatott gazdasági életünk pótolhatatlan kárára. (Vyx 1918 dec. 16-ról kelt 384. számú átirata.)

a) A semleges zónának azon részében, amely csapataink által kiürítendő és Tábornok Úr ajánlata szerint is nemzetközi, vagyis angol, olasz, francia, esetleg amerikai csapatokkal volna meg-

szállandó, *érvényben marad a magyarországi tanácsköztársaság alkotmánya* és az ezáltal teremtett gazdasági és szociális viszonyokba *semminemű beavatkozás nem történik*. Természetes, hogy *Szegeden és Aradon ennek megfelelően a tanácsköztársaság alkotmánya visszaállítandó*. Megfelelően amaz alapelveknek, amelyekben a magyar tanácsköztársaság alkotmánya nyugszik, természetesen semmi akadály sem lehet annak, hogy a közigazgatás a lakosság anyanyelvén történjék.

b) Legteljesebb, *minden korlátozástól mentes forgalom* a semleges zóna területéről úgy a magyar tanácsköztársaság, mint a román királyság irányában.

c) *Szabad tranzitó forgalom a román királyság által megszállva tartott erdélyi területeken*.

2. *Kérjük a blokádnak ezzel egyidejűleg való teljes megszüntetését, a tanácsköztársaságnak szénrel és zsírral való ellátását.*

3. *Kérjük az általunk ajánlott és Tábornok Úr állal is javasolt konferenciának egybehívását, amely a párizsi békekonferencia tárgyalásaival párhuzamosan a magyar tanácsköztársaság, Csehország, Románia, Szerbia, Jugoszlávia és Németausztria kiküldötteiből alakulva, lehetőleg Prágában vagy Bécsben a lehető legsürgősebben összeülne és megállapítaná nemcsak a politikai határokat, de rendezné az országok között fölmerülhető összes gazdasági kérdéseket is. Ezzel kapcsolatban határozottan kijelentjük, hogy a magyarországi tanácsköztársaság nem a területi integritás elvének alapján áll, de a területi kérdéseknek az imperialista hódítás alapján való megvalósítását ellenzi.*

4. *Kérjük annak lehetővé tételét, hogy úgy a felsorolt, mint a többi országokban is gazdasági képviselőt tarthassunk fenn és viszont a külföldi államok is gondoskodhassanak megfelelő gazdasági képviseltetésükről a magyarországi tanácsköztársaság területén.*

5. *Kérjük, hogy az antant-hatalmak gondoskodjanak azonnal a barbár üldözéseknek megszüntetéséről, amelyek a megszállott területeken a munkásmozgalom minden fajtájával szemben megnyilatkoznak.*

Amikor mindezeket tisztelettel előterjesztjük, szíves figyelmébe idézzük Tábornok úrnak, hogy kormányunk nemcsak rendeletét bocsátott ki az idegen alattvalók személyének különös védelméről, de késznek mutatkozott arra is, hogy az idegen alattvalók vagyonát is különös védelemben részesítsék.

Fogadja Tábornok Úr kiváló nagyrabecsülésünk őszinte kifejezését. *Garbai* s. k. elnök. *Kun* s. k. külügyi népbiztos.

Egy nappal a fenti jegyzéknek nyilvánosságra hozatala előtt, vagyis április 6-án, *Kun* a *Smuts* tábornokkal folytatott tárgyalásokról a következő kommunikét tette közzé:

„A novemberi fegyverszünet óta az antant velünk diplomáciai tárgyalásokat nem folytatott, hanem csak katonai tárgyalások voltak. *Smuts* tábornok, aki jelenleg Budapesten tartózkodik, *nem mint katona, hanem mint diplomata tárgyal velünk.* Ez mutatja azt, hogy az imperialista hadsereg összeomlása óta az első szilárd hatalom Magyarországon, amelyet az antant is ilyenek ismer el, a proletárdiktatúra.

„A tárgyalások a legszívélyesebb modorban folytak és minden remény megvan arra, hogy az antant részéről semmi nemű ellenséges támadó szándék a magyarországi tanácsköztársasággal szemben nem is lesz. A tábornok szívesen fogadta azt az ajánlatunkat, mely szerint a párizsi konferenciával párhuzamosan a volt osztrák-magyar monarchia területén alakult államok kormányainak képviselői lehetőleg Prágában vagy Bécsben jöjjenek össze.

„Javaslatom szerint üljenek tehát össze sürgősen Prágában vagy Bécsben a magyarországi tanácsköztársaság, a német-osztrák köztársaság, a jugoszláv királyság, a román királyság és a cseh-szlovákköztársaság képviselői. Ez akonferenciavolnahivatva arra, hogy tisztázza a kérdéseket a politikai határok tekintetében, ami ránk nézve nem is igen fontos (!). Azonban tisztázni kell mindazokat a kérdéseket is, amelyek ezeknek az érdekelt államoknak gazdasági viszonyai és forgalma tekintetében felmerülnek.

„Az a reményünk, hogy ez a konferencia elő fogja segíteni azt, hogy a volt monarchia területén alakult összes államok dolgozóinak joga és emberségesebb megélhetése biztosítható. A magyarországi tanácsköztársaság kormánya azt hiszi, hogy ezáltal a konferencia által le lesz szerelhető mindenféle nacionalista és sovinszta áramlat épügy, mint minden imperialista törekvés.

„A magyarországi tanácsköztársaság forradalmi kormányzótanácsa nem a területi integritás alapján áll, csupán annak van ellene, hogy bármely kérdés is az imperialista hódítópolitika értelmében oldassék meg.

„A tárgyalások *Smuts* tábornokkal még nem fejeződtek be, miután vannak olyan kérdések, amelyek eddig még megoldatlanok, így például a *neutrális zóna* megteremtésének kérdése is. Arra való tekintettel, hogy a magyarországi tanácsköztársaság kormánya a külföldiekkel szemben úgy élet-, mint vagyónbiztonság tekintetében a legkonciliánsabban járt el és úgy testi épsé-

güket, mint vagyoni jogaik érvényesítését a legmesszebbmenően garantálja, azt hisszük, hogy a tábornok mindent el fog követni, hogy ezek a kérdések úgy oldassanak meg, hogy a magyarországi proletáriátus életkérdései megóvassanak. *Mi a magunk részéről mindenféle nemzeti vagy ilyenfajta jellegű kérdést kikapcsolunk az elvi tárgyalásokból. (!)*

„*Allunk a magunk szocialista álláspontján, ami azt jelenti, hogy csupán az okkupált területeken lakó dolgozók szociális érdekei érintenek bennünket* és e tekintetben kifejezzük ama kívánságunkat, hogy az okkupált területen előforduló munkás-mozgalmakkal szemben tanúsított barbár bánásmód megszűnjék“.

35. számú melléklet.

Az öttagú hadügyi népbiztosság parancsa.

„Átvettük a forradalmi vörös hadsereg szervezését és vezetését. Feladatunknak minden poklon, akadályon keresztül meg akarunk és meg fogunk felelni.

„*Rendet, fegyelmet, engedelmisséget* követelünk a vörös hadsereg minden katonájától! Akarjuk, hogy a vörös hadsereg — a proletáriátus osztályhadserege — hatalmas, roppant pöröly legyen a proletáralomnak. Aki a vörös hadsereg egysége, rendje, fegyelme ellen emeli kezét, az árulója a tanácsköztársaságnak, bitang árulója a nemzetközi proletárforradalom ügyének.

„Meghódítottuk a hatalmat. A munkás-, paraszt- és földművességényeké a föld, bánya, a ház. A vörös katona kötelessége megvédeni a proletáralmat. A mi parancsunk nem imperialista rablás mézárszékére küld benneteket. Nem a tőkés kizsákmányoló rendjét véditek. A mi parancsunk csak a proletárforradalom céljait szolgálja s minden parancsunk a nemzetközi proletáriátus parancsa.

„A felelősség a mienk. A munkások és földművességények tanácsai országos kongresszusa előtt mi számolunk minden cselekedetünkért, parancsunkért. A rendbontókra, árulókra, akik a burzsoázia és a leselkedő imperializmus ügyét szolgálják, kíméletlenül sújtunk le.

„Megparancsoljuk tehát, hogy a vörös hadsereg minden katonája fegyelemben, rendben kövesse minden intézkedésünket, rendeletünket.“

A 7806/eln. 6. számú rendelet.

„Minden tényleges állományú volt katonai havidíjas, minden tényleges állományú volt rangosztályba nem soroló havidíjas és minden tényleges állományú volt hivatásos altiszt köteles a vörös hadseregbe való belépésre jelentkezni.*

„Jelentkezésre kötelezve nincsenek: 1. A nyugállományban vagy a rendelkezési állományban levők. 2. Azok, akik a vörös hadseregben már szolgálnak. 3. Azok, akik a hadügyi népbiztosságnál, a katonai kerületi parancsnokságoknál, a póttesteknél, katonai intézeteknél, katonai hatóságoknál vagy különleges egyéb beosztásokban jelenleg is szolgálatot teljesítenek, addig, amíg ezekben a beosztásaikban meghagyatnak. 4. A kórházi ápolásban levők felgyógyulásukig; a betegség címén szabadságoltak szabadságuk leteltéig. 5. Akik a megszállott területen vannak.

„Mindazok a jelentkezésre kötelezettek, akik ennek a parancsnak f. évi ápr. 15-ig eleget nem tesznek, a forradalmi törvényszék elé fognak állíttatni.

„A jelentkezettek beosztását külön rendelkezések fogják szabályozni.“

36. *számú melléklet.*

A vasfegyelmet követelő 619.261. számú parancs.

„A forradalmi vörös hadsereg vezetésével és megszervezésével megbízott h. ü. népbiztosság direktóriumára megdöbbenéssel értesült a jelentésekből, hogy a rend fenntartására kiküldött csapatkötelékek egyes katonái irányítási helyükön nem a rend fenntartását szolgálják, hanem fegyvelmeztlenségükkel a legnagyobb veszélybe sodorják a proletárdiktatúrát. Ismételten előfordult, hogy a kiküldött csapatkötelékek egyes katonái erőszakkal feltörték a borpincéket, megszegették a szesztilalmat, iszákosságukkal közbotrányt okoztak és ezzel a forradalom céljait szolgáló vörös hadsereg iránt mutatkozó lelkesedést és jó hangulatot lerombolták. Több helyről jelentés érkezett arról is, hogy az ilyen kötelékek egyes katonái, dacára a forradalmi kor-

* Tehát nem belépni, csak a „*belépésre jelentkezni*“, hogy a nekik nemtetsző elemek fel- vagy fel nem vétele tekintetében teljesen szabaduk maradjon.

mányzótanács szigorú rendeletének, fosztogatásokra is vetemedtek. A h. ü. népbiztosság direktóriuma át van hatva attól a gondolattól, az egész proletársággal, munkássággal és katonai tömegekkel egyetemben, hogy a vörös hadsereggel csak akkor lehet megmenteni a forradalmat, ha a hadseregben a forradalmi vasfegyelem mindenáron biztosítva van.

„Ennek tudatában a h. ü. népbiztosság direktóriuma megparancsolja, hogy a forradalmi vasfegyelem a vörös hadseregben kivétel nélkül mindenkitől megköveteltessék. Mindazok ellen, akik e vasfegyelem ellen vétének, a legszigorúbb eljárást kell indítani.

„Azokat, akik fosztogatnak vagy önhatalmúlag cselekednek, haladéktalanul forradalmi törvényszék elé kell állítani. A forradalmi törvényszék minden egyes esetben a legnagyobb szigorúsággal és kíméletlenséggel fog eljárni és a forradalmi kormányzótanács I. számú rendelete értelmében a fosztogatót kíméletlenül halálbüntetéssel fogja sújtani.

„Jelen parancs a vörös hadsereg minden csapatköteléke előtt, ápr. hó 12-én és 14-én, napiparancsban kihirdetendő. A bevonuló katonák előtt a fogadalom letételekor felolvasandó.“

A 8286/el. 7. számú parancs.

„Vörös katonák! Fegyelem nélkül a forradalom nem egyéb anarchiánál. A forradalmi fegyelem az a betonlalapzat, amelyre a forradalom alkotásai felépülnek. Minden forradalomnak, amely nemcsak győzni, hanem élni és véglegesen berendezkedni is akar, legelső gondja az egységes, szilárd, harcrakész, vasfegyelmű hadsereg.

„A hadseregnek kell sakkban tartani az ország belsejében azokat az elemeket, amelyek nem akarnak és nem tudnak megnyugodni a változhatatlanba. A hatalmát és vagyonát veszített osztályok, ha meglapulnak is forradalmunk elemi ereje előtt, sokkal jobban szeretik régi életük mocsarát, sokkal mélyebben beleélték magukat gazdasági, politikai és katonai zsarnokságukba, semhogy erről egykönnyen lemondanának. Azért van szükség a forradalmi vörös hadseregre, hogy a duskálódó bur-»zsoát, a dúsgazdag henye mágnást, az élődsi dzsentrit és a szolgálatukban álló papságot és bürokráciát minden reményről leszoktassa. Másodsorban szükség van rá, hogy lecsapjon és lehetetlenné tegyen minden olyan támadást, amely kívülről akarja megsemmisíteni a forradalmi proletariátus kivívott eredményeit. Annak a hadseregnek, amely erre a nagy feladatra

vállalkozik, minden egyes emberben s egészében, tökéletesnek kell lennie. Hibátlan, tökéletes forradalmi példányokból kell összeválogatni azt a hadsereget. Ennek a hadseregnek minden egyes katonája kell, hogy magának a forradalomnak eleven szobra legyen. Testileg, lelkileg, szellemileg kiváló.

„A vörös hadsereg minden egyes katonája féltékenyen őrizze az egész hadsereg tiszta, forradalmi erkölcsét és szeplőtlen becsületét. Gondja legyen reá, hogy, aki *nem odavaló, azt onnan eltávolítsák!* Az a katona, aki kívül-belül nincs acélból, az özszeresked a forradalom vasfegyelme alatt. Az ilyen gyengéknek a mi hadseregünkben nem lehet helye. Vak és feltétlen fegyelmet követel ebben a hadseregben mindnyájunk ura: a forradalom. Mi valamennyien az ő világfelszabadító, népboldogító hatalmát szolgáljuk. Az is, aki parancsol a vörös katonának, az is, akinek a vörös katona engedelmeskedik. A mi hadseregünk a proletárok osztályhadserege, parancsnokai mellett ott áll a politikai megbízott, úgy hogy a vörös hadsereg minden egyes katonája magának a tanácsköztársaságnak parancsait követi. Ezek a parancsok kemények, szigorúak, mint a proletár ökle. Ezeknek engedelmeskedni, ezeket követni kell. A vörös hadsereg fegyelme nem tűr ellenmondást, sem habozást. *Aki a fegyelmet sérti, az ellenforradalmár!* A jó vörös katonának minden parancsot híven teljesíteni kell. Nemcsak magát vizsgálja a vörös hadsereg katonája, de arra is ügyel, hogy minden baj társa így tegyen. Az öntudatos vörös katona tartózkodik minden kicsapongástól, nem részegeskedik, mert a szesz ellensége a test és a lélek egészségének; nem lop, nem rabol, nem duhajkodik, nem érezteti fegyveres erejét védtelen gyengékkel szemben, s ha megtudná valamelyik bajtársának hasonló botlását, gondoskodni köteles róla, hogy az illetőtől a vörös hadsereg megszabaduljon s a *bűnös forradalmi törvénytörés elé kerüljön.*

„A magyar tanácsköztársaság a legfőbb gonddal, óvatos válogatással szedte össze a vörös hadsereg katonáit. A magyar proletáruuralomnak díszes testőrsége ez a hadsereg, minden reményünk benne van, hogy lehetővé teszi és megvédi a régi rossz világ lerombolásának s a dolgozók boldog új országának felépítési munkáját, össze kell fogni erre a nagyszerű munkára a katonai és a polgári proletárerőnek és tudásnak és akkor nem lesz a pokolnak olyan hatalma, amely a magyar tanácsköztársaság épületét meg tudja ingatni vagy le tudja rombolni.

„Katonák! Nem hódító vérengzésre, nem más testvérnépek leigázására, nem a nagy vagyon védelmére, hanem a proletárok

uralmának védelmére kérjük ifjúságotok erejét, lelketek tiszta rajongását és ezért tisztelünk meg benneteket a legnagyobb bizalommal, mikor a vörös hadseregbe fogadunk benneteket. Ti vagytok a világ sarából aranyvilágot gyúró szent forradalmi eszme ereje, hatalma! Vörös katonák! Fegyelmet követel tőletek a forradalmi kormányzótanács. *Kun Béla, Böhm Vilmos, Szántó Béla, Fiedler Dezső, Haubrich József.*“

37. számú melléklet.

A direktóriumoknak szóló 407/66. hdm. számú rendelet.

Ismétlően előfordult, hogy egyes direktóriumok, túltéve magukat a hadügyi népbiztosság rendeletéin, a vörös hadsereg egyes részei fölött önhatalmúlag rendelkeznek, a hadügyi népbiztosság rendeletéit keresztezik s ezáltal a céltudatos katonai vezetést lehetetlenné teszik.

Beleavatkozván hadművelési, szervezési és katonai közigazgatási kérdésekbe, leírhatatlan fejtelenséget és fölfordulást idéznek elő, miáltal végeredményében a tanácsköztársaságnak okoznak kiszámíthatatlan károkat.

Újólapon elrendelem, hogy a direktóriumok a katonai kérdésekbe való minden önkényes beavatkozástól szigorúan tartózkodjanak, mert különben kénytelen leszek jelen rendeletemnek a legerélyesebb eszközökkel érvényt szerezni és megszegését megtorolni.

Hadművelési és szervezési kérdésekben forduljanak a direktóriumok a legközelebb eső hadosztály, illetve dandárparancsnoksághoz. *Szántó* s. k. h. ü. népbiztos.

38. számú melléklet.

A politikai megbízottak hatáskörét szabályozó 8465/eln. 7. számú körrendelet.

A hadosztályparancsnokságtól alosztályparancsnokságig bezárólag minden alakulat kap politikai megbízottat. Ugyanazon hadosztályhoz tartozó politikai megbízottak a hadosztály politikai megbízott általános érvényű utasításait követni tartoznak, ezeknek működése fölött a hadosztály politikai megbízott ellenőrzést gyakorol.

A politikai megbízottak feladata a fentemlített kapcsolat fenntartásán kívül a következőkből áll:

A csapattestekhez kinevezett politikai megbízottak a proletárdiktatúrát képviselik, ellenőrzik a proletárhadsereg nem proletárelemekből álló parancsnokait, alkalmazottait (a régi hadsereg tisztjeit), azoknak tevékenységét, sőt figyeli ezeknek katonai intézkedéseit is.*

Az alosztályhoz beosztott politikai megbízott állandóan katonái között tartózkodik. Felvilágosító előadásokkal és agitációs beszédekkel tartsa ébren bennük a proletárdiktatúra szellemét.†

A politikai megbízott kötelessége a parancsnokok ellenőrzése és a viszonyok figyelembe vétele mellett azon örködni, hogy a vörös hadsereg a tanácsköztársaság föltétlenül biztos támasza legyen. Kötelessége‡ a fegyelem megszilárdításában hathatósan közreműködni, a katonák anyagi és szociális igényeinek ellátását, az élelmezést és felszerelést ellenőrizni.

A parancsnokságnál előforduló fegyelmi esetek és panaszügyek intézésénél javaslattételi joga van és a parancsnokkal egyetértőleg dönt.

A politikai megbízottnak a parancsnokok és csapatok minden szolgálati ténykedésében teljes betekintés engedendő. Minden parancs az illető parancsnok és a politikai megbízott aláírásával látandó el.

Meglátogatja a különböző helyeken állomásozó csapattesteket, osztályokat, alosztályokat és ellenőrzi a megtett intézkedések végrehajtását. Ahol a munkában könnyelműséget, hanyagságot, vétkes mulasztást vagy épen szabotagezt állapít meg, pártatlan és kérlelhetetlen szigorúsággal lép fel a proletáralomra veszélyes jelenségek azonnali kiküszöbölésére. Intézkedéseinek végrehajtásához a szükséges karhatalmat igénybe veszi.

Ellenőrzi a jóléti bizottság működését, amelynek hivatalból tagja.

Ellenőrzi a katonai forradalmi törvényszék működését és erről jelentéseket küld be a hadügyi népbizottság politikai osztályához.

* Vagyis, egyszerűen minden tekintetben spitzlik voltak. Hogy egy nemkatonai a katonai intézkedéseket is figyelje és quasi ellenőrizze, ez már magában véve nonszensz.

† Ezek tehát kimondott agitátorok voltak, amit az igazi katonai szellem semmiképpen sem tűr meg.

‡ Neki, a hivatásszerű fegyelemrontónak!

Köteles hetenként az ellenőrzése alatt álló csapattest állományáról, hangulatáról a hadosztályhoz, a hadosztály politikai megbízott pedig a hadügyi népbiztos csapatszervezési csoportjához (vidékről távirat útján) jelentést tenni.

Taktikai kérdésekbe a politikai megbízott nem szólhat bele, kivéve, ha annak ellenforradalmi célzata nyilvánvaló és annak megakadályozása rögtöni intézkedést követel. Minden más fontosabb parancs vagy intézkedés előzetes egyetértésben a politikai megbízottal adandó ki és általa előjegyzendő.

A csapatparancsnokságok által javaslatba hozott századparancsnokok névsorát az illetékes politikai megbízottak véleményezve a hadosztály politikai megbízotthoz terjesztik fel, aki ezeknek, valamint a zászlóaljparancsnok és magasabb parancsnokoknak ideiglenes beosztását a hadosztályparancsnoksággal egyelértőleg elrendeli. Az elrendelt ideiglenes beosztások jóváhagyás végett a hadügyi népbiztossághoz haladéktalanul felterjesztendők.

Minden szabadság engedélyezése a beosztott politikai megbízottal egyetértőleg történik.

A politikai megbízottak napi 60 korona díjazásban és hivatalos utazások alkalmával azonfelül a II. osztályú jegy árán felül még napi 50 korona pótdíjban részesültek. (1919 április 26-án kiadott 27. sz. Szabályrendeleti Közlönyben megjelent 7895/el. A. sz. körrendelet.)

39. számú melléklet.

Forradalmi katonai törvényszékek megalakítása.

„A vörös hadsereg forradalmi fegyelmét sértő katonai büntettek felett forradalmi katonai törvényszékek ítélnék.

„Minden hadosztály vagy dandár székhelyén forradalmi katonai törvényszéket kell felállítani.

„A forradalmi katonai törvényszék elnökből és ezenfelül két tagból áll. A forradalmi katonai törvényszék elnökét és tagjait, úgyszintén a vádbiztost és jegyzőkönyvvezetőt Budapesten a központi tanács, másutt a munkások, katonák és földművesek helyi tanácsa választja katonák, továbbá katonaviselt munkások vagy földművesek sorából.

„A forradalmi katonai törvényszék eljárására nézve a forradalmi kormányzótanács 1919 március 26-án megjelent IV. számú rendeletében megszabott rendelkezések irányadók.

„Katonai büntettet követ el az a katona vagy parancsnok:

1. aki a tanácsköztársaságnak akár külső, akár belső ellenségével összejátszik vagy egyetért; 2. aki az ellenséget kémkedéssel, fegyveres szolgálattal vagy egyéb szolgálattal támogatja; 3. aki bajtársára fegyvert fog vagy a parancsnok parancsára ellenszegül; 4. aki őrszolgálati vagy egyéb fontos szolgálati kötelességét akár szándékosan, akár bűnös hanyagságból cselekvéssel vagy mulasztással megszegi; 5. aki az ellenség előtt gyáván viselkedik; 6. aki csapatától megszökik; 7. aki gyilkol, gyújtogat, rabol, fosztogat, lop, közvagyonot rombol vagy védtelennel szemben erőszakoskodik; 8. aki katonatársát árulásra, lázadásra, fontos szolgálati kötelességének megszegésére vagy szökésre csábítja; 9. aki a felsorolt katonai büntettek valamelyikét megkísérli; 10. aki résztvesz oly összebeszélésben vagy egyesülésben, amelynek célja a felsorolt katonai büntettek valamelyike.

„Katonai büntett büntetését a cselekmény súlyához képest a forradalmi törvényszék szabja ki. Ha a büntett a vörös hadsereg forradalmi fegyelmét vagy a tanácsköztársaság érdekét súlyosabban sérti vagy közvetlen veszélyezteti, halálbüntetés is szabható ki.“

*

A fentemlélt eljárást az említett IV. számú rendelet alábbi §-ai szabályozták:

1. §. Forradalmi törvényszékek állítatnak fel a szükséghez képest.

2. §. A forradalmi törvényszék elnökből és ezenfelül két tagból áll.

A forradalmi törvényszék elnökét és tagjait, úgyszintén a vádbiztost és a jegyzőkönyvvezetőt a forradalmi kormányzótanács nevezi ki. Ezek a megbízások nincsenek képesítéshez kötve.*

3. §. Forradalmi törvényszék hatáskörébe az oly bűncselekmény miatt tartozik az eljárás, amelyet a Forradalmi Kormányzótanács külön rendelettel oda utal.

4. §. A forradalmi törvényszék hatáskörébe tartozó ügyekben sem alakszerű nyomozó eljárásnak, sem vádiratbenyújtásnak nincs helye. Az egész eljárás elejétől végig az együttülő forradalmi törvényszék előtt, és ha csak lehet, félbeszakítás nélkül folyik le.

* Ami más szóval az eddigi hivatásos bírói és ügyési karnak az igazságszolgáltatásból való kirekesztését jelentette.

A terheltet elfogása után azonnal a forradalmi törvényszék elé kell állítani.

5. §. A vádbiztos kötelessége a tárgyaláshoz szükséges bizonyítékokat előteremteni, főleg a sértettet, a tanukat és a szakértőket, ha szükséges, közvetlenül megidézni vagy elővezetésük iránt is intézkedni.

A forradalmi törvényszék bármely órában és a szabad ég alatt is megtarthatja ülését.

6. §. A terhelt bárkit választhat védőjének. Ha a terhelt e jogával nem él vagy ha választott védőt a tárgyalásra meghívni azonnal lehetetlen, a bíróság bárkit hivatalból kirendelhet védőnek.

7. §. A forradalmi törvényszék előtt a tárgyalás azzal kezdődik, hogy a vádbiztos a terhelt ellen fennforgó tényekei előadja.

A bizonyító eljárás befejeztével a vádbiztos annak eredményét kifejti és indítványát megteszi. Erre a terhelt és védője felel és ha a vádbiztos még válaszol, az utolsó felszólalás joga mindig a terheltet és védőjét illeti.

8. §. A tárgyalás befejezésével a forradalmi törvényszék zárt tanácskozás után határoz. A bűnösség kérdésében a határozás titkos szavazással történik. Halálbüntetést csak az elnök és a tagok egyhangú határozatával lehet kiszabni. Az ítéletet rövid indokolással együtt azonnal írásba kell foglalni.

9. §. A forradalmi törvényszék határozata ellen fellebbevitelnek vagy másféle perorvoslatnak helye nincs. Az elítélt érdekében bárki által előterjesztett kegyelmi kérelemnek nincs felfüggesztő hatása a végrehajtásra.

10. §. A forradalmi törvényszék által kiszabott büntetéseket az ítélet kihirdetése után azonnal végre kell hajtani.

40. számú melléklet.

Az április 19-iki munkástanácsi ülésen elhangzott beszédek főbb tartalma.

Elsőnek *Kunfi Zsigmond* szólalt fel s hosszabb beszédben fejtegette annak szükségét, hogy a proletárság nagy tömegei fegyvert fogjanak. „Meg kell állani helyünket mindaddig — mondá többek között —, amíg keletről és nyugatról a proletáriá-

tus tömegei össze nem fognak és szét nem törik mindenütt a kapitalizmus igáját. Ehhez harc kell. Meg kell magyarázni a dolgozó tömegeknek, hogy veszedelmes pillanathoz érkezett el a diktatúra és ha a proletáriátusban volt annyi engedelmesség, hogy a régi burzsoauralom számára vért és életet tudott áldozni, akkor hitvány az a proletáriátus, amely a saját maga számára, a szocializmusnak, a világforradalomnak ügyéért nem tudja odaadni, ha kell vérét, életét és mindenét. ... Minden kishitűséget, minden visszavonást félre kell tenni, az egész proletáriátusnak össze kell fognia egy hatalmas lelkiérzelmi és elvi egységben és mindazoknak, akik erre alkalmasok és hivatottak, mindazoknak, akiket a proletáriátus erre felhív, fegyverrel, fegyverrel és még egyszer fegyverrel kell sikra szállaniok.“ (Hosszantartó éljenzés és taps.)

Ezután *Kun Béla* szólalt fel. „Nem fogok egy szép szót sem mondani! — így kezdé beszédét. — Arra kérem önöket, hogy *halálos komolysággal* hallgassák azt, amit mondani fogok. A proletáriátus diktatúrája szakítást jelent minden titkos diplomáciával. Én itt minden szépítés nélkül el fogom mondani konkrétizálva mindazt, amit a mai hadi és külpolitikai helyzetről el kell mondani. Kunfi elvtárs beszédéből világosan látszik, hogy itt két világáramlatnak az uralma csap össze Magyarország felett, a magyarországi tanácsköztársaság felett: az imperialista kapitalizmus és a bolsevista szocializmus összecsapása játszódik le előttünk. Az antant megbízásából itt járt Smuts generálissal való jegyzékváltásokat ismerik az elvtársak. Nem azért, mintha *a területi integritás* alapján állanánk, nem azért, *mintha mi a régi Magyarország nemzetiségi elnyomását akarnák felújítani*, hanem azért, mert élni, megélni akar a dolgozó proletárság magyarországi köztársasága, nem voltunk hajlandók visszavonni a demarkációs vonalat. Nem voltunk hajlandók azért, mert nem akartuk szűkíteni azt a területet, amelyen a proletáriátus az úr.

„Hogy közben mit csináltak Párisban, annak részleteit nem tudjuk. Tudjuk azonban azt, *hogy megindult a román bojárurolom részéről az offenzíva*. Megindult olyan erővel, mint aminő erőt ők ezidőszertint mozgósítani képesek voltak a magyarországi tanácsköztársaság ellen ... Csapataink olyanok voltak, hogy részben kimerültek a frontokon, részben iskolázatlanok voltak. Azzal is tisztában voltunk, hogy hadsereget nem lehet úgy szervezni előre, új, forradalmi fegyelmet nem lehet megteremtteni, előre kívülről. Hadsereg, forradalmi proletárhadsereg, osztályhadsereg, forradalmi proletárfegyelem *csak az ellenforra-*

dalommal *való küzdelemben* magában alakulhat és fejlődhet ki. A román offenzíva ezidőszerint sikerült, a jelek szerint Szatmárnémeti elesett. Szatmárnémetiben a román offenzívának sikere után már burzsoauralom, már burzsoadiktatúra van. Nagyvárad előtt közvetlenül olt állanak a román csapatok és Nagyváradon bizonyos, nagyon rövid idő után helyre fog állani újra a kapitalizmus kizsákmányoló rendje. Csapatainknak egy része, nagyon kis része megállotta a helyét, utolsó vércseppig küzdött, áldozatokat hozott; a másik része azonban csürhe módjára otthagya az állásokat, megszaladt, a kötelékek felbomlottak. Debrecen a vigasztaló hely. Debrecenben a munkásság letiporta az ellenforradalmat, a felfegyverzett proletáriátus nemcsak, hogy nem adta ki kezéből a hatalmat, de ez a hatalom szilárdabban van ma a kezében, mint valaha volt. Békéscsaba felé szintén rosszul áll a hadihelyzet. Ott is a csapatok egyrésze felbomlott, a másik része azonban tartja magát. Túlerővel támadnak mindenütt a románok, jobb fegyverzettel, tökéletesebb felszereléssel, mint aminő az ifjú proletárállam ifjú hadseregéé. Egyelőre más vonalokon nem indult meg az offenzíva.

„Eleinte arra gondoltunk elvtársaim, hogy az antantnak az a szándéka, hogy vagy Smuts generális, vagy a Vyx alezredes által megjelölt demarkációs vonalakat kívánják elérni és azontúl nem akarnak menni. A helyzet azonban ma olyan, hogy az antant minden erővel meg fogja indítani ellenünk az offenzívát, hogy az antant bennünket a párizsi kommun sorsára akar juttatni, hogy az antant az imperializmust, amelyet a nyakára helyezett ezen ország proletáriátusának, már azelőtt, most nemcsak szorosabbra akarja venni, de egyenesen meg akar fojtani bennünket. (Felkiáltások: Nem engedjük soha!)

„Elvtársaim! A cseh front még nem mozdult meg, a déli front sem mozdult még, de nem tudom, hogy most talán már ebben a pillanatban nem kezdődött-e meg az előnyomulás. Lehet, hogy nem, de lehet az is, hogy igen. Ha ma nem, talán holnap megkezdődik. (Közbeszólás: Mozgósítás!) Mozgósítani, elvtársaim, az könnyű dolog, ezt is elmondhatom, azonban ne akarjon, elvtársaim, senki addig ítéletet alkotni, amíg én a következtetéseket nem vonom le, amíg az egész helyzet általános képét nem kapja meg.

„Senki kétségbe ne essék, de el kell azt mondanom, hogy fegyverzet és felszerelés kérdésében is rosszul állunk azért, mert olyan lehetetlen hadifelszerelési állapotot vettünk át, melyet azáltal az idő alatt, amely rendelkezésünkre állott, nem sikerülhe-

tett még kiépíteni. Arról, elvtársaim, hogy valami nagy katonai akciót ki tudnánk fejteni, szó sem lehet...

„Mi a nemzetközi proletárforradalomnak csak egy kis ága vagyunk. Ha időlegesen sikerül is elverni bennünket, még akkor is élni fog és újra fel fog támasztani bennünket a nemzetközi proletárforradalom.

„Forrong minden ország proletáriátusa. Ismerik a bécsi eseményeket. Tudják, hogy itt a proletáriátus küzd fegyveresen a diktatúráért. Tudják azt, hogy az oroszországi testvérköztársaság csapatai átlépték Kelet-Galicia határát, a csapatok egy részükkel Csernovitz irányában haladnak. Ez mindamelllett még távoli segítség ... Egyelőre a magunk erejére, a magyarországi proletárság forradalmi erejére kell támaszkodni.“

Beszédét így fejezte be *Kun*: „Akartátok-e a proletárdiktatúrát? Akartátok-e a proletár önkormányzatot? Akartátok-e a cselekvési lehetőséget? Akartuk valamennyien, itt az idő, halálosan komoly a pillanat, cselekedni, cselekedni és még egyszer cselekedni kell. Nyilatkozzék itt most meg Budapest proletáriátusa, mit akar! Új barbárságot, új burzsoáziái kapitalizmust, a burzsoa kizsákmányolást vagy akarja-e a szocializmust, akarja-e a kommunizmust minden poklodon, minden áldozatokon keresztül. És ha nyilatkozott, akkor cselekedjék is Budapest proletáriátusa“. (Élénk éljenzés és hosszantartó taps.)

Többek felszólalása után *Böhm Vilmos* hadügyi népbiztos azt hangoztatta: „Egységre van szükségünk! Aki ma fegyelmetlenséget követ el, akár a munkásmozgalomban, akár a hadseregben, az ellenforradalmár és azzal úgy fogunk elbánni, mint az ellenforralmárokkal kell elbánni. Irigyléssel nézek azokra, akik kimennek a frontra. Egyetlen vágyam és keresztül is fogjuk vinni mindnyájan, akik e munkásmozgalom élén állunk, önök, mi, hogy kimenjünk és fegyelmet vigyünk be a katonákba. Azt kérdezte *Kun Béla*: Igaz-e, hogy akartok proletárdiktatúrát? Azt mondtuk a legnagyobb őszinteséggel mindnyájan, hogy akarjuk. Ha akartok, meg kell most védenünk, de meg kell védenünk nem szavakkal, hanem — ha szükséges — úgy mindnyájunk vére árán“. (Hosszantartó élénk helyeslés, éljenzés és taps.)

Ezután *Pogány* szólott ekképen: „Fegyvert fogni és kimenni a frontra egyenesen! Azt kell üzenünk proletártestvéreinknek, akik a demarkációs vonalon túl most talán megrémülve nézik az eseményeket: elvtársak, testvérek, tartsatok ki! De izennünk kell annak a magyarországi burzsoáziának is, amely a demarkációs vonalon túl az első pillanatot felhasználta arra, hogy vissza-

állítsa a régi kapitalista rendet és már a királyságról ábrándozik. Ezeknek azt kell üzenünk: Reszkessetek a bosszúntól! Vissza fogunk térni és el fogunk benneteket most már nemcsak mint osztályt, de valóban az utolsó emberig, az utolsó ellenforradalmárig pusztítani!

„Eltársak! Messzire hallatszó szóval küldjük innen, ülésünkől az üzenetet az itthoni magyar burzsoáziának. Vegye tudomásul a burzsoázia idehaza, hogy *a mai naptól kezdve túsznak tekintjük!* (Viharos helyeslés és hosszantartó taps.) Vegyék tudomásul, hogy nem lesz örömük abban, ha az antant-hadseregek előnyomulnak, mert *minden lépés, amellyel a román vagy a szerb hadsereg előnyomul egy-két keserves megpróbáltatás lesz az itteni burzsoáziának!* (Viharos helyeslés.) Ne örüljön, ne dugja ki a fehér zászlókat az ablakába, mert a vérükkel festjük pirosra! (Percekig tartó viharos tombolás, helyeslés és taps.)

„A proletárhazát meg kell mentenünk! Itt most gaz és áruló, sehonnai bitang ember, aki ha nélkülözhető idehaza, nem jön velünk együtt, mindannyiunkkal a frontra. Ez a munkás-tanács, ez a kormányzótanács becstelen volna, ha nem osztaná meg azonnal önmagát. Egyrésze dolgozzon itthon, kormányozzon a központban, a másrésze pedig ki a frontra, vezessük a gyárakból, a földekről proletártestvéreinket a frontra! ... Egyetlen egységes, hatalmas kiáltás szerte a világba: Élni akarunk, győzni akarunk és győzni is fogunk!“ (Hosszantartó éljenzés és taps.)

Szamuely Tibor ezeket mondta: „A veszély közeledtére vörös lobogót kell körülhordozni az egész világon, amelyre ez legyen ráírva- veszélyben a proletárhaza! Halál a proletáriára! Halál a burzsoáziára! Ma két embert ismerhetünk csak: proletárt és burzsoát. Vagy proletár és harcolni akar a proletáriátus felszabadításáért és akkor testvérem is, velem van, vagy semlegesnek tartja magát és akkor én ellenségemnek tekintem. Elvtársak, nem vonhatja ki magát senki proletár kötelessége alól; vagy velünk, vagy ellenünk. Aki velünk van, annak harcolnia kell, annak meg is kell halnia, ha szükséges, a proletáriátus felszabadításáért. Ha Magyarországon a proletáriátus hatalmáért még nem folyt vér, akkor fog folyni vér, a proletáriátus vére, de fog folyni a burzsoázia vére is. (Taps.) Mindenki, aki ellenünk van, aki ellenségünk, azon keresztül tiprunk, legyen az bárki.“

Felhívás a szocialista volt tartalékos tisztekhez és tisztjelöltekhez.

a) *Felhívás!* Szocialista volt tartalékos tisztek és tisztjelöltek! Titeket hív a szocialista hazai

Eltársak! Testvérek! A proletárforradaloin veszélyben van. A világforradalom döntő csatája előtt állunk. A világproletáriátus szeme rajtunk nyugszik. Talán épen a mi harcunk eredményétől függ a küzdelem végső kimenetele. Minden emberre szüksége van a mi ügyünknek, a világproletáriátus közös nagy ügyének. De elsősorban lírátok van szükségünk, elvtársak! Tírolok, akik nemcsak lelkesedéseket és áldozatkészségeket állíthatjátok a proletáriátus céljának szolgálatába, hanem képességeiteket és tapasztalataitokat is.

Eltársak! Testvérek! Akaratotok ellen hurcolt végig benneteket a burzsoázia-imperializmus Európa véres harcterein. Akaratotok ellen kényszerített benneteket, hogy dolgozó emberekből katonák legyetek. Elvtársak! Kötelességeitek, proletárkötelességeitek ezt az akaratotok ellen szerzett tudáslokat a világproletáriátus nagy ügyének szolgálatába állítani. Kötelességeitek az ellenünk összeesküdött burzsoázia ellen azt a tudáslokat felhasználni, amelyet az ő kényszeréből szereztetek.

Eltársak! Testvérek! Senkinek sincs ma joga félreállnia. Senkinek sincs joga azt éreznie, hogy nem rajta múlik az ügy sikere. Tudja és érezze mindenki, hogy rajta, épen rajta, épen az ő személyén múlik, ha a magyar proletáriátus nem arat már most győzelmet az ellene összeesküdött nemzetközi ellenforradalom felett. Érezze mindenki ennek a felelősségnek súlyát. Mi tudjuk, hogy senki sem fogja kivonni magát proletárkötelessége alól.

Eltársak! Testvérek! A vörös hadseregnek szüksége van rátok! Szüksége van lelkesedésekre, szüksége van katonai tapasztalatotokra. Mindenki jelentkezék haladéktalanul a magyarországi szocialista párt titkárságánál. (VII., Erzsébet-körút 41.) Mondja meg lakáscímét és legyen készen arra, hogy bármely pillanatban a frontra menjen.

b) *A mostani súlyos, küzdelmes időben minden kiképzett katonának, de különösen a tényleges tiszteknek a haza védelmére kell legodaadóbban szolgálatot teljesíteni. Ennélfogva elrendelem, hogy a vörös őrségnél kizárólag csak rokkant, arcvonalbeli szolgálatra teljesen alkalmatlan tényleges tisztek ngerhetnek beosztást, míg a többiek a vörös hadseregnél haladéktalanul jelentkezni kötelesek.*

c) Valamennyi hadügyi népbiztossági csoportnak, osztálynak és egyéb hivatalnak:

A budapesti Munkások és Katonák Tanácsa 1919 április

19-én megtartott ülésén határozatilag megállapította (!), hogy a proletárforradalom veszélyben van. Mindenkinék kötelessége a legvégsőkig a proletárforradalom szolgálatában fegyverrel vagy szerszámmal a kezében dolgozni. Ezen határozat fennállásának tartamára a hadügyi népbiztosság semmi néven nevezendő ünnepet el nem ismer. Mindenki köteles erejének végső megfeszítéséig szolgálatot teljesíteni és az ügy nagy fontosságára való tekintettel a népbiztosság rendelkezésére állani. (1919 ápr. 19-én kelt 8595/eln. K. sz. rend.)

42. számú melléklet.

A hadüzemekben dolgozó proletárokhoz!

A nemzetközi burzsoázia elleni élet-halálharcot, az utolsó nagy leszámolást kizsákmányolóinkkal egyformán kell a fronton és a frontokat ellátó gyárakban megvívunk. Ma minden gyár csak a frontok számára dolgozhat! A legszükségesebb élelmiszerüzemeken kívül ma csak a hadiszert gyártó üzemek számára van szén, van nyersanyag és minden egyéb, amit csak ebben a kizsákmányoló proletárgyilkos háborújában elszegényedett országban elő tudunk teremteni.

Ma a gyár is harctér, a gyárban dolgozó is katona: a proletárforradalom katonája!

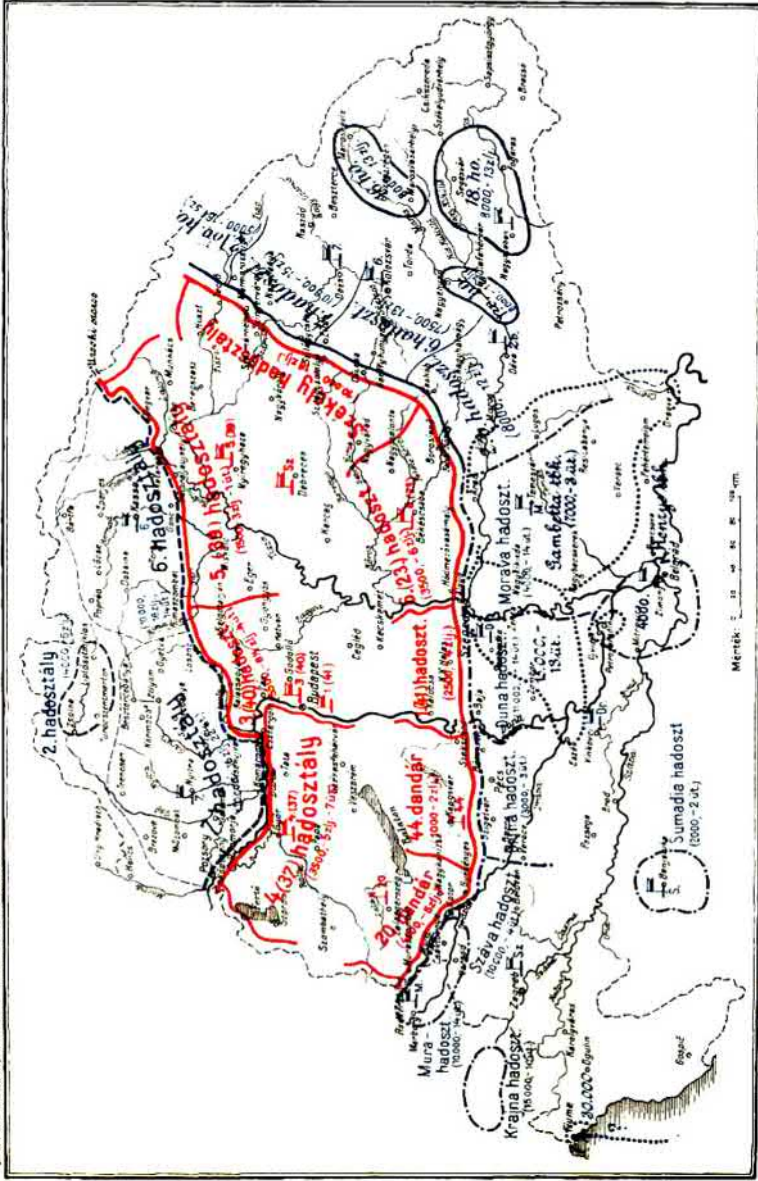
Eltársak! Ti, akik nem mehettek ki a frontra, mert gondoskodnotok kell muníciónról és fegyverekről, a harcos katona fegyelmzettségével minden forradalmi lelkesedésekkel, százszoros szorgalommal és kitartással vegyétek kezetekbe a szerszámot, százszoros igyekezettel dolgozzatok az esztergapadon, a szerszámgép mellett!

És ti, bányásztestvéreink is, akik mindezek számára a munka, a municiótermelés lehetőségét teremtitek meg, úgy vágjátok csákányotokat a szentadó kőzetbe, olyan erővel, olyan igyekezettel, mintha magának a kizsákmányoló burzsoá-osztálynak koponyájába vágjátok bele, mert ma valóban azt jelenti minden csákányütésetek!

Nincs ünnepnap, nincs pihenés addig, míg a nemzetközi kizsákmányoló fojtogatják a proletárforradalmat.

Hétfőn (hűsvét) reggel üzemben legyen minden municiót vagy egyéb hadianyagot előállító gyár! Hétfőn este 7 órakor pedig az összes ilyen gyárak termelési biztosai és munkástanácsai, valamint az illetékes szakszervezetek kiküldöttei a további teendők megbeszélése végett gyűljenek össze a vas- és fémmunkás-szövetség helyiségében.

Munkástestvérek! Mától kezdve úgy dolgozzatok a gyárban, mint ahogyan harcoljátok fegyverrel a kezetekben a fronton!

A politikai megbízottak kioktatása.

Bizalmas. A politikai megbízott elvtárshoz!

Tisztelt elvtársak! A vörös hadsereg szervezése és harc-készültségének biztosítása céljából a tanácsköztársaságnak minden rendelkezésére álló eszközzel gondoskodnia kell a hadsereg legyeimének helyreállításáról és fejlesztéséről.

Napról-napra érkeznek hozzánk jelentések, amelyekből megállapítható, hogy a vörös hadsereg egyes rétegei a forradalmi fegyelem szempontjából jogos kifogás alá esnek. Ismételten merülnek fel panaszok, hogy egyes csapatrészek, vagy egyes katonák önhatalmúlag cselekednek, fegyelemsértéseket követnek el, a parancsokat nem teljesítik.

Azt hisszük, hogy a t. elvtársak maguk is érzik és tudják, hogy ha a fegyelmetlenség a vörös hadseregben nem lesz megszüntethető és a fegyelmet nem tudjuk helyreállítani, akkor ügyünk már előre is elveszett. *Már pedig a mi ügyünknek nem szabad elvesznie.* Nemcsak a magyar proletárság, nemcsak a magyar tanácsköztársaság, hanem az egész világ proletárforradalmának érdekei követelik meg, hogy a magyar proletárdiktatúra ügyét minden áron és mindenkivel szemben diadalra vigyük. Hogy ezt megteheszük, szükségünk van *erős, fegyelmezett hadseregre.* A fegyelem megteremtésében a legfőbb segítő munkatársainknak *a politikai megbízott elv tár sóinknak kell lenniük.* Ezek az elvtársak képviselik a csapatoknál a forradalmi kormányzótanácsot és kell, hogy a -forradalmi kormányzótanács akaratának, parancsainak érvényt tudjanak szerezni.

A politikai megbízottaknak jó példával kell előljárniok. Magatartásukban, fellépésükben kell, hogy mintaképei legyenek a fegyelmezett, öntudatos proletárkatonának. A politikai megbízott ne lépje túl hatáskörét, azonban a hatásköréhez tartozó ügyekben erélyes és határozott legyen. *A politikai megbízott ne avatkozzék be stratégiai ügyekbe,* azonban minden eszközzel igyekezzék a hadsereg fegyelmét helyreállítani és fejleszteni. Minden a katonának kiadott parancsot írjon alá. Érintkezzék a katonákkal, a kiadott parancsoknak minden körülmények között szerezzen érvényt. A forradalmi kormányzótanács és a hadügyi népbiztosság minden eszközzel segítségére siet a politikai megbízott elvtársaknak.

Felhívjuk a t. elvtárs figyelmét arra a körülményre, hogy a tanácsköztársaság hivatalos lapjának április 13-iki, vasárnapi számában megjelent *a külön katonai forradalmi törvényszékek felállításáról szóló rendelet,* amely módot nyújt arra, hogy mindazok, akik *fegyelmetlenségükkel megbontják a hadsereg egysé-*

gét és ezzel *ellenforradalmi tevékenységet fejtenek ki, forradalmi törvényszékek elé legyenek állíthatók.* A politikai megbízottaknak gondoskodni kell róla, hogy a külön forradalmi törvényszékek minden hadosztály és dandár székhelyén levő munkástanács által haladéktalanul megválasztassanak és élniük kell azon joggal, hogy mindenkit, aki arra okot szolgáltat, forradalmi törvényszék elé állítsanak.

Azonfelül a katonákat ki kell oktatni *a forradalmi fegyelem szükségességéről.* Rá kell mutatni arra, hogy az egész világ imperialista hadseregeiben a felbomlás vagy már befejezett tényé vált, vagy pedig felbomlás jelei mutatkoznak. Ezzel szemben rá kell mutatni az *oroszsországi szovjet-köztársaság hadseregére,* melyben bámulatos forradalmi fegyelem érvényesül *s amely a világ legfegyelmesebb hadserege,* fegyelmesebb, mint valaha a háború első időszakában bármely imperialista hadsereg volt.

A vörös hadsereg Rendeleti Közlönyének április 12-iki számában 7891/eln. 7. sz. alatt megjelent a hadsereg fegyelméről szóló rendelet,* amelynek rendelkezéseit külön figyelmébe ajánljuk a politikai megbízottaknak, azonfelül a mai nap folyamán valamennyi katonához parancsot adtunk ki, mely felvilágosító irat a hadsereg fegyelméről. Elrendeljük, hogy a politikai megbízottak gondoskodjanak róla, hogy ezt a parancsot minden laktanyában feltűnő helyeken kifüggeszék és minden egyes katona előtt felolvassák. Ezt a parancsot több százezer példányban sokszorosítjuk, plakátokon kiragasztjuk és lapokban közzététjük. Elrendeljük, hogy ebből a röpiratból minden vörös katonánál egy példány ott legyen és a fegyelemről ezzel a röpirattal kapcsolatban általános oktató előadások tartassanak.

Meggyőződésünk az, hogy az *oktató előadások* és emellett a *forradalmi törvényszékek* intézményei biztosítani fogják azt, hogy a vörös hadseregben levő — remélhetőleg csak kevés számú — fegyelmesezlen és renitenskedő elem kiküszöböltessék s így az egységes, a proletárforradalom céljait szolgáló fegyelmesez hadsereg álljon rendelkezésünkre. Nyomatékosan kérjük és követeljük a politikai megbízott elvtársaktól, hogy minden rendelkezésükre álló erejükkel, forradalmi öntudattal igyekezzenek a legrövidebb idő alatt a hadsereg fegyelmét helyreállítani.

Ezzel kapcsolatban elrendeljük, hogy valamennyi politikai megbízott április 20-ig a hadügyi népbiztosság 5. osztályához rövid helyzetjelentést küldjön be, melyben a csapatok létszámáról és fegyelméről tegyen jelentést. Budapest, 1919 április 15-én. Elvtársi üdvözzel: *Kun Béla, Böhm Vilmos, Szántó Béla, Fiedler Rezső, Haubrich József* hadügyi népbiztosok.

* Lásd a * alatti lábjegyzetet a 30. oldalon.

Dr. Popp román miniszter előterjesztése.

„Meghatalmazott Miniszter Úr!

„Mint a szebeni Intéző Tanács kiküldöttje és mint tárca-nélküli miniszter a bukaresti kormány mellett majdnem két hó-napja jelentem a magyar bandáknak és a magyar rendes kato-naságnak a jámbor és igen türelmes román népség ellen elköve-tett alávaló merényleteit. E mély fájdalom által felizgatva joga-san kiállhatok fel: „Nulla dies sine linea!“ Mert nem múlik el egyetlen nap anélkül, hogy ne jelentenék meg nekem, hogy mit követ el Középeurópa legvadabb fajzata nemcsak a román nép, hanem az emberiség, meg a kereszténység ellen is.

„A magyar nemzet szemtelen merészsége minden képzelet felülmúl.

„A magyarok a legrettenetesebb és legkegyetlenebb hábo-rút indították az alájuk rendelt népek és minden ellen, ami ked-ves volt az emberiség előtt és most a harcok által legyőzve és bukásba rántva, még vadabbul viselkednek, mint valaha.

„Annak idején jeleztem Önnek a különféle románlakta vidékeken általuk elkövetett rémtelleket, melyek néha még az orosz bolsevizmus rémtetteit is felülműlják. Ilyen a belesi (jósikafalvi) eset is, ahol a román áldozatokat még élve dobták a máglyára és a pojenii eset, ahol egy román tisztet kényszerítettek, hogy saját sírját ássa meg; azután derékig beföldelték és mielőtt végleg végeztek volna vele, szülei előtt kiszúrták szemeit.

„A siriai (világosi) hallatlan eset, ahol egy ezredes vezetése alatt több mint 50 lakost megöltek; ugyanott meggyilkolták Hotaran Jakab dr. nejét és fiát, Hotaran György orvost a leg-vadabb módon. Sőt még a megcsonkított tetemek ruházatát is eltulajdonították.

„Az atrocitások és lopások e számos esetei a békekonfe-rencia tudomására jutottak és utóbbit arra bírták, hogy a román népre oly tragikus viszálykodást megszüntesse.

„Amint Önnek tudomása van róla, ez év február 16-án egy semleges zóna létesítését határozták el Románia és Magyarország között a célból, hogy újabb konfliktusok megakadályoztassanak, melyek már a békekonferencia munkáját is megzavarták.

„A legnemesebb érzelmeiben megalázott román nemzet még a békekonferencia színe előtt sem nyert igazságot. A béke-konferencia döntésében egy kevés reményt látott felcsillanni, naivitásában azt hitte, hogy így véget érnek szenvedései. ... Mily csalódás!

„E döntés ellenére szenvedéseink lajstroma napról-napra

nő és új és új véres lapjaink írónak tele fiaink százainak nemes vérével, akik annyira méltók a román nemzet és annak szomorú történelmére.

„A békekonferencia döntése óla 11 nap telt el és még semmi sem történt az irányban, hogy a magyar jogtalanságok véget érjenek.

„A román hadsereg arra van ítélve, hogy állva maradjon és könnyező szemekkel tétlenül nézze, hogyan öli le a dicsekvő magyar védtelen népünket.

„A legfelsőbb katonai parancsnok, Franchet d'Espérey tábornok Konstantinápolyban vagy Szalonikiben tartózkodik és ilyképen nemzetünk jankiáltásai vajmi nehezen jutnak el hozzá. Ezalatt a magyarok nyugodtan folytatják halálos játékaikat.

„D'Espérey tábornok értesíti a bukaresti királyi kormányt a konferencia döntéséről, de egyidejűleg a következőket jegyzi meg:

„D'Espérey tábornok figyelmezteti a román kormányt, hogy a román csapatoknak nyugat felé való előnyomulása az ő felhatalmazása nélkül nem történhetik meg, melyet a szükséges időpontban meg fog adni.

„Ennélfogva a román csapatok nem nyomulhatnak előre és nem menthetik meg vérbefojtott testvéreiket.

„A reguláris magyar csapatok állal elkövetett újabb gyalázatos vad tett arra kényszerít, hogy Nagyméltóságodhoz forduljak segítségért. Az utóbbi napokban Sighistel (Szegestyel) és Sarvesti (Szervesd) községekben, vaskói járás, Biharmegye, bárbar kegyetlenség esete játszódott le.

„Reguláris magyar csapatok lepték el e szegény hegyi falvakat a célból, hogy erőszakkal elhurcolják a lakosság utolsó élelmét cs állatait.

„A lakosság kétségbeesésében ellenállt és ez azt eredményezte, hogy a magyar hóhérok 50 lakost kivégeztek és több százat megsebesítettek; amellet a szomszédos falvakat is hasonló mészárlás fenyegeti.

„Mindamellet d'Espérey tábornok valószínűleg azt képzei, hogy akcióbalépésünk időpontja még nem következett el.

„Nem tudom, ki védelmezi a magyarokat — e vadállatokat — és nehezen tudom megérteni azon magas indokokat, melyek az antantot erre bírják, azt az antantot, mellyel együtt a kis Románia annyi vért ontott, hogy az emberiségei az istentelenek barbárságától és kegyetlenségétől megmentse.

„Én csak egyet látok, azt, hogy népem mártiriuma még nem fejeződött be és újból kegyetlen áldozatokat követelnek tőle.

„Kegyelmes Uram! Szenvedéseink pohara kicsordulóban van. Nem vállalhatjuk tovább a felelősséget nemzetünk és a történelem előtt azokért az eseményekért, melyek lejátszódnak.

Nem segítséget kérek öntől, hanem azt a minden élő lénynek járd jogot, hogy önmagát felszabadítsa.

„Végső veszélyben kiált hangom az antant legkiválóbb férfiaihoz. Felbátorítva a jóakarát által, melyet Nagyméltóságod mindenkor tanúsított elnyomott népem irányában, kérem Nagyméltóságodat, hívja össze az antant diplomáciai testületét egy közös gyűlésre és járjon közbe d’Espérey tábornoknál oly irányban, hogy haladéktalanul utasítsa a román csapatokat az előnyomulásra ama vonalakig, melyeket a békekonferencia megszabott. Figyelmeztesse erélyesen az átkozott magyar kormányt, hogy szüntesse be az összes atrocitásokat, amelyek felelőssé teszik őket az összes elkövetett rablásokért és kegyetlenkedésekért. Szíveskedjék felhívni a békekonferenciát, vessen véget egyszersmindenkorra Magyarország összes rablásainak és büntetteinek és hogy a katonai parancsnokságot Erdélyhez és Magyarországhoz közelebb fekvő helyre helyeztesse át, mert Szaloniki és Konstantinápoly túlmessze vannak, az összeköttetések nagyon nehézkesek és addig, amíg onnan parancsok ideérkeznek, ezer és ezer tiszta lelke lehet kiszolgáltatva a magyar fűriának.

„Fogadja Nagyméltóságod legmélyebb tiszteletem kifejezését, mellyel vagyok Nagyméltóságod alázatos szolgája

Az erdélyi ügyek minisztere.

46. számú melléklet.

A románok ellen állítólag elkövetett atrocitások.

(Az aradi Román Nemzeti Tanács memorandumának kivonata, mely annak idején a szövetségesek Romániában székelő összes követségeinek és katonai misszióinak elküldetett.)*

Ezek után a tények beszéljenek:**

1. Florea Gavriła Tarnovárol és Pascou Maniu Búdról minden ok nélkül agyonlövették Verner Sándor tarnovai boltja előtt (aki tanúságot is tehet erről) Kralik József járási alkalmazott által. Pascou Maniu özvegyet hagy hátra négy kiskorú gyermekkel. (C. N. R. A. 1. és 2.)

2. Dehelean Auralia Mikalakárol, nagyanyjától jöve, hazafelé tartott. A falu bejáratánál golyót kap karjába. Karját le kellett amputálni. A lövést Szida Milán mikalakai magyar nemzetőr adta le. (C. N. R...)***

3.

* A memorandum az erdélyi románok rövid történetével kezdődik, azután úgy folytatódik, amint fentebb következik.

** Ezek az esetek csak egyetlenegy vármegyére vonatkoznak.

*** Szida Milán, neve után ítélve nem magyar, hanem román nemzetőr lehetett.

4. Cherelus lakóinak a községházánál kellett jelentkezniük. Ott Gábor Ferenc nevű tiszt parancsára visszaküldték a lakosokat, de 11 román parasztot visszatartottak. Hatot kísérettel elküldték Chisinauba, négyet pedig a Kőröspalak partjához vittek. Ott a csendőrök, összekötözték kezeiket és lábaikat, agyonlőtték őket és a patakba dobták. Három holttestet kifogtak. A vizsgálat folyamán a csendőrök beismerték a tényt és Gábor Ferenc parancsára hivatkoztak. Ez utóbbi Budapestre menekült. Az áldozatok nevei: Marcou Anghel, Herlau Teodor, Fluera Teodor és Ciurar Iván. A felvett jegyzőkönyvek a holttestek fényképével a szegedi katonai törvényszéknek küldettek be. Hogy mi lett a Chisinauba kísért paraszttal, azt nem tudni. (C. N. R. A. 4.)

5. Delielean Györgyöt Fazekasvarsándról elfogták a csendőrök s elvezették a nadabi malomhoz, ahol agyonlőtték. Holttestét a Nadab csatornába dobták. (C. N. R. A. 5.)

6. 1918 november 17-én Aradean Mihály cherelusi lakos Pankoláról hazafelé tartott leányával együtt. A hirtelen feltűnt csendőrök tüzeltek reá; Aradean elmenekült, de üldözőbe vették, elfogták és agyonlőtték. A csendőrök vezetője, Molnár őrmester, odahívta közelben tartózkodó Sava György és Oanel Lica nevű parasztokat kocsijaikkal együtt s kényszerítették őket, hogy a faluba szállítsák Aradean holttestét, mondván nekik, hogy egy román kutyát megöltek és még több fog erre a sorsra jutni. (C. N. R. A. 6.)

7. A lipovai iskola három önkéntese behatolt a paulisi Rus Teodor házába és azt minden ok nélkül puskalövessel megölték. (C. N. R. A. 7.)

8. November 14-én a mokreai csendőrök elfogták Borain Abrust, amikor kocsiján egy hordó borral hazaérkezett. A községházára kísérték és egy idő múltán elengedték, de a kocsit a hordóval együtt visszatartották. Alig tett Borain egy pár lépést, amikor egy a hátába fűrődött golyó megölte. (C. N. R. A. 8.)

9. November 16-án az ú. n. acélgárdából való magyar katonák behatoltak a kovasinti román pap, Adamovici Aurél házába. Parancsnokuk, Olovics hadnagy felhívta a papot, adja át a nála levő fegyvereket. A pap azt felelte, hogy nincsenek fegyverei. A házkutatás alkalmával ellopták a pap feleségének aranyóráját láncostól együtt. Ennek ellenében elfogták a papot és egy kamrába zárták. Bacsilla Sándor ottani magyar birtokos közbelépett Olovics hadnagnál, kérte a pap szabadonbocsátását, akiért hajlandó volt kezességét is vállalni. Olovics ebbe nem egyezett bele.

A pappal együtt Bradeanu György ottani paraszt is láncokban sínylődött a börtönben. Másnap, miután az egész éjszaka bántalmazták és szidalmazták, a községi iskola elé kísérték őket a célból, hogy a község lássa, hogy összeesküvők. Szerencsére megérkezett Aradról dr. Popp és a teljesen ártatlan papot szabadon bocsátották. Ez az esemény azonban sok parasztot csődített az iskola elé. Mikor ezek oszlófélben voltak, gépfegyverlövészek estek, hogy honnan, nem lehetett megállapítani. Drágán Joan, Barnesti György és Florea Vazul holtan buktak le, a többiek rémülten menekültek. (C. R. N. A. 9.)

10. A Stand alhadnagy által vezényelt magyar csendőrök Románpécskára érkeztek. Behatoltak Ponta Joan házába, ahol Ponta, Iliét, Ponta Joan testvérét agyonlőtték. Ez utóbbi, valamint Ponta Morailát és Cruceanu Constantáit elfogták, a Maros partjához kísérték, agyonlőtték és a folyóba dobták. (C. N. R. A. 17.)

11. Poenaru György falsai lakos román parasztot november 12-én magyar csendőrök megölték, anélkül, hogy tudná valaki, mivel vádolták. (C. N. R. A. 46.)

12. A mikalakai Dravoian Sava Aradról hazafelé tartott egylovas kocsiján. Egyszerre csendőrök tüzeltek reá. A ló holtan esett össze és csak csodának köszönhető, hogy Savanak sikerült megmenekülnie. (C. N. R. A. 15.)

13. November 13-án délután a csendőrök minden ok, minden provokáció nélkül tüzelni kezdtek Taut község lakosaira, akik munkájuk végeztével a Friedländer uradalomból hazafelé tartottak. Halottak: Gancea Medrea, két gyermek apja; Suvean Olian, agg szüleinek eltartója; Motz György, két gyermek apja; Gancea Nikolae, öt gyermek apja. A 89. számú ház elé érkezve, Plesea György nevű gyermekre tüzeltek és azt súlyosan megsebesítették. Végül megragadtak egy Pavel Petru nevű gyermeket, a falun kívülre vitték és ott kegyetlenül megverték. Kilenc csendőr volt a faluban, kik közül a parasztok megismerték Kisaszódi és Török törzsőrmestereket. E vadállati cselekedetért semmilyen elégtétel nem adatott. (C. N. R. A. 4.)

14. Vuici Nestor, szacsinei román november 3-án Königesz ezredes Aradra hívatta és azt mondta neki: „Őrmester! ma bevégzed napjaidat!” Elfogták és az aradi börtönbe kísérték, ahol a magyar hadnagy e szavakkal fogadta: „Ma meg fogsz dögleni!” Mikor a szövetségesek Aradra érkeztek, a szegedi börtönbe szállították s háromhavi fogság után elbocsájtották, de olyan állapotban, hogy nemsokára meghalt. Bűne? Román volt! (C. N. R. A. 24.)

15. Tarco Pavel, Scrob György és Calacean Petru csermei lakosokat lopás gyanúja miatt elfogták. Kegyetlenül megverték és három napig élelem nélkül hagyták őket. A negyedik napon újra megverték őket, majd vasra verték valamennyiüket és a Szamosmezőre kísérték. Itt leoldották bilincseiket és azt mondták nekik, hogy elmehetnek, de egy pár lépés múlva puskával lőtték rájuk. Tarco Pavel és Scrob György meghaltak, Calacean Petru súlyosan megsebesülve vonszolta magát házáig. (C. N. R. A. 20.)

16. Stan Ilié, kurticsi román katona november 4-én otthon tartózkodott és Nabadau Petrunak, Dán Pálnak és Jivan Vazulnak elmesélte oroszországi élményeit. Egyszerre behatolt a házba Dudás István csendőrőrmester és megparancsolta az utóbbi három parasztnak, hogy azonnal távozzanak a házból, majd Stanra, felesége és gyermeke szemeláttára, rálőtt. Az épen arra haladó Breda báró alezredes elrendelte, hogy a sebesültet kötözék be és kórházba kíserte, de a szerencsétlen nemsokára meghalt. Ugyanebben a községben november 7-én három testvér, Don János, György és Mihály, visszatérőben voltak Purgly László birtokáról, ahol gabonát voltak vásárolni. Négy csendőr, akik ugyanazon Dudás István parancsnoksága alatt állottak, tüzeltek reájuk. Don György azonnal meghalt. Don János, bár karján megsebesült, mégis tovább vonszolta magát, de nemsokára elérte a második golyó. Don Mihálynak sikerült elmenekülnie, de találkozott egy Mészáros Mihály nevű magyar mészárossal, aki megállította őt. A csendőrök megérkeztek és meg akarták ölni Don Mihályt, de Mészáros, aki ismerte és tudta, hogyan folytak le az események, testével védte Dont. A csendőrök megparancsolták Mészárosnak, távozzék, hogy megölhessék Dont, de ez nem engedett. Don megmenekült, de súlyos ütésekkel szenvedett el, aminek még most is súlyos betege. (C. N. R. A. 48.)

17. A somosi magyar gárda november 15-én felriasztotta a falut erős tüzelése által. Costan Ilié, aki az utcán tartózkodott, ijedten menekült, de a csendőrök elfogták és bajonettjeikkel megsebesítették. November 17-én Costan Ilié meghalt az elszenvedett sebesülések következtében. (C. N. R. A. 23.)

18. Magyar katonák november 15-én gépfegyverekkel tüzeltek a szeleusi községháza előtt összegyűlt tömegre. Bendea Floarea és Motocan Saveta nevű nők behaltak sebeikbe. (C. N. R. A. 39.)

19. Az apáti csendőrök november 16-án minden indok nélkül tüzeltek a község lakosságára. Meghaltak: Misca Floarea,

20. Haiduc és gyermeke, Badea Mária szül. Perv, továbbá Pira, Portan Florea leánya. (C. N. R. A. 58.)

21. November (5-án öt magyar gárdista Lobslein vezérlete alatt a következő román parasztokat ölték meg Fazekas varsádon: Cincin Demetert, Paul Györgyöt, Brozea Joant, Bátrán Vaszilét, Bátrán Joant és Lupea Marint. Egy Ciukovsky nevű magyar református lelkész jelen volt ezen öldöklésnél. (C. N. 11. A. 19.)

22. Apáti faluban a gyulai 2. magyar ezred katonái agyonlőtték Pártán Firu, Badea Maria, Misca Simon és Botas Maria ottani lakosokat. (C. N. R. A. 58.)

23. November 16-án magyar katonák valóságos vadászatot rendeztek Aldesti község román lakosaira. Megölték a következőket: Fául Joant, Faur Pavelt, Aldea Szófiát, Bihart Savetát, Zakota Cosmát, Aldea Gligorét, Faur Floricát, Faur Petrut, Petro-maii Leanát, Versigan Anliloiát, Faur Angelinát és Lascou Nikolaet. (C. N. R. A. 52.)

24. November 8-án Cued községbe érkezett a Scherr alhadnagy parancsnoksága alatt álló magyar gárda és a községben elkövetett fosztogatásokért felelősségre vonta az ottani Irsa György román parasztot. A vádat semmivel sem lehetett bizonyítani, Irsa mindazonáltal hiába tiltakozott, elvezették a község temetőjéhez, ahol agyonlőtték. (C. N. R. A. 16.)

25. November 15-én az ú. n. acélgárdához tartozó magyar katonák Ilteu községbe érkeztek. A katonákat az aradi Spitz Tivadar testvérek vezették és a lakosság felismerte közöttük az aradi Egri nevű önkéntest és Kádár György munkást a Márta-gyárból. A Tivadar testvérek Bianga Petru nevű román parasztot azzal vádolták, hogy résztvett birtokuk kifosztásában. A vád nem bizonyult igaznak és a község több előkelősége bizonyította Bianga Petru ártatlanságát. Mindennek ellenére elkísérték a Spitz Tivadar istállóhoz és ott agyonlőtték. Ezután az ugyané faluból való Rosu György nevű román parasztot fogták el. Egyetlen ellene emelt vád sem bizonyult be. Összekötötték kezét-lábát és egy kocsi saroglyájához kötve vonszolták Zámig, ahol a község-háza előtt végeztek vele. (C. N. R. A. 26.)

26. November 10-én magyar katonák Marian György és Popa Simeon lupoaiai román parasztokat kegyetlenül megverték. Marian pár nappal reá meghalt, Popa ma is súlyosan beteg. Ezenfelül a két paraszt házát a magyar katonák teljesen feldúlták. (C. N. R. A. 42.)

27. November 17-én magyar katonák körülfogták Ambrus

Joan, Gavriła Joan, Joan Alexandra és Popa Clementin bredui lakosok házait, kirabolták azokat és megölték állatjaikat. Elmenetelük közben tüzeltek a parasztokra és megölték Marian Joant és Brecon Alexandrut, kik mindketten nagyszámú család fenntartói voltak, melyek most a legnagyobb nyomorban vannak. Ezenfelül Balaneau Gavriła lábán annyira megsérült, hogy munkaképtelenné vált. (C. N. R. A. 44.)

28. December 30-án Leucutia Aurél román alhadnagyot Arad utcáin megrohanták a magyarok, kiknek élén Baráth András magyar alhadnagy állott. Inzultálták és halállal fenyegették, ha nem teszi le nemzeti kokárdáját. A román tiszt kénytelen volt az erőszaknak engedni és nagynehezen sikerült megmenekülnie. (C. N. R. A. 29.)

29. 1919 január 1-én Új-Mikalaka magyar község magyar gárdistái tüzeltek Ó-Mikalaka román községre. A golyók áthatoltak a házak falain és az ablakokon. Ileana Marta özvegyasszony, valamint Teodosie Teodor megsebesültek. (C. N. R. A. 7.)

30. 1919 január 13-án magyar gárdisták érkeztek Ilteu községbe. A parancsnokló magyar tiszt megparancsolta, hogy fogják el Mase Róbert román gárdistát kél más társával együtt. Valamennyiüket kegyetlenül megverte. Csodával határos, hogy megmenekülhettek. (C. N. R. A. 28.)

31. 1919 január 25-én a Székely őrmester parancsnoksága alatt álló négy magyar katona a kurlicsi vasúti állomásról a hasonló nevű faluba vezető úton találkozott Chenfu Martin nevű román gárdistával. Megkérdezték tőle, vajjon tényleg tagja-e a román gárdának. Mikor Martin azt felelte, hogy igen, megverték. Martin szökni próbált, de egy Konut nevű magyar katona egy lövéssel leterítette. (C. N. R. A. 5.)

32. Január 30-án magyar katonák érkeztek Issekufz hadnagy parancsnoksága alatt Bodrog községbe. Rathisi Ristea, Chilin Teodor és Filip Ghiva házait kirabolták. Filip Glüva anyja és felesége, Filip Sofia tiltakoztak, mire bántalmazták őket és a katonák által kegyetlenül megverettek. (C. N. R. A. 38.)

33. Január 31-én páncélvonat állott meg Sivia község szomszédságában. Három román paraszt: Baba Teodor, Siclovan György és Vagalau Tivadar hazafelé tartottak; a vonatot meglátva, futni kezdtek, mert attól jót aligha várhattak. A vonaton levő magyar katonák megállásra szólították fel őket, majd tüzeltek rájuk. Baba Teodor súlyosan megsebesülvén, mind a három paraszt megállott. A katonák kegyetlenül megverték őket és minden rajtuk levőt elraboltak tőlük. Baba Teodor február 12-én az

34. aradi kórházban meghalt, miután lábát amputálták. (C. N. R. A. 34.)

35. 1919 február 2-án a borossebesi vasúti állomáson magyar katonák elfogták Neantinu Stefan román hadnagyot. Egy őrmester rákiáltott: „Kövess, román kutya!“ A katonák reprodukálhatatlan szidalmakkal illették a román tisztet. A magyar lisztek asszisztáltak e jelenetnél, egyesek semmit sem szólva, mások pedig katonáikat feltűzelve. Csodálatosképpen arra ment Soudenville francia alhadnagy két francia katonával a 210. ezredtől és a román tiszt ily módon kiszabadult a magyar katonák kezei közül.

47. számú melléklet.

Maniu Gyula sürgönye.

Hadműveleti iroda. 3326. szám. Az erdélyi csapatok parancsnoksága a főhadiszállásnak. — Kérem, közölje Vaida miniszter úrral a következőket:

Tegnap Erdélyi útján a következő tiltakozást küldtük a magyar kormánynak: A nagyszebeni kormányzótanácshoz intézett panaszok alapján megindított vizsgálat hivatalos adatai, valamint a kezeink közt levő okmányok alapján tiltakozunk fiatal románoknak a magyar hadseregbe való besorozása ellen, ami ellenkezik azzal a megállapodással, melyet a kormányzótanács a magyar kormánnyal kötött, valamint Bartha miniszternek november 12-én tett ígéreteivel. A fiatal románok erőszakkal soroztának be, a magyar katonai hatóságoknak vannak alárendelve és a magyar zászlóra esküsznek. Ugyanekkor reguláris magyar csapatok páncélvonatok felhasználásával lefegyverzik a román gárdákat és kirabolják a védtelenül maradt román falvakat. Az embereket megverik, bántalmazzák és a legválogatottabb kegyetlenséggel kínozzák.

Igy kifosztották Bologa falut Cojocnei (?) megyében és ugyanott a legembertelenebb módon megölték rettenetes kínzások után Tamás György rokkant alhadnagyot és Totea Tódor román parasztot. Ezenkívül agyonlőtték Breazde Joan, Pamanlus Simeon, Bagie Demeter, Őrs Gavril, Damian Cavrila és Petra Mária bologai román parasztokat, valamint Farcan Joant Mortocanról, míg többeket megsebesítettek.

Kifosztották ezenkívül Csúcsa, Poinei és Hódos falukat,

ahol három halott és több sebesült volt, sokakat pedig magukkal hurcoltak. Bologa faluban egy fiatal román jobbkarját megnyúzlák és kényszerítették, hogy a saját húsát egye meg, minek megtörténte után keresztrefeszítették. Arad, Bihar, Szilágy és Szatmár lakosai állandó terror alatt élnek és az a fény, hogy reguláris és irreguláris csapatok páncélvonatokat használnak, azt bizonyítják, hogy a magyar kormány nemcsak hogy nem kísérli meg ezen állapot megszüntetését, hanem ellenkezőleg, még helyesli is. Amíg a kormányzótanács fennhatósága alatt álló területen rend és teljes nyugalom uralkodik, sehol sincsenek zavarok és minden polgárnak, nemzetiségre való tekintet nélkül, biztos az élete és a vagyona, egy ember sem öleteti meg vagy szenvedett el igazságtalanságot, addig a magyar fennhatóság alatti területeken a románok számára nincsen élet- és vagyonbiztonság, sőt eddig is számos román élet áldoztatott fel. A kormányzótanács a legerélyesebben tiltakozik a román nemzet fiai ellen elkövetett erőszakoskodások ellen és a civilizált világ ítélőszéke elé terjeszti ezt a rút bánásmódot. Másrészt kéri a magyar kormányt, intézkedjen sürgősen a román nemzet magyar területen élő tagjainak élet- és vagyonbiztonságának megvédése tárgyában. A kormányzótanács nem akar megtorló erőszakkal élni, de kötelessége minden erejével örködni a román nép érdekei felett, megvédeni népe tagjainak élet- és vagyonbiztonságát.

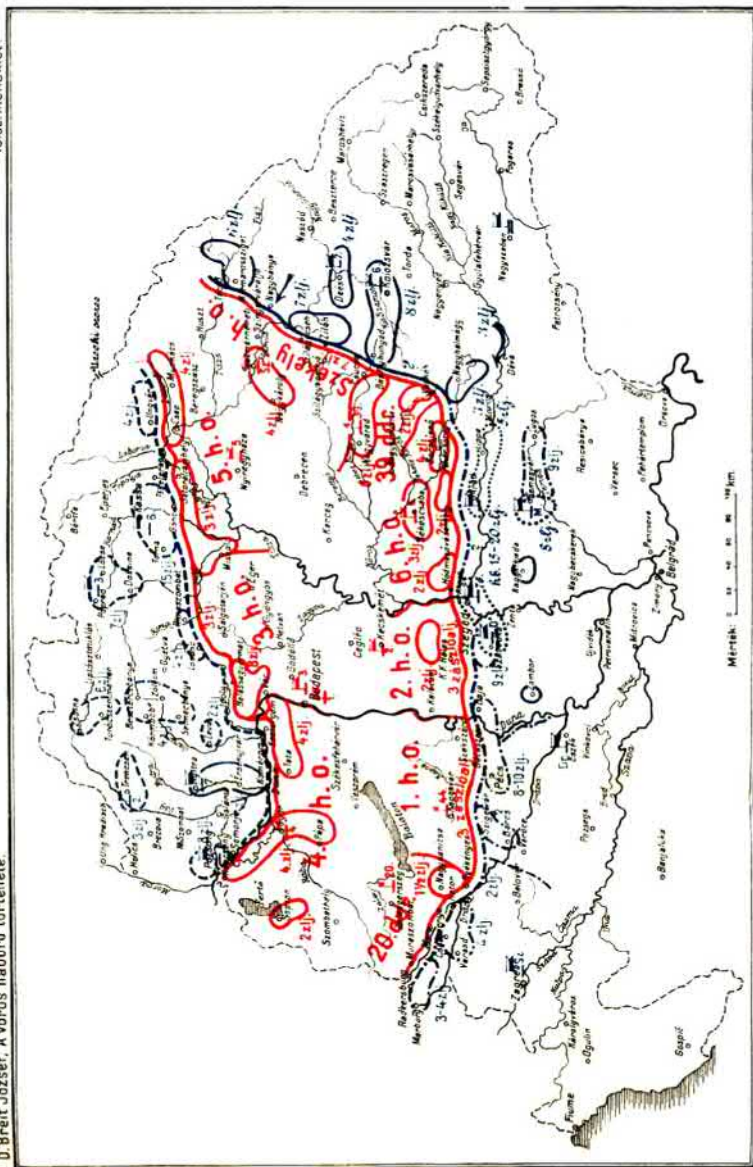
A kormányzótanács elnöke:

Marxin Gyula s. k.

HELYZET 1919. ÁPRILIS 16-ÁN.

D. Breit József. A város háború története.

48. sz. melléklet

TARTALOMJEGYZÉK.

M Á S O D I K K Ö T E T .

A proletárdiktatúra kikiáltásától a románok
támadásáig.

Olda

B. A proletárdiktatúra korszaka	3
VII. Károlyi- és a Berinkey-kormány bukása. Forradalmi kormányzótanács veszi át a hatalmat	3
A proletárdiktatúra kikiáltása március 21.	3
A szocialisták egyesülése a kommunistákkal	4
Károlyi proklamációja	4
Forradalmi kormányzótanács megalakulása	6
A forradalmi kormányzótanács proklamációja	6
Kun a külfölddel összeköttetést keres	7
A forradalmi kormányzótanács rendelkezései	7
VIII. A hadügyi népbiztosság tevékenysége	8
Pogány mint hadügyi népbiztos,	8
A hadügyminisztérium átszervezése	8
A vörös hadsereg megalakítása	9
A rendőrség átszervezése vörös őrséggé	10
A hadügyi népbiztosság egyéb rendelkezései	10
Hadművelési tartalmú intézkedések	11
A parancsnoklási viszonyok szabályozása	12
A csapatok elosztása és felvonulása	14
Magatartás szabályozása	14
Eljárás volt tisztekkel szemben	15
Vörös tengerészdandár szervezése	16
Illetékek egységesítése	17
A nemzetőrség és pénzügyőrség beolvasztása a vörös hadseregbe.....	17
Pogány bukása	19
IX. A proletárdiktatúra kikiáltásának hatása az antantra és Magyarország közvetlen szomszédaira	20
A proletárdiktatúra kikiáltásának hatása	20
Presan tábornok március 21-iki intézkedése	21
A belgrádi hadseregparancsnokság közlése.....	21
Dimitriu ezredes jelentései	22
Smuts tábornok tárgyalásai.....	23

X. Az öttagú hadügyi népbiztosság tevékenysége.....	26
Öttagú hadügyi népbiztosság kinevezése	27
Nemzetközi ezredek megalakítása.....	27
Tüzérség és repülőcsapat megalakulása.....	28
A tanácsköztársaság kikiáltása Münchenben.....	29
A gyári munkásság határozati javaslata	29
Intézetek a dandárcsoportok számára	29
Vörös vasutas ezred szervezése.....	90
Vasfegyelmet követelő parancs	30
Bevonulási rendelet	30
Direktóriumok ne avatkozzanak katonai kérdésekbe.....	30
Katonatanácsok megszüntetése	31
Politikai megbízottak rendszeresítése.....	31
Forradalmi katonai törvényszékek rendszeresítése	31
Az igazságszolgáltatás jellemzése	32
Az igazságügyi hatóságok liquidálása	32
Felvidéki vörös ezred alakítása	33
Hadosztály tüzérségi felügyelőségek	33
Ruszin vörös gárdahadosztály alakítása	34
A hadsereg újabb átszervezése	34
Munkásszázadok felállítása	34
Rangjelzések eltávolítása	34
Budapesti vörös vasas hadosztály szervezése.....	35
Aknavetőütegek és távbeszélőszakaszok rendszeresítése	35
Toborzás	35
Antantvélemény.....	35
Tanácskozás a munkástanács ülésén.....	36
A munkástanács határozata	36
A hadügyi népbiztosság rendelkezései	36
A vörös hadseregbe való belépés kötelezettsége	37
Vörös zászlók rendszeresítése	37
Munkászászlóaljak felállítása	38
Katonai cikkek beszolgáltatása	38
Toborzás és lajstromozás végrehajtása	38
A szervezési tevékenységet a keleti hadseregpáncsnokság veszi át.....	38
A hadügyi népbiztosság utolsó szervezési tevékenysége	38
XI. Hadiszíntéri események a románok támadásáig	39
<i>a) Események március végéig</i>	<i>39</i>
Déli front	39
Román front.....	40
Dimitriu ezredes jelentései	40
Beresteanu alezredes jelentése	41
Antonescu alezredes jelentése	42
Hírcik a frontról	42

	Oldal
Bolgár követ nyilatkozata	43
A Temps túlzott hírei	43
Március 31-iki román jelentés	43
Helyzet március végén. 43. számú melléklet	44
A román vádak alaptalansága	45
<i>b) Események április első felében</i>	<i>48</i>
Déli front	48
A politikai megbízottak kioktatása	52
Román front	52
Április 8-iki román helyzetjelentés	52
Dr. Popp április 9-iki előterjesztése	52
Állítólagos magyar atrocitások	52
Maniu Gyula vádaskodása	52
Április 10-iki román helyzetjelentés ..	53
Az április 14-iki román helyzetjelentés ...	54
Április 16-iki román helyzetjelentés.....	54
Helyzet április közepén.....	56
Cseh front	57

Melléletek.

27. sz. Garbai Sándor beszédének főbb részletei	61
28. « Károlyi Mihály proklamációja	62
29. « A forradalmi kormányzótanács proklamációja	63
30. « A hadügyi népbiztosság proklamációja	65
31. « A vörös hadsereg megalakítására vonatkozó rendelet	66
32. Parancsnokképző-tanfolyamok	68
32. « Pogány parancsa	69
33. « Smuts tábornok ajánlata.....	70
34. « Az öttagú hadügyi népbiztosság parancsa	74
35. « A vasfegyelmet követelő 619.261. számú parancs.....	75
36. « A direktóriumoknak szóló 407/66. hdm. számú rendelet	78
37. « A politikai megbízottak hatáskörét szabályozó 8465/eln. 7. számú körrendelet.....	78
38. « Forradalmi katonai törvényszékek megalakítása	80
39. « Az április 19-iki munkástanácsi ülésen elhangzott beszédek főbb tartalma	82
40. « Felhívás a szocialista volt tartalékos tisztekhez és tisztjelöltekhez	87
41. « A hadüzemekben dolgozó proletárokhoz	88
42. « Helyzet 1919. március végén.....	89
43. « A politikai megbízottak kioktatása	89
44. « Dr. Popp román miniszter előterjesztése	91
44. « A románok ellen állítólag elkövetett atrocitások	93
45. « Maniu Gyula sürgőnye	99
46. « Helyzet 1919. április 16-án.....	101